

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

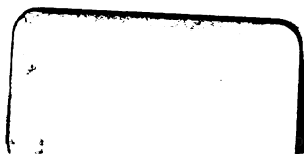
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

KC 9436.

Bertha Burr -

February 13. 1882 -

1944

Harper's
Greek and Latin Texts.

QUINTI HORATII FLACCI

OPERA OMNIA

EX RECENSIONE

A. J. MACLEANE.

\$

NOVI EBORACI:
APUD HARPEROS FRATRES.
MDCCCLXXXII.

KC 9436

46x50

HARPER'S GREEK AND LATIN TEXTS.

18mo, Paper, 36 cents a vol.; Cloth, 55 cents a vol.

CÆSAR.

SALLUST.

VERGIL.

CICERONIS ORATIONES.

HORACE.

LUCRETIVS.

*CICERONIS TUSCULANÆ DIS-
PUTATIONES.*

ÆSCHYLUS.

SOPHOCLES.

*CICERO DE SENECTUTE ET
DE AMICITIA ET DE OF-
FICIIS.*

*CICERO DE NATURA DEO-
RUM, DE DIVINATIONE,
DE FATO.*

XENOPHON.

HERODOTUS. 2 vols.

THUCYDIDES. 2 vols.

EURIPIDES. 3 vols.

PLATONIS DIALOGI VI.

CICERONIS EPISTULÆ SELECTÆ.

PUBLISHED BY HARPER & BROTHERS, NEW YORK.

Any of the above works sent by mail, postage prepaid, to any part of the United States, on receipt of the price.

LECTORI.

In poematis Horatianis recensendis codicum manuscriptorum vel saltem scholiastarum lectiones nunquam non adhibui; quae vero ex conjectura profectae sint a contextu procul relegavi. Ii igitur qui editiones Benteianas in manibus habeant in postris plurimas lectiones notis et vulgaribus diversas invenient. Orellii iudicio subinde sed rarius dissensimus.

Ab hac editione cum notae omnino absint de duobus locis lector monendus videtur. In Carminum, Lib. I. Od. ii. 5, ad finem, plene interpunxi, ex quo systemate nova profluit interpretatio, nec ab ullo post Rutgersium critico probata. Qui autem mihi credant in versibus iii—v Gracciae populos ludorum Eleorum avidos significari arbitrabuntur; per "Terrarum dominos," contra, Romanos, quos Martialis (Ep. xiv. 123) "Romanos rerum dominos" vocat; ut alibi de Roma

ipsa scribit, "Terrarum dea gentiumque" (xii. 8), et de Domitiano principe "Terrarum dominus deusque rerum."

Ejusdem libri carmen octavum et vigesimum omnes quantum scio, editores ita distinxerunt ut duas personas colloquium habentes exhibuerint. Mihi vero secus videtur, nec alium locutorem praeter poetam ipsum naufragi cujusdam umbram agentem.

A. J. M.

Kal. Mart.

A.D. M.DCCC.LVIII.

Q. HORATII FLACCI
CARMINUM

LIBER I.

I.

MAECENAS atavis edite regibus
O et praesidium et dulce decus meum,
Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegisse juvat, metaque fervidis
Evitata rotis, palmaque nobilis.
Terrarum dominos evehit ad Deos,
Hunc si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus;
Illum si proprio condidit horreo
Quidquid de Libycis verritur arcis. 10
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros Attalicis conditionibus *Attalica*
Nunquam dimoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum 15
Mercator metuens otium et oppidi
Laudat rura sui; mox reficit rates
Quassas indocilis pauperiem pati.
Est qui nec veteris pocula Massici
Nec partem solido demere de die 20
Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae,
Multos castra juvant et lituo tubae
Permixtus sonitus bellaque matribus
Detestata. Manet sub Jove frigido 25
Venator tenerae conjugis immemor,
Seu visa est catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marsus aper plagas.
Me doctarum hederæ præmia frontium
Dis miscent superis; me gelidum nemus 30

Nympharumque leves cum Satyris chori
 Secernunt populo, si neque tibiae
 Euterpe cohibet nec Polyhymnia
 Lesboum refugit tendere barbiton.
 Quod si me lyricis vatibus inseris,
 Sublimi feriam sidera vertice.

25

II.

JAM satis terris nivi atque dirae
 Grandinis misit Pater, et rubente
 Dexterâ sacras jaculatus arces,
 Terruit Urbem,
 Terruit gentes, grave ne rediret
 Seculum Pyrrhae nova monstra questae,
 Omne cum Proteus pecus egit altos
 Visere montes,

5

Piscium et summa genus haesit ulmo
 Nota quae sedes fuerat columbis,
 Et superjecto pavidâ natarunt
 Aequare damae.

10

Vidimus flavum Tiberim retortis
 Littore Etrusco violenter undis
 Ire dejectum monumenta regis

15

Templaque Vestae;
 Iliac dum se nimium querenti
 Jactat ultorem, vagus et sinistra
 Labitur ripâ Jove non probante u-
 xorius amnis.

20

Audiet cives acuisse ferrum
 Quo graves Persae melius perirent;
 Audiet pugnas vitio parentum
 Rara juvenus.

Quem vocet divum populus ruentis
 Imperi rebus? prece qua fatigent
 Virgines sanctae minus audientem
 Carmina Vestam?

25

Cui dabit partes scelus expiandi
 Juppiter? Tandem venias precamur
 Nube candentes humeros amictus
 Augur Apollo;

30

Sive tu mavis, Erycina ridens,
 Quam Jocus circum volat et Cupido;
 Sive neglectum genus et nepotes

35

Respicias auctor,
 Heu nimis longo satiate ludo,
 Quem juvat clamor galeaeque leves
 Acer et Mauri peditis cruentum

Vultus in hostem ;

40

Sive mutata juvenem figura
 Ales in terris imitaris, almae
 Filius Maiac, patiens vocari

daughter of Ales + Alione

Caesaris ultor :

Serus in caelum redeas diuque
 Laetus intersis populo Quirini ;
 Neve te nostris vitiis iniquum

45

Ocior aura

Tollat : hic magnos potius triumphos,
 Hic ames dici pater atque princeps,
 Neu sinas Medos equitare inultos

50

Te duce, Caesar.

III.

Sic te, diva potens / Cypri,
 Sic fratres Helichae lucida sidera,
 Ventorumque regat pater,
 Obstrictis aliis praeter Iapyga :

Navis, quae tibi creditum

5

Debes Virgilium, finibus Atticis

Reddas incolumem precor,

Et serves animae dimidium meae.

Illi robur et aes triplex

Circa pectus erat qui fragilem truci

10

Commisit pelago ratem

Primus, nec timuit praecipitem Africum

Decertantem Aquilonibus,

Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti,

Quo non arbiter Hadriae

15

Major, tollere seu ponere vult freta.

Quem Mortis timuit gradum

Qui siccis oculis monstra natantia,

Qui vidit mare turgidum et *tangenda*
 Infames scopulos Acroceraunia? *Daedalus* 20
 Nequicquam deus absceidit
 Prudens Oceano dissociabili
 Terras si tamen impiae
 Non tangenda rates transiliunt vada.
 Audax omnia perpeti 25
 Gens humana ruit per vetitum nefas.
 Audax Iapeti genus
 Ignem fraude mala gentibus intulit.
 Post ignem aetheria domo
 Subductum macies et nova febrium 30
 Terris incubuit cohors,
 Semotique prius tarda necessitas
 Leti corripuit gradum.
 Expertus vacuum Daedalus aëra
 Pennis non homini datis; 35
 Perrupit Acheronta Herculeus labor.
 Nil mortalibus ardui est;
 Caelum ipsum petimus stultitia, neque
 Per nostrum patimur scelus
 Iracunda Jovem ponere fulmina. 40

IV.

SOLVITUR acris hiems grata vice veris et Favoni, *solvitur*
 Trahuntque siccas machinae carinas,
 Ac neque jam stabulis gaudet pecus aut arator igni;
 Nec prata canis albicant pruinis.
 Jam Cytherea choros ducit Venus imminente Luna, 5
 Junctaeque Nymphis Gratiae decentes
 Alterno terram quatunt pede, dum graves Cyclopum
 Vulcanus ardens urit officinas.
 Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto
 Aut flore terrae quem ferunt solutae. 10
 Nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis.
 Seu poscat agnam sive malit haedum.
 Pallida Mors aequo pulsatur pede pauperum tabernas
 Regumque turres. O beate Sesti,
 Vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam. 15
 Jam te premet nox fabulaeque Manes

Et domus exilis Plutonia: quo simul mearis,
 Nec regna vini sortiere talis
 Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet juvenus
 Nunc omnis et mox virgines tepebunt.

20

V.

Quis multa gracilis te puer in rosa
 Perfusus liquidis urget odoribus
 Grato, Pyrrha, sub antro?
 Cui flavam religas comam
 Simplex munditiis? Heu quoties fidem
 Mutatosque deos flebit et aspera
 Nigris aequora ventis
 Emirabitur insolens
 Qui nunc te fruitur credulus aurea;
 Qui semper vacuam, semper amabilem
 Sperat nescius aurae
 Fallacis. Miseri quibus
 Intentata nites! Me tabula sacer
 Votiva paries indicat uvida
 Suspendisse potenti
 Vestimenta maris deo.

5

10

15

VI.

SCRIBERIS Vario fortis et hostium
 Victor Maçonii carminis alite,
 Quam rem cunque ferox navibus aut equis
 Miles te duce gesserit:
 Nos, Agrippa, neque haec dicere nec gravem
 Pelidaō stomachum cedere nescii
 Nec cursus duplicis per mare Ulixei
 Nec saevam Pelopis domum
 Conamur tenues grandia, dum pudor
 Imbellisque lyrae Musa potens vetat
 Laudes egregii Caesaris et tuas
 Culpa deterere ingeni.
 Quis Martem tunica tectum adamantina
 Digne scripserit aut pulvere Troico
 Nigrum Merionen aut ope Palladis
 Tydiden superis parem?

5

10

15

Actantes.

Nos convivia, nos proelia virginum
 Sectis in juvenes unguibus acrium
 Cantamus vacui, sive quid urimur
 Non praeter solitum leves.

20

VII.

LAUDABUNT alii claram Rhodon aut Mityleren
 Aut Epheson binnarisve Corinthi
 Moenia vel Baccho Thebas vel Apolline Delphos
 Insignes aut Thessala Tempe.
 Sunt quibus unum opus est intactae Palladis urbem 5
 Carmine perpetuo celebrare et
 Undique decerptam fronti praeponere olivam.
 Plurimus in Junonis honorem
 Aptum dicet equis Argos ditcsque Mycenae.
 Me nec tam patiens Lacedaemon 10
 Nec tam Larissae percussit campus opimae,
 Quam domus Albuncae resonantis
 Et praeceps Anio ac Tiburni lucus et uda
 Mobilibus pomaria rivis.
 Albus ut obscuro deterget nubila caelo 15
 Saepe Notus neque parturit imbres
 Perpetuo, sic tu sapiens finire memento
 Tristitiam vitaeque labores
 Molli, Plance, mero, seu te fulgentia signis
 Castra tenent seu densa tenebit 20
 Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
 Cum fugeret tamen uda Lyaeo
 Tempora populea fertur vinxisse corona,
 Sic tristes affatus amicos:
 Quo nos cunque feret melior fortuna parente 25
 Ibimus, o socii comitesque.
 Nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro;
 Certus enim promisit Apollo
 Ambiguam tellure nova Salamina futuram.
 O fortes pejoraque passi 30
 Mecum saepe viri, nunc vino pellite curas;
 Cras ingens iterabimus aequor.

VIII.

LYDIA, dic, per omnes
 Te deos oro, Sybarin cur properas amando
 Perdere; cur apricum
 Oderit campum patiens pulveris atque solis?
 Cur neque militaris 5
 Inter aequales equitat, Gallica nec lupatis
 Temperat ora frenis?
 Cur timet flavum Tiberim tangere? Cur olivum
 Sanguine viperino
 Cautius vitat, neque jam livida gestat armis 10
 Brachia saepe disco,
 Saepe trans finem jaculo nobilis expedito?
 Quid latet, ut marinae
 Filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Trojae
 Funera ne virilis 15
 Cultus in caedem et Lycias proriperet catervas?

IX.

VIDES ut alta stet nive candidum
 Soracte, nec jam sustineant onus
 Silvae laborantes geluque
 Flumina constiterint acuto.
 Dissolve frigus ligna super foco 5
 Large reponens, atque benignius
 Deprome quadrimum Sabina,
 O Thaliarche, merum diota.
 Permite divis cetera, qui simul
 Stravere ventos aequore fervido 10
 Deproeliantes nec cupressi
 Nec veteres agitantur orni.
 Quid sit futurum cras fuge quacrere, et
 Quem Fors dierum cunque dabit lucro
 Appone, nec dulces amores 15
 Sperne puer neque tu choreas,
 Donec virenti canities abest
 Morosa. Nunc et campus et areae
 Lenesque sub noctem susurri
 Composita repetantur hora; 20

Nunc et latentis proditor intimo
 Gratus puellae risus ab angulo,
 Pignusque dereptum lacertis
 Aut digito male pertinaci,

X.

MERCURI facunde nepos Atlantis,
 Qui feros cultus hominum recentum
 Voce formasti catus et decorae

More palaestrae,
 Te canam magni Jovis et deorum 5
 Nuntium curvaeque lyrae parentem,
 Callidum quidquid placuit jocoso
 Condere furto.

Te boves olim nisi reddidisses
 Per dolum amotas puerum minaci 10
 Voce dum terret, viduus pharetra
 Risit Apollo.

Quin et Atridas duce te superbos
 Ilio dives Priamus relicto
 Thessalosque ignes et iniqua Trojae 15
 Castra fefellit.

Tu pias laetis animas reponis
 Sedibus virgaque levem coërces
 Aurea turbam, superis deorum
 Gratus et imis. 20

XI.

Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi
 Finem di dederint, Leuconoë, nec Babylonios
 Tentaris numeros. Ut melius quidquid erit pati,
 Seu plures hiemes seu tribuit Juppiter ultimam,
 Quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare 5
 Tyrrhenum. Sapias, vina liques, et spatio brevi
 Spem longam reseces. Dum loquimur fugerit invida
 Aetas: carpe diem quam minimum credula postero.

XII.

QUEM virum aut heroa lyra vel acri
 Tibia sumis celebrare, Clio,

Quem deum? Cujus recinet jocosa

Nomen imago

Aut in umbrosis Heliconis oris

5

Aut super Pindo, gelidove in Haemo

Unde vocalem temere insecutae

Orphea silvae

Arte materna rapidos morantem

Fluminum lapsus celeresque ventos,

10

Blandum et auritas fidibus canoris

Ducere quercus?

Quid prius dicam solitis parentis

Laudibus, qui res hominum ac decorum,

Qui mare ac terras variisque mundum

15

Temperat. horis?

Unde nil majus generatur ipso,

Nec viget quidquam simile aut secundum:

Proximos illi tamen occupavit

Pallas honores.

20

Proeliis audax neque te silebo

Liber, et saevis inimica Virgo

Beluis, nec te, metuende certa

Phoebe sagitta.

Dicam et Alciden puerosque Ledae,

25

Hunc equis, illum superare pugnis

Nobilem; quorum simul alba nautis

Stella refulsit,

Defluit saxis agitatus humor,

Concidunt venti fugiuntque nubes,

30

Et minax, quod sic voluere, ponto

Unda recumbit.

Romulum post hos prius an quietum

Pompili regnum memorem an superbos

Tarquini fascēs dubito, an Catonis

35

Nobile letum.

15c R. Regulum et Scauros, animaeque magnae

Prodigum Paullum superante Poeno,

Gratus insigni referam Camena,

Fabriciumque.

40

Hunc et incompitis Curium capillis

Utilem bello tulit et Camillum

Saeva paupertas et avitus apto
 Cum lare fundus.
 Crescit occulto velut arbor aevo 45
 Fama Marcelli; micat inter omnes
 Julium sidus velut inter ignes
 Luna minores.
 Gentis humanae pater atque custos
 Orte Saturno, tibi cura magni 50
 Caesaris fatis data: tu secundo
 Caesare regnes.
 Ille, seu Parthos Latio imminentes
 Egerit justo domitos triumpho
 Sive subjectos Orientis orae 55
 Seras et Indos,
 Te minor latum reget aequus orbem;
 Tu gravi curru quaties Olympum,
 Tu parum castis inimica mittes
 Fulmina lucis. 60

XIII.

Cum tu, Lydia, Telephi
 Cervicem roseam, cerea Telephi
 Laudas brachia, vae meum
 Fervens difficili bile tumet jecur.
 Tum nec mens mihi nec color 5
 Certa sede manet, humor et in genas
 Furtim labitur, arguens
 Quam lentis penitus macerer ignibus.
 Uror, seu tibi candidos
 Turparunt humeros immodicae mero 10
 Rixae, sive puer furens
 Impressit memorem dente labris notam.
 Non, si me satis audias,
 Speres perpetuum dulcia barbare
 Laedentem oscula, quae Venus 15
 Quinta parte sui nectaris imbuit.
 Felices ter et amplius
 Quos irrupta tenet copula, nec malis
 Divulsus querimoniis
 Suprema citius solvet amor die. 20

XIV.

O NAVIS, referent in mare te novi
 Fluctus! O quid agis? Fortiter occupa
 Portum. Nonne vides ut
 Nudum remigio latus
 Et malus celeri saucius Africo 5
 Antennaeque gemant ac sine funibus
 Vix durare carinae
 Possint imperiosius.
 Aequor? Non tibi sunt integra lintea,
 Non di, quos iterum pressa voces malo. 10
 Quamvis Pontica pinus,
 Silvae filia nobilis,
 Jactes et genus et nomen inutile;
 Nil pictis timidus navita puppibus
 Fidit. Tu, nisi ventis 15
 Debes ludibrium, cave.
 Nuper sollicitum quae mihi taedium,
 Nunc desiderium curaue non levis,
 Interfusa nitentes
 Vites aequora Cycladas. 20

XV.

PASTOR cum traheret per freta navibus
 Idaeis Helenen perfidus hospitam,
 Ingrato celeres obruit otio
 Ventos ut caneret fera
 Nereus fata: Mala ducis avi domum 5
 Quam multo repetet Graecia milite,
 Conjurata tuas rumpere nuptias
 Et regnum Priami vetus.
 Heu heu quantus equis, quantus adest viris
 Sudor! quanta moves funera Dardanae 10
 Genti! Jam galeam Pallas et aegida
 Currusque et rabiem parat.
 Nequicquam Veneris praesidio ferox
 Pectes caesariem grataque feminis
 Imbelli cithara carmina divides; 15
 Nequicquam thalamo graves

gall in pect

Hastas et calami spicula Cnosil
 Vitabis strepitumque et celerem sequi
 Ajacem; tamen heu serus adulteros

Crines pulvere collines.

20

Non Laërtiaden exitium tuae
 Genti, non Pylium Nestora respicis?
 Urgent impavidi te Salaminus

Teucer et Sthenelus sciens

Pugnae, sive opus est imperitare equis
 Non auriga piger; Merionen quoque
 Nosces. Ecce furit te reperire atrox

25

Tydides melior patre,

Quem tu cervus uti vallis in altera
 Visum parte lupum graminis immemor
 Sublimi fugies mollis anhelitu,

30

Non hoc pollicitus tuae.

Iracunda diem proferet Ilio
 Matronisque Phrygum classis Achillei;
 Post certas hiemes uret Achaïcus

35

Ignis Iliacas domos. ✱

*4a
yale*

XVI.

O MATRE pulchra filia pulchrior,
 Quem criminosis cunque voles modum

Pones iambis, sive flamma

Sive mari libet Hadriano.

Non Dindymene, non adytis quatit
 Mentem sacerdotum incola Pythius,

5

Non Liber aequae, non acuta

Sic geminant Corybantes acra
 Tristes ut irae, quas neque Noricus
 Deterret ensis nec mare naufragum

10

Nec saevus ignis nec tremendo

Juppiter ipse ruens tumultu.

Fertur Prometheus, addere principi
 Limo coactus particulam undique

Desectam, et insani leonis

15

Vim stomacho apposuisse nostro
 Irae Thyesten exitio gravi
 Stravere, et altis urbibus ultimae

Stetere causae cur perirent

Funditus imprimeretque muris

20

Hostile aratrum exercitus insolens.

Compesce mentem: me quoque pectoris

Tentavit in dulci iuventa

Fervor et in celeres iambos

Misit furem; nunc ego mitibus

25

Mutare quaero tristia, dura mihi

Fias recantatis amica

Opprobriis animumque reddas.

XVII.

VELOX amoenum saepe Lucretilem

Mutat Lycae Faunus et igneam

Defendit aestatem capellis

Usque meis pluviosque ventos.

Impune tutum per nemus arbutos

5

Quaerunt latentes et thyma deviae

Olentis uxores mariti,

Nec virides metuunt colubras

Nec Martiales Haediliae lupos,

Utcunque dulci, Tyndari, fistula

10

Valles et Usticae cubantis

Levia personuere saxa.

Di me tuentur, dis pietas mea

Et Musa cordi est. Hic tibi copia

Manabit ad plenum benigno

15

Ruris honorum opulenta cornu.

Hic in reducta valle Caniculae

Vitabis aestus et fide Teia

Dices laborantes in uno

Penelopem vitreamque Circen;

21

Hic innocentis pocula Lesbii

Duces sub umbra, nec Semelcius

Cum Marte confundet Thyoneus

Proelia, nec metues protervum

Suspecta Cyrum, ne male dispari

25

Incontinentes injiciat manus

Et scindat haerentem coronam

Crinibus immeritamque vestem.

Solipedean
 XVIII. *Plantano*
 NULLAM, Vare, sacra vite prius severis arborom
 Circa mite solum Tiburis et moenia Catili.
 Siccis omnia nam dura deus proposuit, neque
 Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.
 Quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat? 5
 Quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
 At ne quis modici transiliat munera Liberi
 Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
 Debellata, monet Sithoniis non levis Equus, *Bellator*
 Cum fas atque nefas exiguo fine libidinum 10
 Discernunt avidi. Non ego te, candide Bassareu, *Bassareu*
 Invitum quatiā, nec variis obsita frondibus
 Sub divum rapiam. Saeva tene cum Berecynthio
 Cornu tympana, quae subsequitur caecus Amor sui
 Et tollens vacuum plus nimio Gloria verticem, 15
 Arcanique Fides prodiga, perlucidior vitro.

XIX.

MATER saeva Cupidinum
 Thebanaeque jubet me Semeles puer
 Et lasciva Licentia
 Finitis animum reddere amoribus.
 Urit me Glycerae nitor 5
 Splendentis Pario marmore purius;
 Urit grata protervitas
 Et vultus nimium lubricus adspici.
 In me tota ruens Venus
 Cyprum deseruit, nec patitur Scythas 10
 Et versis animosum equis
 Parthum dicere nec quae nihil attinent.
 Hic vivum mihi caespitem, hic
 Verbenas, pueri, ponite thuraque
 Bini cum patera meri: 15
 Mactata veniet lenior hostia.

XX.

VILE potabis modicis Sabinum
 Cantharis Graeca quod ego ipse testa

Conditum levi, datus in theatro

Cum tibi plausus,

Care Maecenas eques, ut paterni

Fluminis ripae simul et jocosa

Redderet laudes tibi Vaticani

Montis imago.

Caecubum et prelo domitam Caleno

Tu bibes uvam: mea nec Falernae

10

Temperant vites neque Formiani

Pocula colles.

XXI.

DIANAM tenerae dicite virgines,

Intonsum, pueri, dicite Cynthium

Latonamque supremo

Dilectam penitus Jovi.

Vos laetam fluviis et nemorum coma,

Quaecunque aut gelido prominet Algido

Nigris aut Erymanthi

Silvis aut viridis Cragi;

Vos Tempe totidem tollite laudibus

Natalemque, mares, Delon Apollinis,

10

Insignemque pharetra

Fraternaque humerum lyra.

Hic bellum lacrimosum, hic miseram famem

Pestemque a populo et principe Caesare in

Persas atque Britannos

15

Vestra motus aget prece,

XXII.

INTEGER vitae scelerisque purus

Non eget Mauris jaculis neque arcu

Nec venenatis gravida sagittis,

Fusce, pharetra,

Sive per Syrtes iter aestuosas

5

Sive facturus per inhospitalem

Caucasum vel quae loca fabulosus

Lambit Hydaspes.

Namque me silva lupus in Sabina,

Dum meam canto Lalagen et ultra

10

Terminum curis vagor expeditis,
 Fugit incermem,
 Quale portentum neque militaris
 Daunias latis alit aesculetis,
 Nec Jubae tellus generat leonum
 Arida nutrix.
 Pone me pigris ubi nulla campis
 Arbor aestiva recreatur aura,
 Quod latus mundi nebulae malusque
 Juppiter urget;
 Pone sub curru nimium propinqui
 Solis in terra domibus negata:
 Dulce ridentem Lalagen amabo,
 Dulce loquentem.

20

XXIII.

VITAS hinnuleo me similis, Chloë,
 Quaerenti pavidam montibus aviis
 Matrem non sine vano
 Aurarum et silvæ metu.
 Nam seu mobilibus veris inhorruit
 Adventus foliis seu virides rubum
 Dimovere lacertae,
 Et corde et genibus tremit.
 Atqui non ego te tigris ut aspera
 Gaetulæve leo frangere persequor:
 Tandem desine matrem
 Tempestiva sequi viro.

10

XXIV.

Quis desiderio sit pudor aut modus
 Tam cari capitis? Praecepit lugubres
 Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
 Vocem cum cithara dedit.
 Ergo Quinctilium perpetuus sopor
 Urget! cui Pudor et Justitiae scror
 Incorrupta Fides nudaque Veritas
 Quando ullum inveniet parem?
 Multis ille bonis flebilis occidit,
 Nulli flebilior quam tibi, Virgili.

5

10

Tu frustra pius heu non ita creditum

Poscis Quinctilium deos.

farucan

Quodsi Threicio blandius Orpheo

Auditam moderere arboribus fidem,

Non vanae redeat sanguis imagini,

15

Quam virga semel horrida

Non lenis precibus fata recludere

Nigro compulerit Mercurius gregi.

Durum: sed levius fit patientia

Quidquid corrigere est nefas. ✓

20

XXV.

Parcius junctas quatunt fenestras

Ictibus crebris juvenes protervi,

Nec tibi somnos adimunt, amatque

Janua limen,

Quae prius multum facilis movebat

5

Cardines; audis minus et minus jam:

“Me tuo longas pereunte noctes,

Lydia, dormis?”

Invicem moechos anus arrogantes

Flebis in solo levis angiportu,

10

Thracio bacchante magis sub inter-

lunia vento,

Cum tibi flagrans amor et libido

Quae solet matres furiare equorum

Saeviet circa jecur ulcerosum,

15

Non sine questu

Laeta quod pubes hedera virente

Gaudeat pulla magis atque myrto,

Aridas frondes hiemis sodali

Dedicet Hebro.

20

XXVI.

Musis amicus tristitiam et metus

Tradam protervis in mare Creticum

Portare ventis, quis sub Arcto

Rex gelidae metuatur orae,

Quid Tiridaten terreat unice

Securus. O, quae fontibus integris

Gaudes, apricos necte flores,
 Necte meo Lamiae coronam,
 Pimplea dulcis! Nil sine te mei
 Prosunt honores: hunc fidibus novis, 10
 Hunc Lesbio sacrare plectro
 Teque tuasque decet sorores.

XXVII.

Natis in usum laetitiae scyphis
 Pugnare Thracum est: tollite barbarum
 Morem, verecundumque Bacchum
 Sanguineis prohibite rixis!
 Vino et lucernis Medus acinaces 5
 Immane quantum discrepat: impium
 Lenite clamorem, sodales,
 Et cubito remanete presso!
 Vultis severi me quoque sumere
 Partem Falerni? Dicat Opuntiae 10
 Frater Megillae quo beatus
 Vulnere, qua pereat sagitta.
 Cessat voluntas? Non alia bibam
 Mercede. Quae te cunque domat Venus
 Non erubescendis adurit 15
 Ignibus ingenuoque semper
 Amore peccas. Quidquid habes age
 Depone tutis auribus.—Ah miser,
 Quanta laborabas Charybdi,
 Digne puer meliore flamma! 20
 Quae saga, quis te solvere Thessalis
 Magus venenis, quis poterit deus?
 Vix illigatum te triformi
 Pegasus expediet Chimaera.

XXVIII.

Te maris et terrae numeroque carentis arenae
 Mensorem cohibent, Archyta,
 Pulveris exigui prope litus parva Matinum
 Munera, nec quidquam tibi prodest
 Aërias tentasse domos animoque rotundum 5
 Percurrisse polum morituro.

Occidit et Pelopis genitor, conviva deorum, *Tartara*
 Tithonusque remotus in auras
 Et Jovis arcanis Minos admissus, habentque
 Tartara Panthoiden iterum Orco 10
 Demissum, quamvis clipeo Trojana refixo
 Tempora testatus nihil ultra
 Nervos atque cutem morti concesserat atrae,
 Judice te non sordidus auctor
 Naturae verique. Sed omnes una manet nox 15
 Et calcanda semel via leti:
 Dant alios Furiae torvo spectacula Marti;
 Exitio est avidum mare nautis;
 Mixta senum ac juvenum densentur funera, nullum
 Saeva caput Proserpina fugit. 20
 Me quoque devexi rapidus comes Orionis
 Illyricis Notus obruit undis.
 At tu, nauta, vagae ne parce malignus arenae
 Ossibus et capiti inhumato
 Particulam dare: sic quodcunque minabitur Eurys 25
 Fluctibus Hesperiiis Venusinae
 Plectantur silvae te sospite, multaue merces
 Unde potest tibi defluat aequo
 Ab Jove Neptunoque sacri custode Tarenti.
 Negligis immeritis nocituram 30
 Postmodo te natis fraudem committere? Fors et
 Debita jura vicesque superbae
 Te maneant ipsum: precibus non linquar inultis,
 Teque piacula nulla resolvent.
 Quamquam festinas non est mora longa; licebit 35
 Injecto ter pulvere curras.

XXIX.

Icci, beatis nunc Arabum invides
 Gazis, et acrem militiam paras
 Non ante devictis Sabaeae
 Regibus, horribilique Medo
 Nectis catenas. Quae tibi virginum 5
 Sponso necato barbara serviet?
 Puer quis ex aula capillis
 Ad cyathum statuatur unctis,

Doctus sagittas tendere Sericas
 Arcu paterno? Quis neget arduis 10
 Pronos relabi posse rivos
 Montibus et Tiberim reverti,
 Cum tu coëmptos undique nobilis
 Libros Panaeti Socraticam et domum
 Mutare loricis Hiberis 15
 Pollicitus meliora tendis?

XXX.

O VENUS, regina Cnidi Paphique,
 Sperne dilectam Cypron, et vocantis
 Thure te multo Glyceræ decoram
 Transfer in aedem.
 Fervidus tecum puer et solutis 5
 Gratiae zonis properentque Nymphae
 Et parum comis sine te Juventas
 Mercuriusque.

XXXI.

Quid dedicatum poscit Apollinem
 Vates? quid orat de patera novum
 Fundens liquorem? Non opimæ
 Sardiniae segetes feraces,
 Non aestuosæ grata Calabriae 5
 Armenta, non aurum aut ebur Indiçum,
 Non rura quæ Liris quieta
 Mordet aqua taciturnus amnis,
 Premant Calena falce quibus dedit
 Fortuna vitem, dives et aureis 10
 Mercator exsiccet culullis
 Vina Syra reparata merce,
 Dis carus ipsis, quippe ter et quater
 Anno revisens aequor Atlanticum
 Impunc. Me pascunt olivæ, 15
 Me cichorea levesque malvæ.
 Frui paratis et valido mihi,
 Latoë, dones et precor integra
 Cum mente, nec turpem senectam
 Degere nec cithara carentem. 20

XXXII.

POSCIMUR. Si quid vacui sub umbra
Lusinus tecum quod et hunc in annum
Vivat et plures, agē dic Latinum,

Barbite, carmen,
Lesbio primum modulate civi, 5
Qui ferox bello tamen inter arma,
Sive jactatam religarat udo

Litore navim,
Liberum et Musas Veneremque et illi
Semper haerentem puerum canebat 10
Et Lycum nigris oculis nigroque
Crine decorum.

O decus Phoebi et dapibus supremi
Grata testudo Jovis, o laborum
Dulce lenimen, mihi cumque salve 15
Rite vocanti.

XXXIII.

ALBI, ne doleas plus nimio memor
Immitis Glycerae, neu miserabiles
Decantes elegos cur tibi junior
Laesa praeniteat fide.

Insignem tenui fronte Lycorida 5
Cyri torret amor, Cyrus in asperam
Declinat Pholoën; sed prius Apulis
Jungentur capreae lupis

Quam turpi Pholoë peccet adultero. *Alent*
Sic visum Veneri, cui placet impares 10
Formas atque animos sub juga aënea
Saevo mittere cum joco.

Ipsam me, melior cum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Hadriae 15
Curvantis Calabros sinus.

XXXIV.

PARCUS deorum cultor et infrequens
Insanientis dum sapientiae

Consultus erro, nunc retrorsum
 Vela dare atque iterare cursus
 Cogor relictos: namque Diespiter,
 Igni corusco nubila dividens

5

Plerumque, per purum tonantes
 Egit equos volucremque currum,
 Quo bruta tellus et vaga flumina,
 Quo Styx et invisi horrida Taenari
 Sedes Atlanteusque finis

10

Concutitur. Valet ima summis
 Mutare et insignem attenuat deus
 Obscura promens; hinc apicem rapax
 Fortuna cum stridore acuto
 Sustulit, hic posuisse gaudet.

15

XXXV.

O DIVA, gratum quae regis Antium,
 Praesens vel imo tollere de gradu

Mortale corpus vel superbos

Vertere funeribus triumphos,

Te pauper ambit sollicita prece

5

Ruris colonus, te dominam aequoris

Quicumque Bithyna lacessit

Carpathium pelagus carina.

Te Dacus asper, te profugi Scythae

Urbesque gentesque et Latium ferox

10

Regumque matres barbarorum et

Purpurei metuunt tyranni,

Injurioso ne pede proruas

Stantem columnam, neu populus frequens

Ad arma cessantes, ad arma

15

Concitet imperiumque frangat.

Te semper anteit saeva Necessitas

Clavos trabales et cuneos manu

Gestans aëna, nec severus

Uncus abest liquidumque plumbum.

20

Te Spes et albo rara Fides colit

Velata panno nec comitem abnegat,

Utcunque mutata potentes

Veste domos inimica linquis.

At vulgus infidum et meretrix retro

25

Perjura cedit, diffugiunt cadis

Cum faece siccatis amici,

Ferre jugum pariter dolosi.

Serves iturum Caesarem in ultimos

Orbis Britannos et juvenum recens

30

Examen Eois timendum

Partibus Oceanoque rubro.

Eheu cicatricum et sceleris pudet

Fratrumque. Quid nos dura refugimus

Aetas? quid intactum nefasti

35

Liquimus? unde manum juvenus

Metu deorum continuit? quibus

Pepercit aris? O utinam nova

Incude diffingas retusum in

Massagetis Arabasque ferrum!

40

XXXVI.

Et thure et fidibus juvat

Placare et vituli sanguine debito

Custodes Numidae deos,

Qui nunc Hesperia sospes ab ultima

Caris multa sodalibus,

5

Nulli plura tamen dividit oscula

Quam dulci Lamiae, memor

Actae non alio rege puertiae

Mutataeque simul togae.

Cressa ne careat pulchra dies nota,

10

Neu promptae modus amphorae,

Neu morem in Salium sit requies pedum,

Neu multi Damalis meri

Bassum Threïcia vincat amystide,

Neu desint epulis rosae,

15

Neu vivax apium, neu breve lilium.

Omnes in Damalin putres

Deponent oculos, nec Damalis novo

Divelletur adultero,

Lascivis hederis ambitiosior.

20

XXXVII.

Nunc est bibendum, nunc pede libero
 Pulsanda tellus, nunc Saliaribus
 Ornare pulvinar deorum
 Tempus erat dapibus, sodales.
 Antehac nefas depromere Caecubum 5
 Cellis avitis, dum Capitolio
 Regina dementes ruinas
 Funus et imperio parabat
 Contaminato cum grege turpium,
 Morbo virorum, quidlibet impotens 10
 Sperare fortunaque dulci
 Ebria. Sed minuit furorem
 Vix una sospes navis ab ignibus,
 Mentemque lymphatam Mareotico
 Redegit in veros timores 15
 Caesar, ab Italia volentem
 Remis adurgens, accipiter velut
 Molles columbas aut leporem citus
 Venator in campis nivalis
 Haemoniae, daret ut catenis 20
 Fatale monstrum: quae generosius
 Perire quaerens nec muliebriter
 Expavit ensem nec latentes
 Classe cita reparavit oras.
 Ausa et jacentem visere regiam 25
 Vultu sereno, fortis et asperas
 Tractare serpentes, ut atrum
 Corpore combiberet venenum,
 Deliberata morte ferocior,
 Saevis Liburnis scilicet invidens 30
 Privata deduci superbo
 Non humilis mulier triumpho.

XXXVIII.

PERSICOS odi, puer, apparatus, *Linear 1, 1, 1, 1*
 Displicent nexae philyrae coronae;

Mitte sectari rosa quo locorum

Sera moeretur. *Nov 11*

Simplici myrto nihil allabores

Sedulus curo: neque te ministrum

Dedecet myrtus neque me sub arta

Vite bibentem.

*Philyra Mother of Chiron - changed into
 a Linden tree -*

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER II

I.

Mors ex Metello consule civicum
Bellique causas et vitia et modos
Ludumque Fortunae gravesque
Principum amicitias et arma
Nondum expiatis uncta cruoribus, 5
Periculosae plenum opus aleae,
Tractas et incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.
Paullum severae Musa tragoediae
Desit theatri: mox ubi publicas 10
Res ordinari grande munus
Cecropio repetes cothurno,
Insigne maestis praesidium reis
Et consulenti, Pollio, curiae,
Cui laurus aeternos honores 15
Delmatico peperit triumpho.
Jam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures, jam litui strepunt,
Jam fulgor armorum fugaces
Terret equos equitumque vultus: 20
Audire magnos jam videor duces
Non indecoro pulvere sordidos,
Et cuncta terrarum subacta
Praeter atrocem animum Catonis.
Juno, et deorum quisquis amicior 25
Afris inulta cesserat impotens
Tellure, victorum nepotes
Rettulit inferias Jugurthae.
Quis non Latino sanguine pinguior
Campus sepulcris impia proelia 30

Testatur auditumque Medis
 Hesperiae sonitum ruinae?
 Qui gurgēs aut quae flumina lugubris
 Ignara belli? quod mare Dauniae?
 Non decoloravere caedes?
 Quae caret ora cruore nostro?
 Sed ne relictis, Musa procax, jocis
 Ceae retractes munera noniae:
 Mecum Dionaeo sub antro
 Quære modos levioꝛe plectro.

35

40

II.

NULLUS argento color est avaris
 Abdito terris, inimice laminae
 Crispe Sallusti, nisi temperato
 Splendeat usu.
 Vivet extento Procleius aevo
 Notus in fratres animi paterni;
 Illum aget penna metuente solvi
 Fama superstes.
 Latius regnes avidum domando
 Spiritum, quam si Libyam remotis
 Gadibus jungas et uterque Poenus
 Serviat uni.
 Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
 Nec sitim pellit nisi causa morbi
 Fugerit venis et aquosus albo
 Corpore languor.
 Reditum, Cyri solio Phraaten
 Dissidens plebi numero beatorum
 Eximit Virtus, populumque falsis
 Dedocet uti
 Vocibus, regnum et diadema tutum
 Deferens uni propriamque laurum
 Quisquis ingentes oculo inretorto
 Spectat acervos.

5

10

15

20

III.

Aequam memento rebus in arduis
 Servare mentem, non secus in bonis

Ab insolenti temperatam
 Laetitia, moriture Delli,
 Seu maestus omni tempore vixeris, 5
 Seu te in remoto gramine per dies
 Festos reclinatum bearis
 Interiore nota Falerni.
 Quo pinus ingens albaque populus
 Umbram hospitalem consociare amant 10
 Ramis? Quid obliquo laborat
 Lympha fugax trepidare rivo?
 Huc vina et unguenta et nimium breves
 Flores amoenae ferre jube rosae,
 Dum res et aetas et sororum 15
 Fila trium patiuntur atra.
 Cedēs cōmptis saltibus et domo
 Villaque flavus quam Tiberis lavit,
 Cedēs et exstructis in altum
 Divitiis potietur heres. 20
 Divesne prisco natus ab Inacho
 Nil interest an pauper et infima
 De gente sub divo moreris,
 Victima nil miserantis Orci.
 Omnes eodem cogimur, omnium 25
 Versatur urna scrius ocus
 Sors exitura et nos in aeternum
 Exilium impositura cumbae.

IV.

NE sit ancillae tibi amor pudori,
 Xanthia Phoeu! Prius insolentem
 Serva Briseis niveo colore
 Movit Achillem;
 Movit Ajacem Telamone natum 5
 Forma captivae dominum Tecmessae;
 Arsit Atrides medio in triumpho
 Virgine rapta,
 Barbarae postquam cecidere turmae
 Thessalo victore et ademptus Hector 10
 Tradidit fessis leviora tolli
 Pergama Graiis.

Nescias an te generum beati
 Phyllidis flavae decorent parentes :
 Regium certe genus et penates 15
 Maeret iniquos.
 Crede non illam tibi de scelesta
 Plebe dilectam, neque sic fidelem,
 Sic lucro aversam, potuisse nasci
 Matre pudenda. 20
 Brachia et vultum teretesque suras
 Integer laudo; fuge suspicari,
 Cujus octavum trepidavit actas
 Claudere lustrum.

V.

NONDUM subacta ferre jugum valet
 Cervice, nondum munia comparis
 Aequare nec tauri ruentis
 In venerem tolerare pondus.
 Circa virentes est animus tuae 5
 Campos juvencae, nunc fluviis gravem
 Solantis aestum, nunc in udo
 Ludere cum vitulis salicto
 Praekestientis. Tolle cupidinem
 Immitis uvae: jam tibi lividos 10
 Distinguet Auctumnus racemos
 Purpurco varius colore.
 Jam te sequetur: currit enim ferox
 Aetas et illi quos tibi dempserit
 Apponet annos; jam proterva 15
 Fronte petet Lalage maritum:
 Dilecta quantum non Pholoë fugax,
 Non Chloris albo sic humero nitens,
 Ut pura nocturno renidet
 Luna mari, Cnidiussve Gyges, 20
 Quem si puellarum insereres choro
 Mire sagaces falleret hospites
 Discrimen obscurum solutis
 Crinibus ambiguoque vultu.

VI.

malice
ubi la
flua
 SEPTIMI, Gades aditure mecum et
 Cantabrum indoctum juga ferre nostra et
 Barbaras Syrtes ubi Maura semper

Aestuat unda,

Tibur Argeo positum colono

5

Sit meae sedes utinam senectae,

Sit modus lasso maris et viarum

Militiaeque!

Unde si Parcae prohibent iniquae,

Dulce pellitis ovibus Galaesi *ubi la* 10

Flumen et regnata petam Laconi *ubi la*

Rura Phalantho.

Ille terrarum mihi praeter omnes

Angulus ridet ubi non Hymetto *ubi la*

Mella decedunt viridique certat 15

Bacca Venafro; *ubi la*

Ver ubi longum tepidasque praebet

Juppiter brumas, et amicus Aulon *ubi la*

Fertili Baccho minimum Falernis *ubi la*

Invidet uvis.

20

Ille te mecum locus et beatæ

Postulant arces; ibi tu calentem

Debita sparges lacrima favillam

Vatis amici,

VII.

O SAEPE mecum tempus in ultimum

Deducte, Bruto militiae duce,

Quis te redonavit Quiritem

Dis patriis Italoque caelo,

Pompei meorum prime sodalium,

5

Cum quo morantem sacpe diem mero

Fregi coronatus nitentes

Malobathro Syrio capillos?

Tecum Philippos et celerem fugam

Sensi relicta non bene parmula,

10

Cum fracta virtus et minaces

Turpe solum tetigere mento.

CARMINUM II. 8.

31

Sed me per hostes Mercurius coler
Denso paventem sustulit aëre ;

Te rursus in bellum resorbens

15

Unda fretis tulit aestuosis.

Ergo obligatam redde Jovi dapem

Longaque fessum militia latus

Depone sub lauru mea nec

Parce cadis tibi destinatis.

20

Oblivioso levia Massico

Ciboria exple ; funde capacibus

Unguenta de conchis. Quis udo

Deproperare apio coronas

Curatve myrto ? quem Venus arbitrum

25

Dicet bibendi ? Non ego sanius

Bacchabor Edonis : recepto

Dulce mihi furcere est amico.

*Int. range in
H. acc.*

VIII.

ULLA si juris tibi pejerati

Poenâ, Barine, nocuisset unquam,

Dente si nigro fieres vel uno

Turpior ungui,

Crederem. Sed tu simul obligasti

5

Perfidum votis caput enitescis

Pulchrior multo, juvenumque prodis

Publica cura.

Expediit matris cineres opertos

Fallere et toto taciturna noctis

10

Signa cum caelo gelidaque divces

Morte carentes.

Ridet hoc inquam Venus ipsa, rident

Simplices Nymphae, ferus et Cupido

Semper ardentes acuens sagittas

15

Cote cruenta.

Addo quod pubes tibi crescit omnis,

Servitus crescit nova, nec priores

Impiae tectum dominae relinquunt

Saepe minati.

20

Te suis matres metuunt juvenis,

Te senos parci miscraeque nuper

Virgines nuptae, tua ne retardet
 Aura maritos.

IX.

Non semper imbres nubibus hispidos
 Manant in agros aut mare Caspium
 Vexant inaequales procellae

Usque, nec Armeniis in oris,
 Amice Valgi, stat glacies iners
 Menses per omnes aut Aquilonibus
 Querceta Gargani laborant

Et foliis viduantur orni:

Tu semper urges flebilibus modis
 Mysten ademptum, nec tibi Vespero
 Surgente decedunt amores

10

Nec rapidum fugiente Solem.
 At non ter aevo functus amabilem
 Ploravit omnes Antilochum senex

Annos, nec impubem parentes
 Troïlon aut Phrygiae sorores

15

Flevere semper. Desine mollium
 Tandem querelarum, et potius nova
 Cantemus Augusti tropaea

Caesaris et rigidum Niphaten,
 Medumque flumen gentibus additum
 Victis minores volvere vertices,

20

Intraque praescriptum Gelonos
 Exiguis equitare campis.

X.

Rectius vives, Licini, neque altum
 Semper urgendo neque, dum procellas
 Cautus horrescis, nimium premendo
 Litus iniquum.

Auream quisquis mediocritatem
 Diligit tutus caret obsoleti
 Sordibus tecti, caret invidenda

5

Sobrius aula.
 Saepius ventis agitur ingens
 Pinus et celsae graviore casu

10

Decidunt turres feriuntque summos
 Fulgura montes.
 Sperat infestis, metuit secundis
 Alteram sortem bene praeparatum
 Pectus. Informes hiemes reducit
 Juppiter, idem
 Summovet. Non si male nunc et olim
 Sic erit: quondam cithara tacentem
 Suscitatur musam, neque semper arcum
 Tendit Apollo.
 Rebus angustis animosus atque
 Fortis appare; sapienter idem
 Contrahes vento nimium secundo
 Turgida vela.»

15

20

XI.

Quid bellicosus Cantaber et Scythes,
 Hirpine Quinti, cogitet Hadria
 Divisus objecto remittas
 Quaerere, nec trepides in usum
 Poscentis aevi pauca. Fugit retro
 Levis juvenas et decor, arida
 Pellente lascivos amores
 Canitie facilemque somnum.
 Non semper idem floribus est honor
 Vernis neque uno Luna rubens nitet
 Vultu: quid aeternis minorem
 Consiliis animum fatigas?
 Cur non sub alta vel platano vel hac
 Pinu jacentes sic temere et rosa
 Canos odorati capillos,
 Dum licet, Assyriaque nardo
 Potamus uneti? Dissipat Euius
 Curas edaces. Quis puer ocius
 Restinguet ardentis Falerni
 Pocula praetereunte lympba?
 Quis devium scortum eliciet domo
 Lyden? Eburna dic age cum lyra
 Maturet in comptum Lacaenae
 More comas religata nodum.

5

10

15

20

XII.

NOLIS longa ferae bella Numantiae,
 Nec dirum Hannibalem, nec Siculum mare
 Poeno purpureum sanguine mollibus
 Aptari citharae modis;
 Nec saevos Lapithas et nimium mero 5
 Hylaeum domitosque Herculea manu
 Telluris juvenes, unde periculum
 Fulgens contremuit domus
 Saturni veteris; tuque pedestribus
 Dices historiis proelia Caesaris, 10
 Maecenas, melius ductaque per vias
 Regum colla minacium.
 Me dulces dominae Musa Licymniae
 Cantus, me voluit dicere lucidum
 Fulgentes oculos et bene mutuis 15
 Fidum pectus amoribus;
 Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
 Nec certare jeco nec dare brachia
 Ludentem nitidis virginibus sacro
 Dianae celebris die. 20
 Num tu quae tenuit dives Achaemenes,
 Aut pinguis Phrygiae Mygdonias opes
 Permutare velis crine Licymniae,
 Plenas aut Arabum domos?
 Dum flagrantia detorquet ad oscula 25
 Cervicem aut facili saevitia negat,
 Quae poscente magis gaudeat cripī,
 Interdum rapere occupet.

XIII.

ILLE et nefasto te posuit die,
 Quicumque primum, et sacrilega manu
 Produxit, arbos, in nepotum
 Perniciem opprobriumque pagi;
 Illum et parentis crediderim sui 6
 Fregisse cervicem et penetralia
 Sparsisse nocturno cruore
 Hospitis: ille venena Colchica

Et quidquid usquam concipitur nefas

Tractavit, agro qui statuit meo

10

Te, triste lignum, te caducum

In domini caput immerentis.

Quid quisque vitet nunquam homini satis

Cautum est in horas: navita Bosporum

Poenus perhorrescit neque ultra

15

Caeca timet aliunde fata,

Miles sagittas et celerem fugam

Parthi, catenas Parthus et Italum

Robur; sed improvisa leti

Vis rapuit rapietque gentes.

20

Quam paene furvae regna Proserpinae

Et judicantem vidimus Aeacum

Sedesque discretas piorum et

Aeoliis fidibus querentem

Sappho puellis de popularibus,

25

Et te sonantem plenius aurco,

Alcaeae, plectro dura navis,

Dura fugae mala, dura belli!

Utrumque sacro digna silentio

Mirantur umbrae dicere; sed magis

30

Pugnas et exactos tyrannos

Densum humeris bibit aure vulgus.

Quid mirum, ubi illis carminibus stupens

Demittit atras bellua centiceps

Aures et intorti capillis

35

Eumenidum recreantur angues?

Quin et Prometheus et Pelopis parens

Dulci laborum decipitur sono;

Nec curat Orion leones

Aut timidos agitare lyncas.

40

XIV.

ENEU fugaces, Postume, Postume,

Labuntur anni, nec pietas moram

Rugis et instanti senectae

Afferet indomitaeque morti,—

Non, si trecentis, quotquot cunt dios,

Amice, places illacrimabilem

Scythiae king
 Plutona tauris, qui ter amplum
 Geryonen Tityonque tristi
 Compescit unda, scilicet omnibus
 Quicunque terrae munere vescimur 10
 Enaviganda, sive reges
 Sive inopes erimus coloni.
 Frustra cruento Marte carebimus
 Fractisque rauci fluctibus Hadriae,
 Frustra per auctumnos nocentem 15
 Corporibus metuemus Austrum:
 Visendus ater flumine languido
 Cocytos errans et Danaï genus
 Infame damnatusque longi
 Sisyphus Aeolides laboris. 20
 Linquenda tellus et domus et placens
 Uxor, neque harum quas colis arborum
 Te praeter invisas cupressos
 Ulla brevem dominum sequetur.
 Absumet heres Caecuba dignior 25
 Servata centum clavibus, et mero
 Tinget pavementum superbo
 Pontificum potiore coenis.

XV. *aerie (mit. met.)*

JAM pauca aratro jugera regiae
 Moles relinquent; undique latius
 Extenta visentur Lucrino *loc. later*
 Stagna lacu, platanusque caelebs *platanus - Fice*
 Evincet ulmos; tum violaria et 5
 Myrtus et omnis copia narium *most. trid.*
 Spargent olivetis odorem
bone fruit Fertilibus domino priori,
 Tum spissa ramis laurea fervidos *warm rays*
 Excludet ictus. Non ita Romuli 10
 Praescriptum et intonsi Catonis
 Auspiciis veterumque norma *standards*
 Privatus illis census erat brevis,
 Commune magnum: nulla decompedis
 Metata privatis opacam 15
funga Porticus excipiebat Arcton,

Nec fortuitum spernere caespitem
Leges sinebant, oppida publico
Sumptu jubentes et deorum
Templa novo decorare saxo.

29

new - hewn
XVI.

OTIUM divos rogat in patente
Prensus Aegaeo, simul atra nubes
Condidit lunam nequē certa fulgent
Sidera nautis ;

Otium bello furiosa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Grosche, non gemmis neque purpura vo-
nale neque auro.

Non enim gazae neque consularis
Summovet lictor miseros tumultus
Mentis et curas laqueata circum
Tecta volantes. *flitting*

Vivitur parvo bene cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum,
Nec leves somnos timor aut cupido

15

— Sordidus aufert.

Quid brevi fortes jaculamur aevo
 Multa? Quid terras alio calentes
 Sole mutamus? Patriae quis exsul
 Se quoque fugit?

20

Scandit aeratas vitiosa naves
Cura nec turmas equitum relinquit
Ocior cervis et agente nimbos

Ocior Euro. *Y. 1. 1. 1. 1.*

Laetus in praesens animus quod ultra est
Oderit curare et amara lento

25

Temperet risu ; nihil est ab omni
Parte beatum.

Abstulit clarum cita mors Achillem,
Longa Tithonum minuit senectus,
Et mihi forsā tibi quod negarit
Porriget hora.

20

**Te greges centum Siculaeque circum
Mugiant vaccae, tibi tollit hinnitum**

Apta quadrigis equa, to bis Afro

35

Murice tinctae

Vestiunt lanae: mihi parva rura et

Spiritum Graiae tenuem Camenae

Parca non mendax dedit et malignum

Spernere vulgus.

XVII. *take life out of me*

CUR me querelis exanimas tuis?

Nec dis amicum est nec mihi te prius

Obire, Maecenas, mearum

Grande decus columenque rerum.

Ah te meae si partem animae rapit

5

Maturior vis, quid moror altera,

Nec carus aequae nec superstes

Integer? Ille dies utramque

Ducet ruinam. Non ego perfidum

Dixi sacramentum: ibimus, ibimus

10

Utcunque praecedes, supremum

Carpere iter comites parati.

Me nec Chimaerae spiritus igneae

Nec, si resurgat, centimanus Gyas

Divellet unquam: sic potenti

15

Justitiae placitumque Parcis.

Seu Libra seu me Scorpions adspicit

Formidolosus pars violentior

Natalis horae, seu tyrannus

Hesperiae Capricornus undae,

20

Utrumque nostrum incredibili modo

Consentit astrum. Te Jovis impio

Tutela Saturno refulgens

Eripuit volucrisque Fati

Tardavit alas, cum populus frequens

25

Laetum theatris ter crepuit sonum:

Me truncus illapsus cerebro

Sustulerat, nisi Faunus ictum

Dextra levasset, Mercurialium

Custos virorum. Reddere victimas

30

Aedemque votivam memento:

Nos humilem feriemus agnam.

look up for the life of Maecenas Google

XVIII.

Non ebur neque aureum
 Mea renidet in domo lacunar;
 Non trabes Hymettiae
 Premunt columnas ultima recisas
 Africa; neque Attali 5
 Ignotus heres regiam occupavi;
 Nec Laconicas mihi
 Trahunt honestae purpuras clientae:
 At fides et ingeni
 Benigna vena est, pauperemque dives 10
 Me petit; nihil supra
 Deos lacesso, nec potentem amicum
 Largiora flagito,
 Satis beatus unicus Sabinis.
 Truditur dies die, 15
 Novaeque pergunt interire lunae.
 Tu secunda marmora
 Locas sub ipsum funus, et sepulcri
 Immemor struis domos
 Marisque Baiis obstrepentis urges 20
 Summovere littora,
 Parum locuples continente ripa.
 Quid, quod usque proximos
 Revellis agri terminos et ultra
 Limites clientium 25
 Salis avarus? Pellitur paternos
 In sinu ferens deos
 Et uxor et vir sordidosque natos;
 Nulla certior tamen
 Rapacis Orci fine destinata 30
 Aula divitem manet
 Herum. Quid ultra tendis? Aequa tellus
 Pauperi recluditur
 Regumque pueris, nec satelles Orci
 Callidum Promethea 35
 Revexit auro captus. Hic superbum
 Tantalum atque Tantalī
 Genus coërcet; hic levare functum.

Pauperem laboribus
Vocatus atque non vocatus audit. 40

XIX.

BACCHUM in remotis carmina rupibus
Vidi docentem—credite posteri—
Nymphasque discentes et aures
Capripedum Satyrorum acutas.
Euoe, recenti mens trepidat metu 5
Plenoque Bacchi pectore turbidum
Laetatur. Euoe, parce Liber,
Parce, gravi metuende thyrsos!
Fas pervicaces est mihi Thyiadas
Vinique fontem lactis et uberes 10
Cantare rivos, atque truncis
Lapsa cavis iterare mella;
Fas et beatæ conjugis additum
Stellis honorem, tectaque Penthei
Disjecta non leni ruina, 15
Thracis et exitium Lycurgi.
Tu flectis amnes, tu mare barbarum,
Tu separatis uvidus in jugis
Nodo coerceres viperino
Bistonidum sine fraude crines: 20
Tu, cum parentis regna per arduum
Cohors Gigantum scanderet impia,
Rhoetum retorsisti leonis
Unguibus horribilique mala;
Quamquam choreis aptior et jocis 25
Ludoque dictus non sat idoneus
Pugnae ferebaris: sed idem
Pacis eras mediusque belli.
Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens 30
Caudam, et recedentis trilingui
Ore pedes tetigitque crura.

XX.

Non usitata nec tenui ferar
Penna biformis per liquidum æthera

Vates, neque in terris morabor
Longius, invidiaque major
Urbes relinquam. Non ego, pauperum 5
Sanguis parentum, non ego quem vocas,
Dilecte Maecenas, obibo
Nec Stygia cohibebor unda.
Jam jam residunt cruribus asperae
Pelles, et album mutor in alitem 10
Superne, nascunturque leves
Per digitos humerosque plumae.
Jam Daedaleo ocior Icaro
Visam gementis littora Bospori
Syrtesque Gaetulas canorus 15
Ales Hyperboreosque campos.
Me Colchus et qui dissimulat metum
Marsae cohortis Dacus et ultimi
Noscent Geloni, me peritus
Discet Hiber Rhodanique potior. 20
Absint inani funere neniae
Luctusque turpes et querimoniae;
Compesce clamorem ac sepulcri
Mitte supervacuos honores.

Q. HORATII FLACCI
CARMINUM
LIBER III

I.

Odi profanum vulgus et arceo ; Favete linguis : carmina non prius Audita Musarum sacerdos Virginibus puerisque canto.	
Regum timendorum in proprios greges, Reges in ipsos imperium est Jovis Clari Giganteo triumpho, Cuncta supercilio moventis.	5
Est ut viro vir latius ordinet Arbusta sulcis, hic generosior Descendat in Campum petitor, Moribus hic meliorque fama Contendat, illi turba clientium Sit major : aequa lege Necessitas Sortitur insignes et imos ;	10
Omne capax movet urna nomen. Districtus ensis cui super impia Cervice pendet non Siculae dapes Dulcem elaborabunt saporem, Non avium citharaeque cantus Somnum reducent. Somnus agrestium Lenis virorum non humiles domos Fastidit umbrosamque ripam, Non Zephyris agitata Tempe.	15
Desiderantem quod satis est neque Tumultuosum sollicitat mare, Nec saevus Arcturi cadentis Impetus aut orientis Haedi,	20
Non verberatae grandine vineae Fundusque mendax, arbore nunc aquas	25

Culpante nunc torrentia agros
 Sidera nunc hiemes iniquas.
 Contracta pisces aequora sentiunt
 Jactis in altum molibus; huc frequens
 Caementa demittit redemptor 35
 Cum famulis dominusque terrae
 Fastidiosus. Sed Timor et Minae
 Scandunt eodem quo dominus, neque
 Decedit aerata triremi, et
 Post equitem sedet atra Cura. 40
 Quodsi dolentem nec Phrygius lapis
 Nec purpurarum sidere clarior
 Delenit usus nec Falerna
 Vitis Achaemeniumque costum
 Cur invidendis postibus et novo 45
 Sublime ritu moliar atrium?
 Cur valle permutem Sabina
 Divitias operosiores?

II.

ANGUSTAM amice pauperiem pati
 Robustus acri militia puer
 Condiscat, et Parthos feroces
 Vexet eques metuendus hasta,
 Vitamque sub divo et trepidis agat 5
 In rebus. Illum ex moenibus hosticis
 Matrona bellantis tyranni
 Prospiciens et adulta virgo
 Suspiret, eheu, ne rudis agminum
 Sponsus lacestat regius asperum 10
 Tactu leonem, quem cruenta
 Per medias rapit ira caedes.
 Dulce et decorum est pro patria mori:
 Mors et fugacem persequitur virum,
 Nec parcat imbellis juventae 15
 Poplitibus timidoque tergo.
 Virtus repulsae nescia sordidae
 Intaminatis fulget honoribus,
 Nec sumit aut ponit secures
 Arbitrio popularis aurae. 20

Virtus recludens immeritis mori
 Caelum negata tentat iter via,
 Coetusque vulgares et udam
 Spernit humum fugiente penna.
 Est et fideli tuta silentio
 Merces: vetabo qui Cereris sacrum
 Vulgarit arcanæ sub isdem
 Sit trabibus fragilemve mecum
 Solvat phaselon; saepe Diespiter
 Neglectus incesto addidit integrum.
 Karo antecedentem scelestum
 Deseruit pede Poena claudo.

25

30

III.

JUSTUM et tenacem propositi virum
 Non civium ardor prava jubentium,
 Non vultus instantis tyranni
 Mente quatit solida, neque Auster
 Dux inquieti turbidus Hadriae,
 Nec fulminantis magna manus Jovis;
 Si fractus illabatur orbis
 Impavidum ferient ruinae.
 Hac arte Pollux et vagus Hercules
 Enisus arces attigit igneas,
 Quos inter Augustus recumbens
 Purpureo bibit ore nectar.
 Hac te merentem, Bacche pater, tuæ
 Vexere tigres indocili jugum
 Collo trahentes; hac Quirinus
 Martis equis Acheronta fugit,
 Gratum elocuta consilientibus
 Junone divis: Ilion, Ilion
 Fatalis incestusque iudex
 Et mulier peregrina vertit
 In pulverem, ex quo destituit deos
 Mercede pacta Laomedon, mihi
 Castaeque damnatum Minervæ
 Cum populo et duce fraudulento.
 Jam nec Iacænae splendet adulteræ
 Famosus hospes, nec Priami domus

5

10

15

20

25

Perjura pugnaces Achivos
 Hectoreis opibus refringit,
 Nostrisque ductum seditionibus
 Bellum resedit. Protinus et graves 30
 Iras et invisum nepotem
 Troica quem peperit sacerdos
 Marti redonabo; illum ego lucidas
 Inire sedes, ducere nectaris
 Succos, et adscribi quietis 35
 Ordinibus patiar deorum.
 Dum longus inter saeviat Ilion
 Romanque pontus qualibet exsules
 In parte regnanto beati;
 Dum Priami Paridisque busto 40
 Insultet armentum et catulos ferae
 Celent inultae stet Capitolium
 Fulgens, triumphatisque possit
 Roma ferox dare jura Medis.
 Horrenda late nomen in ultimas 45
 Extendat cras, qua medius liquor
 Secernit Europen ab Afro,
 Qua tumidus rigat arva Nilus,
 Aurum irrepertum et sic melius situm
 Cum terra celat spernere fortior 50
 Quam cogere humanos in usus
 Omne sacrum rapiente dextra.
 Quicumque mundo terminus obstitit
 Hunc tangat armis, visere gestiens
 Qua parte debacchentur ignes, 55
 Qua nebulae pluviique rores.
 Sed bellicosus fata Quiritibus
 Hac lege dico, ne nimium pii
 Rebusque fidentes avitae
 Tecta velint reparare Troiae. 60
 Troiae renascens alite lugubri
 Fortuna tristi clade iterabitur,
 Ducente victrices catervas
 Conjuge me Jovis et sorore.
 Ter si resurgat murus aëneus 65
 Auctore Phoebo ter pereat meis

Excisus Argivis, ter uxor
 Capta virum puerosque ploret.
 Non hoc jocosae conveniet lyrae:
 Quo, Musa, tendis? Desine pervicax 70
 Referre sermones deorum et
 Magna modis tenuare parvis,

IV.

DESCENDE caelo et dic age tibia
 Regina longum Calliope melos,
 Seu voce nunc mavis acuta,
 Seu fidibus citharaque Phoebi.
 Auditis, an me ludit amabilis 5
 Insania? Audire et videor pios
 Errare per lucos amoenae
 Quos et aquae subeunt et aurae.
 Me fabulosae Vulture in Apulo
 Altricis extra limen Apuliae 10
 Ludo fatigatumque somno
 Fronde nova puerum palumbes
 Texere, mirum quod foret omnibus,
 Quicunque celsae nidum Acherontiae
 Saltusque Bantinos et arvum 15
 Pingue tenent humilis Forenti,
 Ut tuto ab atris corpore viperis
 Dormirem et ursis, ut premerer sacra
 Lauroque collataque myrto,
 Non sine dis animosus infans. 20
 Vester, Camenae, vester in arduos
 Tollor Sabinos, seu mihi frigidum
 Praeneste seu Tibur supinum
 Seu liquidæ placuere Baiae.
 Vestris amicam fontibus et choris 25
 Non me Philippis versa acies retro,
 Devota non exstinxit arbos,
 Nec Sicula Palinurus unda.
 Utcunque mecum vos eritis, libens
 Insanientem navita Bosporum
 Tentabo et urentes arenas
 Littoris Assyrii viator; 30

Visam Britannos hospitibus feros
Et laetum equino sanguine Concanum,

Visam pharetratos Gelonos

33

Et Scythicum inviolatus amnem.

Vos Caesarem altum, militia simul

Fessas cohortes addidit oppidis,

Finire quaerentem labores

Pierio recreatis antro. *ca. 33*

Vos lene consilium et datis et dato

Gaudetis almae. Scimus, ut impios

Titanas immanemque turmam

Fulmine sustulerit caduco,

Qui terram inertem, qui mare temperat 45

Ventosum, et urbes regnaque tristia

Divosque mortalesque turbas

Imperio regit unus aequo.

Magnum illa terrorem intulerat Jovi

Fidens juvenus horrida brachiis,

50

Fratresque tendentes opaco

Pelion imposuisse Olympo. *ca. 50*

Sed quid Typhoëus et validus Mimas,

Aut quid minaci Porphyryon statu,

Quid Rhoetus evulsisque truncis -

55

Enceladus jaculator audax

Contra sonantem Palladis aegida

Possent ruentes? Hinc avidus stetit

Vulcanus, hinc matrona Juno et

Nunquam humeris positurus arcum, 60

Qui rore puro Castaliae lavit

Crines solutos, qui Lyciae tenet

Dumeta natalemque silvam,

Delius et Patareus Apollo.

Vis consili expers mole ruit sua:

65

Vim temperatam di quoque provehunt

In majus; idem odere vires

Omne nefas animo moventes.

Testis mearum centimanus Gyas

Sententiarum, notus et integrae

70

Tentator Orion Dianae

Virginea domitus sagitta.

Injecta monstris Terra dolet suis
 Maeretque partus fulmine luridum
 Missos ad Orcum; nec peredit 75
neecadus Impositam celer ignis Aetnen,
 Incontinentis nec Tityi jecur
 Reliquit ales, nequitiae additus
 Custos; amatorem trecentae
 Pirithoum cohibent catenae. 80

V.

CAELO Tonantem credidimus Jovem
 Regnare: praesens divus habebitur
 Augustus adjectis Britannis
 Imperio gravibusque Persis.
 Milesne Crassi conjuge barbara 5
 Turpis maritus vixit et hostium,
 Pro curia inversique mores!
 Consenuit socerorum in armis
 Sub rege Medo Marsus et Apulus,
 Anciliorum et nominis et togae 10
 Oblitus aeternaeque Vestae,
 Incolumi Jove et urbe Roma?
 Hoc caverat mens provida Reguli
 Dissentientis conditionibus
 Foedis et exemplo trahentis 15
 Perniciem veniens in aevum,
 Si non periret immiserabilis
 Captiva pubes. "Signa ego Punicis
 Adfixa delubris et arma
 Militibus sine cacde," dixit, 20
 "Derepta vidi; vidi ego civium
 Retorta tergo brachia libero
 Portasque non clausas et arva
 Marte coli populata nostro.
 Auro repensus scilicet acrior 25
 Miles redibit. Flagitio additis
 Damnum: neque amissos colores
 Lana refert medicata fuco,
 Nec vera virtus cum semel excidit
 Curat reponi deterioribus. 30

CARMINUM III. 6.

Si pugnat extricata densis
 Cerva plagis erit ille fortis
 Qui perfidis se credidit hostibus,
 Et Marte Poenos proteret altero
 Qui lora restrictis lacertis 35
 Sensit iners timuitque mortem.
 Hic unde vitam sumeret inscius
 Pacem duello miscuit. O pudor!
 O magna Karthago, probrosis
 Altior Italiae ruinis!" 40
 Fertur pudicae conjugis osculum
 Parvosque natos ut capitis minor
 Ab se removisse et virilem
 Torvus humi posuisse vultum:
 Donec labantes consilio patres 45
 Firmaret auctor nunquam alias dato,
 Interque maerentes amicos
 Egregius properaret exsul.
 Atqui sciebat quae sibi barbarus
 Tortor pararet; non aliter tamen 50
 Dimovit obstantes propinquos
 Et populum reditus morantem,
 Quam si clientum longa negotia
 Dijudicata lite relinqueret,
 Tendens Venafranos in agros 55
 Aut Lacedaemonium Tarentum.

VI.

DELICTA majorum immeritus lues,
 Romane, donec templa refeceris
 Aedesque labentes deorum et
 Foeda nigro simulacra fumo.
 Dis te minorem quod geris imperas: 5
 Hinc omne principium, huc refer exitum.
 Di multa neglecti dederunt
 Hesperiae mala luctuosae.
 Jam bis Monaeses et Pacori manus
 Non auspicatos contudit impetus
 Nostros et adjecisse praedam
 Torquibus exiguis renidet.

Paene occupatam seditionibus
 Delevit Urbem Dacus et Aethiops,
 Hic classe formidatus, ille 15
 Missilibus melior sagittis.
 Fecunda culpa secula nuptias
 Primum inquinavere et genus et domos;
 Hoc fonte derivata clades
 In patriam populumque fluxit. 20
 Motus doceri gaudet Ionicos
 Matura virgo et fingitur artibus;
 Jam nunc et incestos amores
 De tenero meditatur ungui:
 Mox juniores quaerit adulteros 25
 Inter mariti vina, neque eligit
 Cui donet impermissa raptim
 Gaudia luminibus remotis;
 Sed jussa coram non sine conscio
 Surgit marito, seu vocat institor 30
 Seu navis Hispanae magister,
 Dedecorum pretiosus emptor.
 Non his juvenus orta parentibus
 Infecit aequor sanguine Punico,
 Pyrrhumque et ingentem cecidit 35
 Antiochum Hannibalemque dirum;
 Sed rusticorum mascula militum
 Proles, Sabelis docta ligonibus
 Versare glebas et severae
 Matris ad arbitrium recisos 40
 Portare fustes, sol ubi montium
 Mutaret umbras et juga demeret
 Bobus fatigatis, amicum
 Tempus agens abeunte curru.
 Damnosa quid non imminuit dies? 45
 Aetas parentum pejor avis tulit
 Nos nequiores, mox daturos
 Progeniem vitiosiore.

VII.

Quid fles, Asterie, quem tibi candidi
 Primo restituent vere Favonii

Thyna merce beatum,
 Constantis juvenem fide,
 Gygen? Ille Notis actus ad Oricum *Epirus*
 Post insana Caprae sidera frigidas
 Noctes non sine multis
 Insomnis lacrimis agit.
 Atqui sollicitae nuntius hospitae,
 Suspirare Chloën et miseram tuis 10
 Dicens ignibus uri,
 Tentat mille vafer modis.
 Ut Proetum mulier perfida credulum *Ahtea*
 Falsis impulerit criminibus nimis
 Casto Bellerophonti 15
 Maturare necem, refert.
 Narrat paene datum Pelea Tartaro,
 Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens;
 Et peccare docentes
 Fallax historias movet. 20
 Frustra: nam scopulis surdior Icari
 Voces audit adhuc integer. At tibi
 Ne vicinus Enipeus
 Plus justo placeat cave;
 Quamvis non alius flectere equum sciens 25
 Aequae conspicitur gramine Martio,
 Nec quisquam citus aequae
 Tusco denatat alveo.
 Prima nocte domum claude neque in vias
 Sub cantu querulae despice tibiae, 30
 Et te saepe vocanti
 Duram difficilis mane.

VIII.

MARTIUS caelebs quid agam Kalendis,
 Quid velint flores et acerra thuris
 Plena miraris, positusque carbo in
 Caespite vivo,
 Docte sermones utriusque linguae? 5
 Voveram dulces epulas et album
 Libero caprum prope funeratus
 Arboris ictu.

Hic dies anno redeunte festus
 Corticem adstrictum pice dimovebit 10
 Amphoræ fumum bibere institutæ
 Consule Tullo.
 Sume, Maecenas, cyathos amici
 Sospitis centum et vigiles lucernas
 Perfer in lucem; procul omnis esto 15
 Clamor et ira.
 Mitte civiles super urbe curas:
 Occidit Daci Cotisonis agmen,
 Medus infestus sibi luctuosis
 Dissidet armis, 20
 Servit Hispanæ vetus hostis orao
 Cantaber sera domitus catena;
 Jam Scythæ laxo meditantur arcu
 Cedere campis.
 Neglegens ne qua populus laboret 25
 Parce privatus nimium cavere:
 Dona præsentis cape laetus horæ et
 Linque severa.

IX.

DONEC gratus eram tibi
 Nec quisquam potior brachia candidao
 Cervici juvenis dabat,
 Persarum vigui rege beatior.
 Donec non alia magis 5
 Arsisti neque erat Lydia post Chloën,
 Multi Lydia nominis
 Romana vigui clarior Ilia.
 Me nunc Thressa Chloë regit
 Dulces docta modos et citharæ sciens, 10
 Pro qua non metuam mori
 Si parcent animæ fata superstiti.
 Me torret face mutua
 Thurini Calaïs filius Ornyti,
 Pro quo bis patiar mori 15
 Si parcent puero fata superstiti.
 Quid si prisca redit Venus
 Diductosque jugo cogit aëneo,

Si flava excutitur Chloë
 Rejectaeque patet janua Lydiae ?
 Quamquam sidere pulchrior
 Ille est, tu levior cortice et improbo
 Iracundior Hadria,
 Tecum vivere anem, tecum obeam libens.

X.

EXTREMUM Tanain si biberes, Lyce,
 Saevo nupta viro, me tamen asperas
 Porrectum ante fores objicere incolis
 Plorares Aquilonibus.
 Audis quo strepitu janua, quo nemus
 Inter pulchra satum tecta remugiat
 Ventis, et positas ut glaciet nives
 Puro numine Juppiter ?
 Ingratam Veneri pone superbiam,
 Ne currente retro funis eat rota.
 Non te Penelopen difficilem procis
 Tyrrhenus genuit parens.
 O quamvis neque te munera nec preces
 Nec tinctus viola pallor amantium
 Nec vir Pieria pellice saucius
 Curvat, supplicibus tuis
 Parcas, nec rigida mollior aesculo
 Nec Mauris animum mitior anguibus.
 Non hoc semper erit liminis aut aquae
 Caelestis patiens latus.

XI.

MERCURI,—nam te docilis magistro
 Movit Amphion lapides canendo,—
 Tuque testudo resonare septem
 Callida nervis,
 Nec loquax olim neque grata, nunc et
 Divitum mensis et amica templis,
 Dic modos Lyde quibus obstinatas
 Applicet aures,
 Quae velut latis equa trima campis
 Ludit exsultim metuitque tangi

Nuptiarum expers et adhuc protervo

Cruda marito.

Tu potes tigres comitesque silvas

Ducere et rivos celeres morari ;

Cessit immanis tibi blandienti

15

Janitor aulae

Cerberus, quamvis furiale centum

Muniant angues caput ejus atque

Spiritus teter saniesque manet

Oro trilingui.

24

Quin et Ixion Tityosque vultu

Risit invito, stetit urna paullum

Sicca dum grato Danaï puellas

Carminē mulces.

Audiat Lyde scelus atque notas

25

Virginum poenas et inane lymphæ

Dolium fundo pereuntis imo,

Seraque fata

Quæ manent culpas etiam sub Orco.

Impiæ,—nam quid potuere majus?—

30

Impiæ sponso potuere duro

Perdere ferro!

Una de multis face nuptiali

Digna perjurum fuit in parentem

Splendide mendax et in omne virgo

35

Nobilis ævum,

“Surge,” quæ dixit juveni marito,

“Surge, ne longus tibi somnus unde

Non times detur; socerum et scelestas

Falle sorores,

40

Quæ velut nactæ vitulos leaenæ

Singulos eheu lacerant: ego illis

Mollior nec te feriam neque intra

Claustra tenebo.

Me pater saevis oncret catenis

45

Quod viro clemens misero peperci;

Me vel extremos Numidarum in agros

Classe releget.

I pedes quo te rapiunt et auræ

Dum favet nox et Venus, i secundo

50

Omne et nostri memorem sepulcro
Scalpe querelam."

XII.

MISERARUM est neque amori dare ludum neque dulci
Mala vino lavere, aut exanimari metuentes

Patruae verbera linguae.

Tibi qualum Cythereae puer ales, tibi telas
Operosaeque Minervae studium aufert, Neobule,

Liparaci nitor Hebri,

Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis,

Eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno

Neque segni pede victus;

Catus idem per apertum fugientes agitato

10

Grege cervos jaculari et celer alto latitantem

Fruticeto excipere aprum.

XIII.

O frons Bandusiae, splendidior vitro,

Dulci digne mero non sine floribus,

Cras donaberis haedo

Cui frons turgida cornibus

Primis et venerem et proelia destinat,

5

Frustra: nam gelidos inficiet tibi

Rubro sanguine rivos

Lascivi suboles gregis.

Te flagrantis atrox hora Caniculæ

Nescit tangere, tu frigus amabile

10

Fessis vomere tauris

Praebes et pecori vago.

Fies nobilium tu quoque fontium,

Me dicente cavis impositam ilicem

Saxis, unde loquaces

15

Lymphae desiliunt tuas.

XIV.

HERCULIS ritu modo dictus, o plebs,

Morte venalem petiisse laurum

Caesar Hispana repetit penates

Victor ab ora.

Unico gaudens mulier marito
 Prodeat justis operata sacris,
 Et soror clari ducis et decorae

Supplice vitta

Virginum matres juvenumque nuper
 Sospitum. Vos, o pueri et puellae
 Jam virum expertae, male ominatis

10

Parcite verbis.

Hic dies vere mihi festus atras
 Eximet curas; ego nec tumultum
 Nec mori per vim metuam tenente

15

Caesare terras.

I pete unguentum, puer, et coronas
 Et cadum Marsi memorem duelli,
 Spartacum si qua potuit vagantem

Fallere testa.

20

Dic et argutae properet Neerae
 Murrheum nodo cohibere crinem;
 Si per invisum mora janitorem

Fiet, abito.

Lenit albescens animos capillus
 Litium et rixae cupidos protervae;
 Non ego hoc ferrem calidus juvena

25

Consule Planco.

XV.

UXOR pauperis Ibyci,
 Tandem nequitiae fige modum tuae
 Famosisque laboribus:

Maturo propior desine funeri
 Inter ludere virgines

5

Et stellis nebulam spargere candidis.
 Non si quid Pholoën satis

Et te, Chlorig, decet: filia rectius
 Expugnat juvenum domos,

Pulso Thyias uti concita tympano.
 Illam cogit amor Nothi

10

Lascivae similem ludere capreae:
 Te lanae prope nobilem

Tonsae Luceriam, non citharae decent,

Nec flos purpureus rosae

15

Nec poti vetulam faece tenus cadi.

XVI.

INCLUSAM Danaën turris aënea

Robustaeque fores et vigilum canum

Tristes excubiae munierant satis

Nocturnis ab adulteris,

Si non Acrisium virginis abditae

Custodem pavidum Juppiter et Venus

Risissent, fore enim tutum iter et paters

Converso in pretium deo.

Aurum per medios ire satellites

Et perrumpere amat saxa potentius

Ictu fulmineo: concidit auguris

Argivi domus ob lucrum

Demersa exitio; diffidit urbium

Portas vir Macedo et subruit aemulos

Reges muneribus; munera navium

Saevos illaqueant duces.

Crescentem sequitur cura pecuniam

Majorumque famas. Jure perhorru

Late conspicuum tollere verticem,

Maecenas, equitum decus.

Quanto quisque sibi plura negaverit,

Ab dis plura feret: nil cupientium

Nudus castra peto et transfuga divitum

Partes linquere gestio,

Contemptae dominus splendidior rei;

Quam si quidquid arat impiger Apulus

Occultare meis dicerer horreis,

Magnas inter opes inops.

Purae rivus aquae silvaeque jugerum

Paucorum et segetis certa fides mea

Fulgentem imperio fertilis Africae

Fallit sorte beatior.

Quamquam nec Calabriae mella ferunt apes

Nec Laestrygonia Bacchus in amphora

Languescit mihi nec pinguis Gallicis

Crescunt vellera pascuis,

Importuna tamen pauperies abest,
Nec si plura velim tu dare deneges.
Contracto melius parva cupidine

Vectigalia porrigam,

Quam si Mygdoniis regnum Alyattei
Campis continuem. Multa petentibus
Desunt multa: bene est cui deus obtulit
Parca quod satis est manu.

Phrygia

*Phrygia
Lydia*

XVII.

AELI vetusto nobilis ab Lamo,
(Quando et priores hinc Lamias ferunt
Denominatos et nepotum

Per memores genus omne fastos,
Auctore ab illo ducis originem
Qui Formiarum moenia dicitur

5

Princeps et innantem Maricae
Littoribus tenuisse Lirim

Late tyrannus) cras foliis nemus
Multis et alga litus inutuli

10

Demissa tempestas ab Euro

Sternet, aquae nisi fallit augur
Annosa cornix. Dum potis aridum
Compone lignum: cras Genium mero

Curabis et porco bimestri

15

Cum famulis operum solutis.

XVIII.

FAUNE, Nympharum fugientum amator,
Per meos fines et aprica rura
Lenis incedas abeasque parvis

Aequus alumnis,

Si tener pleno cadit haedus anno,
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina craterae. Vetus ara multo

5

Fumat odore,

Ludit herboso pecus omne campo,
Cum tibi Nonae redeunt Decembres;
Festus in pratis vacat otioso

10

Cum bove pagus;

Inter audaces lupus errat agnos;
 Spargit agrestes tibi silva frondes;
 Gaudet invisam pepulisse fossor
 Ter pede terram.

XIX.

QUANTUM distet ab Inacho
 Codrus pro patria non timidus mori
 Narras, et genus Aeaci
 Et pugnata sacro bella sub Ilio:
 Quo Chium pretio cadum
 Mercemur, quis aquam temperet ignibus,
 Quo praebente domum et quota
 Pelignis caream frigoribus, taces.
 Da lunae propere novae,
 Da noctis mediae, da, puer, auguris
 Murenæ: tribus aut novem
 Miscentur cyathis pocula commodis.
 Qui Musas amat impares
 Ternos ter cyathos attonitus petet
 Vates; tres prohibet supra
 Rixarum nietuens tangere Gratia
 Nudis juncta sororibus.
 Insanire juvat: cur Berecynthiae
 Cessant flamina tibiae?
 Cur pendet tacita fistula cum lyra?
 Parcentes ego dexteras
 Odi: sparge rosas; audiat invidus
 Dementem strepitum Lycus
 Et vicina seni non habilis Lyco.
 Spissa te nitidum coma,
 Puro te similem, Telephe, Vespero
 Tempestiva petit Rhode:
 Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

XX.

Non vides quanto moveas periclo,
 Pyrrhe, Gaetulæ catulos leaenæ?
 Dura post paullo fugies inaudax
 Proelia raptor,

Cum per obstantes juvenum catervas
Ibit insignem repetens Nearchum,
Grande certamen tibi praeda cedat

Major an illi.

Interim, dum tu celeres sagittas
Promis, haec dentes acuit timendos,
Arbiter pugnae posuisse nudo

Sub pede palmam

Fertur, et leni recreare vento
Sparsum odoratis humerum capillis,
Qualis aut Nireus fuit aut aquosa

Raptus ab Ida.

*Manlio must
be Greek
before Troy.*

Sum. p. 100.

XXI.

O NATA mecum consule Manlio,
Seu tu querelas sive geris jocos
Seu rixam et insanos amores

Seu facilem, pia testa, somnum,
Quocunque lectum nomine Massicum
Servas, moveri digna bono die,

Descende, Corvino jubentē

Promere languidiora vina.

Non ille, quamquam Socraticis madet
Sermonibus, te negleget horridus:

Narratur et prisci Catonis

Saepe mero caluisse virtus.

Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro; tu sapientium

Curas et arcanum jocoso

Consilium retegis Lyaeo;

Tu spem reducis mentibus anxiis

Viresque, et addis cornua pauperi;

Post te neque iratos trementi

Regum apices neque militum arma.

Te Liber et, si laeta aderit, Venus

Segnesque nodum solvere Gratiae

Vivaeque producent lucernae,

Dum rediens fugat astra Phocbus.

XXII.

MONTIUM custos nemorumque, Virgo,
 Quae laborantes utero puellas
 Ter vocata audis adimisque leto,
 Diva triformis,
 Imminens villae tua pinus esto,
 Quam per exactos ego laetus annos
 Verris obliquum meditantis ictum
 Sanguine donem.

XXIII.

CAELO supinas si tuleris manus
 Nascente Luna, rustica Phidyle,
 Si thure placaris et horna
 Fruge Lares avidaque porca,
 Nec pestilentem sentiet Africum
 Fecunda vitis nec sterilem seges
 Robiginem aut dulces alumni
 Pomifero grave tempus anno.
 Nam quae nivali pascitur Algidio
 Devota quercus inter et ilices
 Aut crescit Albanis in herbis
 Victima pontificum secures
 Cervice tinget: te nihil attinet
 Tentare multa caede bidentium
 Parvos coronantem marino
 Rore deos fragilique myrto.
 Immunis aram si tetigit manus,
 Non sumptuosa blandior hostia
 Mollivit aversos Penates
 Farre pio et saliente mica.

10

XXIV.

INTACTIS opulentior
 Thesauris Arabum et divitis Indiae
 Cacementis licet occupes
 Tyrrhenum omne tuis et mare Apulicum,
 Si figit adamantinos
 Summis verticibus dira Necessitas

5

Clavos, non animum metu,
 Non mortis laqueis expedit caput.
 Campestris melius Scythae
 Quorum plaustra vagas rite trahunt domos 10
 Vivunt, et rigidi Getae
 Immetata quibus jugera liberas
 Fruges et Cererem ferunt,
 Nec cultura placet longior annua,
 Defunctumque laboribus 15
 Aequali recreat sorte vicarius.
 Illic matre carentibus
 Privignis mulier temperat innocens,
 Nec dotata regit virum
 Conjux nec nitido fidit adultero. 20
 Dos est magna parentium
 Virtus et metuens alterius viri
 Certo foedere castitas;
 Et peccare nefas aut pretium est mori.
 O quisquis volet impias 25
 Caedes et rabiem tollere civicam,
 Si quaeret PATER URBIIUM
 Subscribi statuis, indomitam audeat
 Refrenare licentiam,
 Clarus postgenitis; quatenus, heu nefas! 30
 Virtutem incolumem odimus,
 Sublatam ex oculis quaerimus invidi.
 Quid tristes querimoniae
 Si non supplicio culpa reciditur?
 Quid leges sine moribus 35
 Vanas proficiunt, si neque fervidis
 Pars inclusa caloribus
 Mundi nec Boreae finitimum latus
 Durataeque solo nives
 Mercatorem abigunt, horrida callidi 40
 Vincunt aequora navitae,
 Magnum pauperies opprobrium jubet
 Quidvis et facere et pati,
 Virtutisque viam deserit arduae?
 Vel nos in Capitolium 45
 Quo clamor vocat et turba faventium,

Vel nos in mare proximum
 Gemmas et lapides aurum et inutile,
 Summi materiem mali,
 Mittamus scelerum si bene poenitet. 56
 Eradenda cupidinis
 Pravi sunt elementa, et tenerae nimis
 Mentis asperioribus
 Formandae studiis. Nescit equo rudis
 Haerere ingenuus puer 58
 Venarique timet, ludere doctior,
 Seu Graeco jubeas trocho
 Seu malis vetita legibus alea,
 Cum perjura patris fides
 Consortem socium fallat et hospitem 60
 Indignoque pecuniam
 Heredi properet. Scilicet improbae
 Crescunt divitiae; tamen
 Curtae nescio quid semper abest rei.

XXV.

Quo me, Bacche, rapis tui
 Plenum? quae nemora aut quos agor in specus
 Velox mente nova? quibus
 Antris egregii Caesaris audiar
 Aeternum meditans decus 5
 Stellis inserere et consilio Jovis?
 Dicam insigne recens adhuc
 Indictum ore alio. Non secus in jugis
 Exsomnia stupet Euias
 Hebrum prospiciens et nive candidam 10
 Thracen ac pede barbaro
 Lustratam Rhodopen, ut mihi devio
 Ripas et vacuum nemus
 Mirari libet. O Naïadum potens
 Baccharumque valentium 15
 Proceras manibus vertere fraxinos,
 Nil parvum aut humili modo,
 Nil mortale loquar. Dulce periculum est,
 O Lenae, sequi deum
 Cingentem viridi tempora pampino. 20

XXVI.

Vixi puellis nuper idoneus
 Et militavi non sine gloria;
 Nunc arma defunctumque bello
 Barbiton hic paries habebit,
 Laevum marinae qui Veneris latus 5
 Custodit. Hic hic ponite lucida
 Funalia et vectes et arcus
 Oppositis foribus minaces.
 O quae beatam diva tenes Cyprum et
 Memphin carentem Sithonia nive, 10
 Regina, sublimi flagello
 Tange Chloë'n semel arrogantem.

XXVII.

IMPIOS parrae recinentis omen
 Ducat et praegnans canis aut ab agro
 Rava decurrens lupa Lanuvino
 Fetaque vulpes.
 Rumpat et serpens iter institutum 5
 Si per obliquum similis sagittae
 Terruit mannos: ego cui timebo
 Providus auspex,
 Antequam stantes repetat paludes
 Imbrium divina avis imminetum, 10
 Oscinem corvum prece suscitabo
 Solis ab ortu.
 Sis licet felix ubicunque mavis,
 Et memor nostri, Galatea, vivas,
 Teque nec laevus vetet ire picus 15
 Nec vaga cornix.
 Sed vides quanto trepidet tumultu
 Pronus Orion. Ego quid sit ater
 Hadriae novi sinus et quid albus
 Peccet Iapyx. 20
 Hostium uxores puerique caecos
 Sentiant motus orientis Austri et
 Aequis nigri fremitum et trementes
 Verbere ripas.

Sic et Europe niveum doloso
Credidit tauro latus et scatentem
Belluis pontum mediasque fraudes
Palluit audax.

25

Nuper in pratis studiosa florum et
Debitae Nymphis opifex coronae
Nocte sublustri nihil astra praeter
Vidit et undas.

30

Quae simul centum tetigit potentem
Oppidis Creten: Pater, o relictum
Filiae nomen pietasque, dixit,
Victa furore!

35

Unde quo veni? Levis una mors est
Virginum culpa. Vigilansne ploro
Turpe commissum, an vitiis carentem
Ludit imago

40

Vana quae porta fugiens eburna
Somnia ducit? Meliusne fluctus
Ire per longos fuit an recentes
Carpere flores?

Si quis infamem mihi nunc juvenum
Dedat iratae lacerare ferro et
Frangere enitar modo multum amati
Cornua monstri.

45

Impudens liqui patrios Penates,
Impudens Orcum moror. O deorum
Si quis haec audis, utinam inter errem
Nuda leones!

50

Antequam turpis macies decentes
Occupet malas teneraeque succus
Defluat praedae, speciosa quaero
Pascere tigres.

55

Vilis Europe, pater urget absens:
Quid mori cessas? Potes hac ab orno
Pendulum zona bene te secuta
Laedere collum.

60

Sive te rupes et acuta leto
Saxa delectant age te procellae
Crede veloci, nisi herile mavis
Carpere pensum

Regius sanguis, dominaeque tradi 63
 Barbarae pellex.—Aderat querenti
 Perfidum ridens Venus et remisso
 Filius arcu.
 Mox ubi lusit satis : Abstineto,
 Dixit, irarum calidaeque rixae, 74
 Cum tibi invisus laceranda reddet
 Cornua taurus.
 Uxor invicti Jovis esse nescis :
 Mitte singultus ; bene ferre magnam
 Disce fortunam ; tua sectus orbis 75
 Nomina ducet.

XXVIII.

Festo quid potius die
 Neptuni faciam ? Prome reconditum,
 Lyde strenua, Caecubum
 Munitaeque adhibe vim sapientiae.
 Inclinare meridiem 8
 Sentis ac, veluti stet volucris dies,
 Parcis deripere horreo
 Cessantem Bibuli consulis amphoram.
 Nos cantabimus invicem
 Neptunum et virides Nereïdum comas ; 10
 Tu curva recines lyra
 Latonam et celeris spicula Cynthiae ;
 Summo carmine quae Cnidon
 Fulgentesque tenet Cycladas et Paphon
 Junctis visit oloribus ; 15
 Dicetur merita Nox quoque nenia.

XXIX.

TYRRHENA regum progenies, tibi
 Non ante verso lene merum cado
 Cum flore, Maecenas, rosarum et
 Pressa tuis balanus capillis
 Jamdudum apud me est. Eripe te morac ; 5
 Ne semper udum Tibur et Aesulae
 Declive contempleris arvum et
 Telegoni juga parricidae.

Fastidiosam desere copiam et
 Molem propinquam nubibus arduis ; 10
 Omitte mirari beatae
 Fumum et opes strepitumque Romae.
 Plerumque gratae divitibus vices,
 Mundaeque parvo sub lae pauperum
 Coenae sine aulaeis et ostro 15
 Sollicitam explicuero frontem.
 Jam clarus occultum Andromedae pater
 Ostendit ignem, jam Procyon furit
 Et stella vesani Leonis,
 Sole dies referente siccos : 20
 Jam pastor umbras cum grege languido
 Rivumque fessus quacrit et horridi
 Dumeta Silvani, caretque
 Ripa vagis taciturna ventis.
 Tu civitatem quis deceat status 25
 Curas, et Urbi sollicitus times
 Quid Seres et regnata Cyro
 Bactra parent Tanaisque discora.
 Prudens futuri temporis exitum
 Caliginosa nocte premit deus, 30
 Ridetque si mortalis ultra
 Fas trepidat. Quod adest memento
 Componere acquus ; cetera fluminis
 Ritu feruntur, nunc medio aequore
 Cum pace delabentis Etruscum 35
 In mare, nunc lapides adesos
 Stirpesque raptas et pecus et domus
 Volventis una non sine montium
 Clamore vicinaeque silvae,
 Cum fera diluvies quietos 40
 Irritat amnes. Ille potens sui
 Laetusque deget, cui licet in diem
 Dixisse Vixi : cras vel atra
 Nube polum Pater occupato
 Vel sole puro ; non tamen irritum 45
 Quodcunque retro est efficiet, neque
 Diffinget infectumque reddet
 Quod fugiens semel hora vexit.

Fortuna saevo laeta negotio et
 Ludum insolentem ludere pertinax 50
 Transmutat incertos honores,
 Nunc mihi, nunc alii benigna.
 Laudo manentem ; si celeres quatit
 Pennas resigno quae dedit, et mea
 Virtute me involvo probamque 55
 Pauperiem sine dote quaero.
 Non est meum si mugiat Africis
 Malus procellis ad miseras preces
 Decurrere, et votis pacisci
 Ne Cypriae Tyriaeque merces 60
 Addant avaro divitias mari :
 Tunc me biremis praesidio scaphao
 Tutum per Aegaeos tumultus
 Aura feret geminusque Pollux.

XXX.

EXEGI monumentum aere perennius
 Regalique situ pyramidum altius,
 Quod non imber edax, non Aquilo impotens
 Possit diruere aut innumerabilis 5
 Annorum series et fuga temporum.
 Non omnis moriar, multaque pars mei
 Vitabit Libitinam : usque ego postera
 Crescam laude recens dum Capitolium
 Scandet cum tacita virgine pontifex.
 Dicar qua violens obstrepit Aufidus 10
 Et qua pauper aquae Daunus agrestium
 Regnavit populorum, ex humili potens,
 Princeps Aeolium carmen ad Italos
 Deduxisse modos. Sumo superbiam
 Quaesitam meritis et mihi Delphica 15
 Laure cinge volens, Melpomene, comam.

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER IV.

I.

INTERMISSA, Venus, diu
Rursus bella moves? Parce, precor, precor.
Non sum qualis eram bonae
Sub regno Cinarae. Desine, dulcium
Mater saeva Cupidinum, 5
Circa lustra decem flectere mollibus
Jam durum imperiis: abi
Quo blandae juvenum te revocant preces.
Tempestivius in domum
Paulli purpureis ales oloribus 10
Commissabere Maximi,
Si torrere jecur quaeris idoneum:
Namque et nobilis et decens
Et pro sollicitis non tacitus reis
Et centum puer artium 15
Late signa feret militiae tuae,
Et quandoque potentior
Largi muneribus riserit aemuli
Albanos prope te lacus
Ponet marmoream sub trabe citrea. 20
Illic plurima naribus.
Duces thura, lyraeque et Berecyntiao
Delectabere tibiae
Mixtis carminibus non sine fistula;
Illic bis pueri die 25
Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes pede candido
In morem Salium ter quatient humum.
Me nec femina nec puer
Jam nec spes animi credula mutui, 30

Nec certare juvat mero
 Nec vincere novis tempora floribus.
 Sed cur heu, Ligurine, cur
 Manat rara meas lacrima per genas?
 Cur facunda parum decoro 33
 Inter verba cadit lingua silentio?
 Nocturnis ego somniis
 Jam captum teneo, jam volucrem sequor
 Te per gramina Martii
 Campi, te per aquas, dure, volubiles. 40

II.

PINDARUM quisquis studet aemulari,
 Iule, ceratis ope Daedalea
 Nititur pennis vitreo daturus
 Nomina ponto. 5
 Monte decurrens velut amnis imbres
 Quem super notas aluere ripas,
 Fervet immensusque ruit profundo
 Pindarus ore,
 Laurea donandus Apollinari,
 Seu per audaces nova dithyrambos 10
 Verba devolvit numerisque fertur
 Lege solutis;
 Seu deos regesve canit deorum
 Sanguinem per quos cecidere justa
 Morte Centauri, cecidit tremendae 15
 Flamma Chimaerae;
 Sive quos Elea domum reducit
 Palma caelestes pugilemve equumve
 Dicit et centum potiore signis
 Munere donat;
 Flebili sponsae juvenemve raptum
 Plorat et vires animumque moresque
 Aureos educit in astra nigroque
 Invidet Creco. 20
 Multa Dircaeum levat aura cyncum
 Tendit, Antoni, quotiens in altos
 Nubium tractus. Ego apis Matinae
 More modoque

CARMINUM IV. 3.

71.

Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum circa nemus uvidique
Tiburis ripas operosa parvus

81

Carmina fingo.

Concines majore poëta plectro
Caesarem quandoque trahet feroces
Per sacrum clivum merita decorus

33

Fronde Sigambros,

Quo nihil majus meliusve terris
Fata donavere bonique divi,
Nec dabunt quamvis redeant in aurum

40

Tempora priscum.

Concines laetosque dies et Urbis
Publicum ludum super impetrato
Fortis Augusti reditu forumque

Litibus orbum.

Tum meae si quid loquar audiendum
Vocis accedet bona pars et, O Sol
Pulcher! o laudande! canam, recepto

45

Caesare felix.

Teque dum procedis, io Triumphe!
Non semel dicemus, io Triumphe!
Civitas omnis dabimusque divis

50

Thura benignis.

Te decem tauri totidemque vaccae,
Me tener solvet vitulus relictæ
Matro qui largis juvenescit herbis

55

In mea vota,

Fronto curvatos imitatus ignes
Tertium lunæ referentis ortum,
Qua notam duxit niveus videri

Cetera fulvus.

60

III.

QUEM tu, Melpomene, semel
Nascentem placido lumine videris,
Illum non labor Isthmius
Clarabit pugilem, non equus impiger
Curru ducet Achaico
Victorem, neque res bellica Deliis

Ornatum foliis ducem,
 Quod regum tumidas contuderit minas,
 Ostendet Capitolio:
 Sed quae Tibur aquae fertile praefluunt 10
 Et spissae nemorum comae
 Fingent Aeolio carmine nobilem.
 Romae principis urbium
 Dignatur suboles inter amabiles
 Vatum ponere me choros, 15
 Et jam dente minus mordeor invido.
 O, testudinis aureae
 Dulcem quae strepitum, Pieri, temperas,
 O mutis quoque piscibus
 Donatura cygni, si libeat, sonum, 20
 Totum muneris hoc tui est:
 Quod monstror digito praetereuntium
 Romanae fidicen lyrae,
 Quod spiro et placeo, si placeo, tuum est.

IV.

QUALEM ministrum fulminis alitem,
 Cui rex deorum regnum in aves vagas
 Permisit expertus fidelem
 Juppiter in Ganymede flavo,
 Olim juvenas et patrius vigor 5
 Nido laborum propulit inscium,
 Vernique jam nimbis remotis
 Insolitos docuere nisus
 Venti paventem, mox in ovilia
 Demisit hostem vividus impetus, 10
 Nunc in reluctantes dracones
 Egit amor dapis atque pugnae:
 Qualemve laetis caprea pascuis
 Intenta fulvae matris ab ubere
 Jam lacte depulsum leonem 15
 Dente novo peritura vidit:
 Videre Raetis bella sub Alpibus
 Drusum gerentem Vindelici;—quibus
 Mos unde deductus per omne
 Tempus Amazonia securi 20

Dextras obarmet quaerere distuli,
Nec scire fas est omnia;—sed diu

Lateque victrices catervae

Consiliis juvenis revictae

Sensere quid mens rite, quid indoles

25

Nutrita faustis sub penetralibus

Posset, quid Augusti paternus

In pueros animus Neronēs.

Fortes creantur fortibus et bonis;

Est in juvenis, est in equis patrum

30

Virtus, neque imbellem feroces

Progenerant aquilae columbam;

Doctrina sed vim promovet insitam,

Rectique cultus pectora roborant;

Utcunque defecere mores

35

Indecorant bene nata culpae.

Quid debeas, o Roma, Neronibus

Testis Metaurum flumen et Hasdrubal

Devictus et pulcher fugatis

Ille dies Latio tenebris

40

Qui primus alma risit adorea,

Dirus per urbes Afer ut Italas

Ceu flamma per taedas vel Euris

Per Siculas equitavit undas.

Post hoc secundis usque laboribus

45

Romana pubes crevit et impio

Vastata Poenorum tumultu

Fana deos habuere rectos;

Dixitque tandem perfidus Hannibal:

Cervi luporum praeda rapacium

50

Sectamur ultro quos opimus

Fallere et effugere est triumphus.

Gens quae cremato fortis ab Ilio

Jactata Tuscis aequoribus sacra

Natosque maturosque patres

55

Pertulit Ausonias ad urbes,

Duris ut illex tonsa bipennibus

Nigrae feraci frondis in Algido,

Per damna, per caedes, ab ipso

Ducit opes animumque ferro.

60

Non hydra secto corpore firmior
 Vinci dolentem crevit in Herculem,
 Monstrumve submittere Colchi
 Maius Echioniaeve Thebae.
 Merses profundo, pulchrior evenit: 65
 Luctere, multa proruēt integrum
 Cum laude victorem geretque
 Proelia conjugibus loquenda.
 Karthagini jam non ego nuntios
 Mittam superbos: occidit, occidit 70
 Spes omnis et fortuna nostri
 Nominis Hasdrubale interempto.
 Nil Claudiae non perficient manus,
 Quas et benigno numine Juppiter
 Defendit et curae sagaces 75
 Expediunt per acuta belli.

V.

Divis orte bonis, optime Romulae
 Custos gentis, abes jam nimium diu;
 Maturum reditum pollicitus patrum
 Sancto concilio redi.
 Lucem redde tuae, dux bone, patriae 5
 Instar veris enim vultus ubi tuus
 Affulsit populo, gratior it dies
 Et soles melius nitent.
 Ut mater juvenem, quem Notus invido
 Flatu Carpathii trans maris acquora 10
 Cunctantem spatio longius annuo
 Dulci distinet a domo,
 Votis ominibusque et precibus vocat,
 Curvo nec faciem littore demovet:
 Sic desideriiis icta fidelibus 15
 Quaerit patria Caesarem.
 Tutus bos etenim rura perambulat,
 Nutrit rura Ceres almaque Faustitas,
 Pacatum volitant per mare navitae,
 Culpari metuit Fides, 20
 Nullis polluitur casta domus stupris,
 Mos et lex maculosum edomuit nefas,

Laudantur simili prole puerperae,
 Culpam poena, premit comes.
 Quis Parthum paveat, quis gelidum Scythen, 25
 Quis Germania quos horrida parturit
 Fetus, incolumi Caesare? quis fero
 Bellum curet Hiberiae?
 Condit quisque diem collibus in suis
 Et vitem viduas ducit ad arbores; 30
 Hinc ad vina redit lactus et alteris
 Te mensis adhibet deum;
 Te multa prece, te prosequitur mero
 Defuso pateris et Laribus tuum
 Miscet numen, uti Graecia, Castoris 35
 Et magni memor Herculis.
 Longas o utinam, dux bone, ferias
 Praestes Hesperiae! dicimus integro
 Sicci mane die, dicimus uvidi
 Cum Sol Oceano subest. 40

VI.

DIVE, quem proles Niobea magnae
 Vindicem linguae Tityosque raptor
 Sensit et Trojae prope victor altae
 Phthius Achilles,
 Ceteris major, tibi miles impar, 5
 Filius quamvis Thetidis marinae
 Dardanas turres quateret tremenda
 Cuspide pugnax.
 Ille, mordagi velut ieta ferro
 Pinus aut impulsa cupressus Euro, 10
 Procidit late posuitque collum in
 Pulvere Teucro.
 Ille non inclusus equo Minervae
 Sacra mentito male feriatos
 Troas et laetam Priami choreis 15
 Falleret aulam;
 Sed palam captis gravis, heu nefas heu,
 Nescios fari pueros Achivis
 Ureret flammis, etiam latentem
 Matris in alvo, 20

Ni tuis victus Venerisque gratae
Vocibus divum pater annuisset
Rebus Aeneae potiore ductos
Alite muros.

Doctor argutae fidicen Thaliae,
Phoebe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniae defende decus Camenae,
Levis Agyieū.

Spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem
Carminis nomenque dedit poëtae.
Virginum primae puerique clari
Patribus orti,

Deliae tutela deae fugaces
Lyncas et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem meique
Pollicis ictum,

Rite Latonae puerum canentes,
Rite crescentem face Noctilucam,
Prosperam frugum celeremque pronos
Volvere menses.

Nupta jam dices: Ego dis amicum,
Seculo festas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
Vatis Horati.

VII.

DIFFUGERE nives, redeunt jam gramina, campis
Arboribusque comae;

Mutat terra vices et decrescentia ripas
Flumina praetereunt;

Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet
Ducere nuda choros.

Immortalia ne speres monet annus et alium
Quae rapit hora diem.

Frigora mitescunt Zephyris, ver proterit aestas
Interitura simul

Pomifer Auctumnus fruges effuderit, et mox
Bruma recurrit iners.

Damna tamen celeres reparant caelestia lunao:
Nos ubi decidimus

Quo plus Acneas quo dives Tullus et Ancus 15
 Pulvis et umbra sumus.
 Quis scit an adjiciant hodiernae crastina summae
 Tempora di superi?
 Cuncta manus avidas fugient heredis amico
 Quae dederis animo. 20
 Cum semel occideris et de te splendida Minos
 Fecerit arbitria,
 Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
 Restituet pietas;
 Infernis neque enim tenebris Diana pudicum 25
 Liberat Hippolytum, *Son of Theseus.*
 Nec Lethaea valet Theseus abrumpere caro
 Vincula Peirithoo. *Theseus, Peirithoos son.*

VIII.

DONAREM pateras grataque commodus,
 Censorine, meis aera sodalibus,
 Donarem tripodas, praemia fortium
 Graiorum, neque tu pessima munerum
 Ferres, divite me scilicet artium 5
 Quas aut Parrhasius protulit aut Scopas, *Zeuxis*
 Hic saxo, liquidis ille coloribus
 Sollers nunc hominem ponere, nunc deum.
 Sed non haec mihi vis, non tibi talium
 Res est aut animus deliciarum egens. 10
 Gaudes carminibus; carmina possumus
 Donare et pretium dicere muneris.
 Non incisa notis marmora publicis,
 Per quae spiritus et vita redit bonis
 Post mortem ducibus, non celeres fugae 15
 Rejectaeque retrorsum Hannibalis minae,
 Non incendia Karthaginis impiae,
 Ejus qui domita nomen ab Africa
 Lucratus rediit clarius indicant
 Laudes, quam Calabrae Pierides: neque 20
 Si chartae sileant quod bene feceris
 Mercedem tuleris. Quid foret Iliae
 Mavortisque puer si taciturnitas
 Obstaret meritis invida Romuli?

Ereptum Stygiis fluctibus Acacum
 Virtus et favor et lingua potentium
 Vatum divitibus consecrat insulis.
 Dignum laude virum Musa vetat mori;
 Caelo Musa beat. Sic Jovis interest
 Optatis epulis impiger Hercules;
 Clarum Tyndaridae sidus ab infimis
 Quassas eripiunt acquoribus rates;
 Ornatus viridi tempora pampino
 Liber vota bonos ducit ad exitus. X

25

30

IX.

NE forte credas interitura quae
 Longe sonantem natus ad Aufidum
 Non ante vulgatas per artes
 Verba loquor socianda chordis:
 Non si priores Maconius tenet
 Sedes Homerus Pindaricae latent
 Caeaeque et Alcaeï minaces
 Stesichorique graves Camenae:
 Nec si quid olim lusit Anacreon
 Delevit aetas; spirat adhuc amor
 Vivuntque commissi calores
 Aeoliae fidibus puellae.
 Non sola comptos arsit adulteri
 Crines, et aurum vestibus illitum
 Mirata regalesque cultus
 Et comites Helene Lacaena,
 Primusve Teucer tela Cydonio
 Direxit arcu; non semel Ilios
 Vexata; non pugnavit ingens
 Idomeneus Sthenelusve solus
 Dicenda Musis proelia; non ferox
 Hector vel acer Deiphobus graves
 Excepit ictus pro pudicis
 Conjugibus puerisque primus.
 Vixere fortes ante Agamemnona
 Multi; sed omnes illacrimabiles
 Urgentur ignotique longa
 Nocte, carent quia vate sacro.

5

10

15

20

25

Paullum sepultae distat inertiae
Celata virtus. Non ego te meis

30

Chartis inornatum silebo,
Totve tuos patiar labores
Impune, Lolli, carpere lividas

Obliviones. Est animus tibi
Rerumque prudens et secundis

31

Temporibus dubiisque rectus,
Vindex avarae fraudis, et abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniae,

Consulque non unius anni

Sed quoties bonus atque fidus
Judex honestum praetulit utili,
Rejecit alto dona nocentium

40

Vultu, per obstantes catervas
Explicuit sua victor arma.

Non possidentem multa vocaveris
Recte beatum : rectius occupat

45

Nomen beati qui deorum

Muneribus sapienter uti
Duramque callet pauperiem pati,

Pejusque leto flagitium timet,

50

Non ille pro caris amicis
Aut patria timidus perire.

X.

O CRUDELIS adhuc et Veneris muneribus potens,
Inesperata tuae cum veniet pluma superbiae,
Et quae nunc humeris involitant deciderint comae,
Nunc et qui color est puniceae flore prior rosae
Mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam, 5
Dices heu quotiens te speculo videris alterum :
“Quae mens est hodie, cur eadem non puero fuit ?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genae ?”

XI.

Est mihi nonum superantis annum
Plenus Albani cadus ; est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis ;
Est hederæ vis

Multa, qua crines religata fulges ;	5
Ridet argento domus ; ara castis	
Vincta verbenis avet immolato	
Spargier agno ;	
Cuncta festinat manus, huc et illuc	
Cursitant mixtae pueris puellae ;	10
Sordidum flammae trepidant rotantes	
Vertice fumum.	
Ut tamen noris quibus advoceris	
Gaudiis, Idus tibi sunt agendaë,	
Qui dies mensem Veneris marinae	15
Findit Aprilem ;	
Jure sollemnis mihi sanctiorque	
Paene natali proprio, quod ex hac	
Luce Maecenas meus adfluentes	
Ordinat annos.	20
Telephum, quem tu petis, occupavit	
Non tuæ sortis juvenem puella	
Dives et lasciva, tenetque grata	
Compedo vinctum.	
Terret ambustus Phaëthon avaras	25
Spes, et exemplum grave præbet ales	
Pegasus terrenum equitem gravatus	
Bellerophontem,	
Semper ut te digna sequare et ultra	
Quam licet sperare nefas putando	30
Disparem vites. Age jam, meorum	
Finis amorum—	
Non enim posthac alia calebo	
Femina—condisce modos amanda	
Voco quos reddas ; minuuntur atrae	35
Carmine curae.	

XII.

JAM veris comites quae mare temperant
 Impellunt animae lintea Thraciae ;
 Jam nec prata rigent nec fluvii strepunt
 Hiberna nive turgidi.
 Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
 Infelix avis et Cecropiao domus

Aeternum opprobrium, quod male barbaras

Regum est ulta libidines.

Dicunt in tenero gramine pinguium

Custodes ovium carmina fistula, 10

Delectantque deum cui pecus et nigri

Colles Arcadiae placent.

Adduxere sitim tempora, Virgili;

Sed pressum Calibus ducere Liberum

Si gestis, juvenum nobilium cliens, 15

Nardo vina merebere.

Nardi parvus onyx eliciet cadum

Qui nunc Sulpiciis accubat horreis,

Spes donare novas largus amaraque

Curarum eluere efficax. 20

Ad quae si properas gaudia, cum tua

Velox merce veni: non ego te meis

Immunem meditor tingere poculis,

Plena dives ut in domo.

Verum pone moras et studium lucri, 25

Nigrorumque memor, dum licet, ignium

Misce stultitiam consiliis brevem:

Dulce est desipere in loco.

XIII.

AUDIVERE, Lyce, di mea vota, di

Audivere, Lyce: fis anus, et tamen

Vis formosa videri

Ludisque et bibis impudens

Et cantu tremulo pota Cupidinem 5

Lentum sollicitas. Ille virentis et

Doctae psallere Chiae

Pulchris excubat in genis.

Importunus enim transvolat aridas

Quercus, et refugit te quia luridi 10

Dentes, te quia rugae

Turpant et capitis nives.

Nec Coae referunt jam tibi purpurae

Nec clari lapides tempora, quae semel

Notis condita fastis 15

Inclusit volucris dies,

Quo fugit venus, heu, quove color? decens
 Quo motus? quid habes illius, illius,
 Quae spirabat amores,
 Quae me surpuerat mihi, 20
 Felix post Cinaram, notaque et artium
 Gratarum facies? Sed Cinarae breves
 Annos fata dederunt,
 Servatura diu parem
 Cornicis vetulae temporibus Lycen, 25
 Possent ut juvenes viscere fervidi
 Multo non sine risu
 Dilapsam in cineres facem.

XIV.

QUAE cura patrum quaeve Quiritium
 Plenis honorum muneribus tuas,
 Auguste, virtutes in aevum
 Per titulos memoresque fastos 5
 Aeternet, o qua sol habitabiles
 Illustrat oras maxime principum?
 Quem legis expertes Latinae
 Vindelici didicere nuper
 Quid Marte posses. Milite nam tuo
 Drusus Genaunos, implacidum genus, 10
 Breunosque veloces, et arces
 Alpibus impositas tremendis
 Dejecit acer plus vice simplici;
 Major Neronum mox grave proelium
 Commisit immanesque Raetos 15
 Auspiciis pepulit secandis,
 Spectandus in certamine Martio,
 Devota morti pectora liberae
 Quantis fatigaret ruinis;
 Indomitas prope qualis undas 20
 Exercet Auster, Pleiadam choro
 Scindente nubes, impiger hostium
 Vexare turmas et frementem
 Mittere equum medios per ignes.
 Sic tauriformis volvitur Aufidus, 25
 Qui regna Dauni praefluit Apuli,

Cum saevit horrendamque cultis
 Diluviem meditatur agris,
 Ut barbarorum Claudius agmina
 Ferrata vasto diruit impetu 80
 Primosque et extremos metendo
 Stravit humum sine clade victor,
 Te copias, te consilium et tuos
 Præbente divos. Nam tibi, quo die
 Portus Alexandria supplex 85
 Et vacuum patefecit aulam,
 Fortuna lustrò prospera tertio
 Belli secundos reddidit exitus,
 Laudemque et optatum peractis
 Imperiis decus arrogavit. 40
 Te Cantaber non ante domabilis
 Medusque et Indus, te profugus Scythes
 Miratur, o tutela præsens
 Italiae dominaeque Romae.
 Te fontium qui celat origines 45
 Nilusque et Ister, te rapidus Tigris,
 Te belluosus qui remotis
 Obstrepit Oceanus Britannis,
 Te non paventis funera Galliae
 Duræque tellus audit Hiberiae, 50
 Te caede gaudentes Sigambri
 Compositis venerantur armis.

XV.

PHOEBUS volentem proelia me loqui
 Victas et urbes increpuit lyra,
 Ne parva Tyrrhenum per aequor
 Vela darem. Tua, Caesar, actas 5
 Fruges et agris rettulit uberes
 Et signa nostro restituit Jovi
 Derepta Parthorum superbis
 Postibus, et vacuum duellis
 Janum Quirini clausit, et ordinem
 Rectum evaganti frena licentiae 10
 Injecit, emovitque culpas,
 Et veteres revocavit artes

Per quas Latinum nomen et Italae
Crevere vires famaque et imperi

Porrecta majestas ad ortus

15

Solis ab Hesperio cubili.

Custode rerum Caesare non furor

Civilis aut vis exiget otium,

Non ira quae procudit enses

Et miseras inimicat urbes.

20

Non qui profundum Danubium bibunt

Edicta rumpent Julia, non Ge'ae,

Non Seres infidive Persae,

Non Tanai'n prope flumen orti.

Nosque et profestis lucibus et sacris

25

Inter jocos munera Liberi

Cum prole matronisque nostris,

Rite deos prius apprecati,

Virtute functos more patrum duces

Lydis remixto carmine tibiis

30

Trojamque et Anchisen et almae

Progeniem Veneris canemus.

CARMEN SECULARE.

PHOEBE silvarumque potens Diana,
Lucidum caeli decus, o colendi
Semper et culti, date quæ precamur
Tempore sacro,

Quo Sibyllini monuere versus 5
Virgines lectas puerosque castos
Dis quibus septem placuere colles
Dicere carmen.

Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis et celas aliusque et idem 10
Nasceris, possis nihil urbe Roma
Visere majus.

Rite maturos aperire partus
Lenis, Ilithyia, tuere matres,
Sive tu Lucina probas vocari 15
Seu Genitalis.

Diva, producas subolem patrumque
Prosperes decreta super jugandis
Feminis prolisque novæ feraci
Lege marita, 20

Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos
Ter die claro totiesque grata
Nocte frequentes.

Vosque veraces cecinisse, Parcae, 25
Quod semel dictum est stabilisque rerum
Terminus servat, bona jam peractis
Jungite fata.

Fertilis frugum pecorisque Tellus
Spicea donet Cererem corona; 30
Nutriant fetus et aquae salubres
Et Jovis auræ.

Condito mitis placidusque telo
Supplices audi pueros, Apollo;
Siderum regina bicornis audi, 35
Luna, puellas:

CARMEN SECULARE.

Roma si vestrum est opus, Iliaequē
 Littus Etruscum tenere turmae,
 Jussa pars mutare Lares et urbem
 Sospite cursu, 40

Cui per ardentem sine fraude Trojam
 Castus Aeneas patriae superstes
 Liberum munivit iter, daturus

Plura relictis:

Di, probos mores docili juventae, 45
 Di, senectuti placidae quietem,
 Romulae genti date remque prolemque
 Et decus omne!

Quaeque vos bobus veneratur albis
 Clarus Anchisae Venerisque sanguis, 50
 Impetret, bellante prior, jacentem
 Lenis in hostem!

Jam mari terraque manus potentes
 Medus Albanasque timet secures,
 Jam Scythae responsa petunt superbi 55
 Nuper, et Indi.

Jam Fides et Pax et Honos Pudorque
 Priscus et neglecta redire Virtus
 Audet, apparetque beata pleno
 Copia cornu. 60

Augur et fulgente decorus arcu
 Phoebus acceptusque novem Camenis,
 Qui salutari levat arte fessos
 Corporis artus,

Si Palatinas videt aequus arces 65
 Remque Romanam Latiumque, felix
 Alterum in lustrum meliusque semper
 Proroget aevum.

Quaeque Aventinum tenet Algidumque,
 Quindecim Diana preces virorum 70
 Curet et votis puerorum amicas
 Applicet aures.

Haec Jovem sentire deosque cunctos
 Spem bonam certamque domum reporto,
 Doctus et Phoebi chorus et Dianae 75
 Dicere laudes.

+ A kind of lyric poem invented by Archilochus in which a longer verse is followed by a shorter one.

EPODON+

LIBER.

L

IBIS Liburnis inter alta navium,
Amice, propugnacula,
Paratus omne Caesaris periculum
Subire, Maecenas, tuo. 5
Quid nos, quibus te vita sit superstite
Jucunda, si contra gravis?
Utrumne jussi persequemur otium
Non dulce ni tecum simul,
An hunc laborem mente laturo decet
Qua ferre non molles viros? 10
Feremus et te vel per Alpium juga
Inhospitalem et Caucasum,
Vel Occidentis usque ad ultimum sinum
Forti sequemur pectore.
Roges tuum labore quid juvem meo, 15
Inbellis ac firmus parum?
Comes minore sum futurus in metu,
Qui major absentes habet;
Ut assidens implumibus pullis avis
Serpentium allapsus timet 20
Magis relictis, non, ut adsit, auxilii
Latura plus praesentibus.
Libenter hoc et omne militabitur
Bellum in tuae spem gratiae,
Non ut juvenis illigata pluribus 25
Aratra nitantur mea,
Pecusve Calabris ante sidus fervidum
Lucana mutet pascuis,
Neque ut superni villa candens Tusculi
Circaea tangat moenia. 30

Satis superque me benignitas tua
 Ditavit: haud paravero
 Quod aut avarus ut Chremes terra premam,
 Discinctus aut perdam nepos.

II.

BEATUS ille qui procul negotiis,
 Ut prisca gens mortalium,
 Paterna rura bobus exercet suis,
 Solutus omni fenore,
 Neque excitatur classico miles truci, 5
 Neque horret iratum mare,
 Forumque vitat et superba civium
 Potentiorum limina.
 Ergo aut adulta vitium propagine
 Altas maritat populos, 10
 Aut in reducta valle mugientium
 Prospectat errantes greges,
 Inutilesque falce ramos amputans
 Feliciores inserit,
 Aut pressa puris mella condit amphoris, 15
 Aut tondet infirmas oves;
 Vel cum decorum mitibus pomis caput
 Auctumnus agris extulit,
 Ut gaudet insitiva decerpens pira,
 Certantem et uvam purpurae, 20
 Qua muneretur te, Priape, et te, pater
 Silvane, tutor finium!
 Libet jacere modo sub antiqua ilice,
 Modo in tenaci gramine.
 Labuntur altis interim ripis aquae, 25
 Queruntur in silvis aves,
 Fontesque lymphis obstrepunt manantibus,
 Somnos quod invitet leves.
 At cum tonantis annus hibernus Jovis
 Imbres nivesque comparat, 30
 Aut tradit acres et hinc multa cane
 Apros in obstantes plagas,
 Aut amite levi rara tendit retia,
 Turdis edacibus dolos,

Pavidumque leporem et advenam laqueo gruem 33
 Jucunda captat praemia.
 Quis non malarum quas amor curas habet
 Haec inter obliviscitur?
 Quodsi pudica mulier in partem juvet
 Domum atque dulces liberos, 40
 Sabina qualis aut perusta solibus
 Pernicis uxor Apuli,
 Sacrum vetustis exstruat lignis focum
 Lassi sub adventum viri,
 Claudensque textis cratibus laetum pecus 45
 Distenta siccet ubera,
 Et horna dulci vina promens dolio
 Dapes inemptas apparet:
 Non me Lucrina juverint conchylia
 Magisve rhombus aut scari, 50
 Si quos Eois intonata fluctibus
 Hiems ad hoc vertat mare;
 Non Afra avis descendat in ventrem meum,
 Non attagen Ionicus
 Jucundior, quam lecta de pinguissimis 55
 Oliva ramis arborum
 Aut herba lapathi prata amantis et gravi
 Malvae salubres corpori,
 Vel agna festis caesa Terminalibus,
 Vel haedus ereptus lupo. 60
 Has inter epulas ut juvat pastas oves
 Videre properantes domum,
 Videre fessos vomerem inversum boves
 Collo trahentes languido,
 Positosque vernas, ditis examen domus, 65
 Circum renidentes Lares!
 Haec ubi locutus fenerator Alphius,
 Jam jam futurus rusticus,
 Omnem redegit Idibus pecuniam,
 Quaerit Kalendis ponere. 70

III.

PARENTIS olim si quis impia manu
 Senile guttur fregerit,

Edit cicutis allium nocentius.

O dura messorum ilia!

Quid hoc veneni saevit in praecordiis? 5

Num viperinus his cruor:

Incoctus herbis me fefellit? an malas

Canidia tractavit dapes?

Ut Argonautas praeter omnes candidum

Medea mirata est ducem, 10

Ignota tauris illigaturum juga

Perunxit hoc Jasonem;

Hoc delibutis ulta donis pellicem

Serpente fugit alite.

Nec tantus unquam siderum insedit vapor 15

Siticulosae Apuliae,

Nec munus humeris efficacis Herculis

Inarsit aestuosius.

At si quid unquam tale concupiveris,

Jocose Maecenas, precor 20

Manum puella savio opponat tuo

Extrema et in sponda cubet.

IV.

LUPIS et agnis quanta sortito obtigit,

Tecum mihi discordia est,

Hibericis peruste funibus latus

Et crura dura compede.

Licet superbus ambules pecunia, 5

Fortuna non mutat genus.

Videsne, Sacram metiente te viam

Cum bis trium ulnarum toga,

Ut ora vertat huc et huc euntium

Liberrima indignatio? 10

Sectus flagellis hic triumphalibus

Praeconis ad fastidium

Arat Falerni mille fundi jugera

Et Appiam maunis terit,

Sedilibusque magnus in primis eques 15

Othone contempto sedet!

Quid attinet tot ora navium gravi

Rostrata duci pondere

Contra latrones atque servilem manum
Hoc, hoc tribuno militum?

20

V.

"At, o deorum quidquid in caelo regit
Terras et humanum genus,
Quid iste fert tumultus? aut quid omnium
Vultus in unum me truces?

Per liberos te, si vocata partibus

5

Lucina veris affuit,

Per hoc inane purpuræ decus precor,

Per improbaturum hæc Jovem,

Quid ut noverca me intueris aut uti

Petita ferro bellua?"

10

Ut hæc trementi questus ore constitit

Insignibus raptis puer,

Impube corpus quale posset impia

Mollire Thracum pectora,

Canidia brevibus implicata viperis

15

Crines et incomptum caput

Jubet sepulcris caprificos erutas,

Jubet cupressus funebres,

Et uncta turpis ova ranae sanguine,

Plumamque nocturnae strigis,

20

Herbasque quas Iolcos atque Hiberia

Mittit venenorum ferax,

Et ossa ab ore rapta jejunaë canis

Flammis aduri Colchicis.

At expedita Sagana per totam domum

25

Spargens Avernales aquas

Horret capillis, ut marinus asperis

Echinus aut currens aper.

Abacta nulla Veia conscientia

Ligonibus duris humum

30

Exhauriebat ingemens laboribus,

Quo posset infossus puer

Longo die bis terque mutatae dapis

Inemori spectaculo,

Cum promineret ore quantum exstant aqua

35

Suspensa mento corpora;

Exsucca uti medulla et aridum jecur
 Amoris esset poculum,
 Interminato cum semel fixae cibo
 Intabuissent pupulae. 40
 Non defuisse masculae libidinis
 Ariminensem Foliam
 Et otiosa credidit Neapolis
 Et omne vicinum oppidum,
 Quae sidera excantata voce Thessala 45
 Lunamque caelo deripit.
 Hic irresectum saeva dente livido
 Canidia rodens pollicem
 Quid dixit aut quid tacuit? "O rebus meis
 Non infideles arbitrae, 50
 Nox et Diana quae silentium regis
 Arcana cum fiunt sacra,
 Nunc, nunc adeste, nunc in hostiles domos
 Iram atque numen vertite!
 Formidolosis dum latent silvis ferae 55
 Dulci sopore languidae,
 Senem, quod omnes rideant, adulterum
 Latrent Suburanae canes
 Nardo perunctum, quale non perfectius
 Meae laborarint manus.— 60
 Quid accidit? Cur dira barbarae minus
 Venena Medae valent?
 Quibus superbam fugit ulta pellicem,
 Magni Creontis filiam,
 Cum palla, tabo munus imbutum, novam 65
 Incendio nuptam abstulit.
 Atqui nec herba nec latens in asperis
 Radix fefellit me locis.
 Indormit unctis omnium cubilibus
 Oblivione pellicum.— 70
 Ah ah! solutus ambulat veneficae
 Scientioris carmine.
 Non usitatis, Vare, potionibus,
 O multa fleturum caput,
 Ad me recurres, nec vocata mens tua 75
 Marsis redibit vocibus:

Maius parabo, maius infundam tibi
 Fastidienti poculum,
 Priusque caelum sidet inferius mari,
 Tellure porrecta super, 80
 Quam non amore sic meo flagres uti
 Bitumen atris ignibus."
 Sub haec puer jam non ut ante mollibus
 Lenire verbis impias,
 Sed dubius unde rumperet silentium 85
 Misit Thyesteas preces :
 "Venena, magnum fas nefasque, non valent
 Convertere humanam vicem ;
 Diris agam vos ; dira detestatio
 Nulla expiatur victima. 90
 Quin ubi perire jussus exspiravero
 Nocturnus occurram Furor
 Petamque vultus umbra curvis unguibus,
 Quae vis deorum est manium,
 Et inquietis assidens praecordiis 95
 Pavore somnos auferam.
 Vos turba vicitim hinc et hinc saxis potens
 Contundet obscenas anus ;
 Post insepulta membra different lupi
 Et Esquilinae alites ; 100
 Neque hoc parentes heu mihi superstites
 Effugerit spectaculum."

VI.

Quid immerentes hospites vexas canis
 Ignavus adversum lupos ?
 Quin huc inanes, si potes, vertis minas
 Et me remorsurum petis ?
 Nam qualis aut Molossus aut fulvus Lacon, 5
 Amica vis pastoribus,
 Agam per altas aure sublata nives
 Quaecunque praecedet fera :
 Tu cum timenda voce complesti nemus
 Projectum odoraris cibum. 10
 Cave, cave : namque in malos asperrimus
 Parata tollo cornua,

Qualis Lycambae spretus infido gener
 Aut acer hostis Bupalò.
 An si quis atro dente me petiverit
 Inultus ut flebo puer?

15

VII.

Quo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
 Aptantur enses conditi?
 Parumno campis atque Neptuno super
 Fusum est Latini sanguinis,
 Non ut superbas invidae Karthaginis
 Romanus arces ureret,
 Intactus aut Britannus ut descenderet
 Sacra catenatus via,
 Sed ut secundum vota Parthorum sua
 Urbs haec periret dextera?
 Neque hic lupis mos nec fuit leonibus
 Unquam nisi in dispar feris.
 Furorne caecus, an rapit vis acrior,
 An culpa? Responsum date.
 Tacent et albus ora pallor inficit
 Mentisque percussae stupent.
 Sic est: acerba fata Romanos agunt
 Scelusque fraternae necis,
 Ut immerentis fluxit in terram Remi
 Sacer nepotibus cruor.

5

10

15

20

VIII.

ROGARE longo putidam te seculo,
 Vires quid enervet meas!
 Cum sit tibi dens ater et rugis vetus
 Frontem senectus exaret,
 Hietque turpis inter aridas nates
 Podex velut crudae bovis.
 Sed incitat me pectus et mammae putres,
 Equina quales ubera,
 Venterque mollis et femur tumentibus
 Exile suris additum.
 Esto beata, funus atque imagines
 Ducant triumphales tuum,

10

Nec sit marita, quae rotundioribus
 Onusta baccis ambulet.
 Quid, quod libelli Stoici inter sericos 15
 Jacere pulvillos amant:
 Illiterati num minus nervi rigent,
 Minusve languet fascinum?
 Quod ut superbo provoces ab inguine,
 Ore allaborandum est tibi. 20

IX.

QUANDO repostum Caecubum ad festas dapes
 Victore lactus Caesare
 Tecum sub alta—sic Jovi gratum—domo,
 Beato Maecenas, bibam
 Sonante mixtum tibiis carmen lyrae 5
 Hac Dorium, illis barbarum?
 Ut nuper, actus cum freto Neptunius
 Dux fugit ustis navibus,
 Minatus Urbi vincla, quae detraxerat
 Servis amicus perfidis. 10
 Romanus,—cheu, posterī negabitis—
 Emancipatus feminae
 Fert vallum et arma miles et spadonibus
 Servire rugosis potest,
 Interque signa turpe militaria 15
 Sol adspicit conopium.
 At huc frementes verterunt bis mille equos
 Galli, canentes Caesarem,
 Hostiliumque navium portu latent
 Puppēs sinistrorsum citae. 20
 Io Triumpho, tū moraris aureos
 Currus et intactas boves?
 Io Triumpho, nec Jugurthino parem
 Bello reportasti ducem,
 Neque Africanum, cui super Karthaginem 25
 Virtus sepulcrum condidit.
 Terra marique victus hostis punico
 Lugubre mutavit sagum.
 Aut ille centum nobilem Cretam urbibus
 Ventis iturus non suis, 30

Exercitatas aut petit Syrtes Noto,
 Aut fertur incerto mari.
 Capaciores affer huc, puer, scyphos
 Et Chia vina aut Lesbia.
 Vel, quod fluentem nauseam coërceat,
 Metire nobis Caecubum:
 Curam metumque Caesaris rerum juvat
 Dulci Lyaeo solvere.

25

X.

MALA soluta navis exit alite
 Ferens olentem Maeonium:
 Ut horridis utrumque verberes latus,
 Auster, memento fluctibus!
 Niger rudentes Euris inverso mari
 Fractosque remos differat;
 Insurgat Aquilo quantus altis montibus
 Frangit trementes ilices;
 Nec sidus atra nocte amicum appareat
 Qua tristis Orion cadit;
 Quietiore nec feratur aequore
 Quam Graia victorum manus,
 Cum Pallas usto vertit iram ab Ilio
 In impiam Ajacis ratem!
 O quantus instat navitis sudor tuis,
 Tibique pallor luteus
 Et illa non virilis ejulatio
 Preces et aversum ad Jovem,
 Ionius udo cum remugiens sinus
 Noto carinam ruperit!
 Opima quodsi praeda curvo littore
 Porrecta mergos juveris,
 Libidinosus immolabitur caper
 Et agna Tempestatibus.

5

10

15

20

XI.

PETTI, nihil me sicut antea juvat
 Scribere versiculos amore percussum gravi,
 Amore qui me praeter omnes expetit
 Mollibus in pueris aut in puellis urere

Hic tertius December, ex quo destiti
 Inachia furere, silvis honorem decutit. 5
 Heu me, per Urbem—nam pudet tanti mali—
 Fabula quanta fui! Conviviorum et poenitet
 In quis amantem languor et silentium
 Arguit et latere petitus imo spiritus. 10
 “Contrane lucrum nil valere candidum
 Pauperis ingenium?” querebar applorans tibi.
 Simul calentis inverecundus deus
 Fervidiore mero arcana promorat loco.
 Quodsi meis inaestuat praecordiis 15
 Libera bilis, ut haec ingrata ventis dividat
 Fomenta vulnus nil malum levantia,
 Desinet imparibus certare summotus pudor.
 Ubi haec severus te palam laudaveram,
 Jussus abire domum ferebar incerto pede 20
 Ad non amicos heu mihi postes et heu
 Limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
 Nunc glorientis quamlibet mulierculam
 Vincere mollitie amor Lycisci me tenet,
 Unde expedire non amicorum queant 25
 Libera consilia nec contumeliae graves,
 Sed alius ardor aut puellae candidae
 Aut teretis pueri longam renodantis comam.

XII.

QUID tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
 Munera quid mihi quidve tabellas
 Mittis nec firmo juveni neque naris obesae?
 Namque sagacius unus odoror,
 Polypus an gravis hirsutis cubet hircus in alis, 5
 Quam canis acer ubi lateat sus.
 Qui sudor vietis et quam malus undique membris
 Crescit odor, cum pene soluto
 Indomitam properat rabiem sedare; neque illi
 Jam manet humida creta colorque 10
 Stercore fucatus crocodili, jamque subando
 Tenta cubilia tectaque rumpit!
 Vel mea cum saevis agitat fastidia verbis:
 Inachia langues minus ac me;

Inachiam ter nocte potes, mihi semper ad unum 13
 Mollis opus. Pereat male quae te
 Lesbia quaerenti taurum monstravit inertem,
 Cum mihi Cous adesset Amyntas,
 Cujus in indomito constantior inguine nervus
 Quam nova collibus arbor inhaeret. 20
 Muricibus Tyriis iteratae vellera lanae
 Cui properabantur? Tibi nempe,
 Ne foret aequales inter conviva, magis quem
 Diligeret mulier sua quam te.
 O ego non felix, quam tu fugis ut pavet acres 25
 Agna lupos capreaeque leones!

XIII.

HORRIDA tempestas caelum contraxit et imbres
 Nivesque deducunt Jovem; nunc mare, nunc silvae
 Threicio Aquilone sonant: rapiamus, amici,
 Occasionem de die, dumque virent genua
 Et decet, obducta solvatur fronte senectus. 5
 Tu vina Torquato move consule pressa meo.
 Cetera mitte loqui: deus haec fortasse benigna
 Reducet in sedem vice. Nunc et Achaemenio
 Perfundi nardo juvat et fide Cyllenea
 Levare diris pectora sollicitudinibus; 10
 Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:
 Invicte, mortalis dea nate puer Thetide,
 Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
 Findunt Scamandri flumina lubricus et Simoïs,
 Unde tibi reditum certo subtemine Parcae 15
 Rupere, nec mater domum caerulea te revehet.
 Illic omne malum vino cantuque levato,
 Deformis aegrimoniae dulcibus alloquiis.

XIV.

MOLLIS inertia cur tantam diffuderit imis
 Oblivionem sensibus,
 Pocula Lethaeos ut si ducentia somnos
 Arente fauce traxerim,
 Candide Maecenas, occidis saepe rogando: 5
 Deus, deus nam me vetat

Inceptos, olim promissum carmen, iambos
 Ad umbilicum adducere.
 Non aliter Sannio dicunt arsisse Bathyllo
 Anacreonta Teïum, 10
 Qui persaepe cava testudine flevit amorem
 Non elaboratum ad pedem.
 Ureris ipse miser: quodsi non pulchrior ignis
 Accendit obsessam Ilion,
 Gaude sorte tua; me libertina neque uno 15
 Contenta Phryne macerat.

XV.

Nox erat et caelo fulgebat luna sereno
 Inter minora sidera,
 Cum tu magnorum numen laesura deorum
 In verba jurabas mea,
 Artius atque hedera procera adstringitur ilex, 5
 Lentis adhaerens brachiis:
 Dum pecori lupus et nautis infestus Orion
 Turbaret hibernum mare,
 Intonsosque agitare Apollinis aura capillos,
 Fore hunc amorem mutuum. 10
 O dolitura mea multum virtute Neaera!
 Nam si quid in Flacco viri est,
 Non feret assiduas potiori te dare noctes,
 Et quaeret iratus parem,
 Nec semel offensae cedit constantia formae, 15
 Si certus intrarit dolor.
 Et tu, quicumque es felicior atque meo nunc
 Superbus incedis malo,
 Sis pecore et multa dives tellure licebit
 Tibique Pactolus fluat, 20
 Nec te Pythagorae fallant arcana renati,
 Formaue vincas Nireas,
 Eheu translatos alio macrebis amores:
 Ast ego vicissim riscro.

XVI.

ALTERA jam teritur bellis civilibus actas,
 Suis et ipsa Roma viribus ruit:

Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi
 Minacis aut Etrusca Porsenae manus,
 Aemula nec virtus Capuae nec Spartacus acer 5
 Novisque rebus infidelis Allobrox,
 Nec fera caerulea domuit Germania pube
 Parentibusque abominatus Hannibal,
 Impia perdemus devoti sanguinis actas,
 Ferisque rursus occupabitur solum. 10
 Barbarus heu cineres insistet victor et Urbem
 Eques sonante verberabit ungula,
 Quacque carent ventis et solibus ossa Quirini,
 Nefas videre! dissipabit insolens.
 Forte quid expediat communiter aut melior pars 15
 Malis carere quaeritis laboribus:
 Nulla sit hac potior sententia, Phocaeorum
 Velut profugit exsecrata civitas
 Agros atque Lares patrios habitandaque fana
 Apris reliquit et rapacibus lupis, 20
 Ire pedes quocunque ferent, quocunque per undas
 Notus vocabit aut protervus Africus.
 Sic placet? an melius quis habet suadere?—Secunda
 Ratem occupare quid moramur alite?
 Sed juremus in haec: Simul imis saxa renarint 25
 Vadis levata, ne redire sit nefas;
 Neu conversa domum pigeat dare lintea, quando
 Padus Matina laverit cacumina,
 In mare seu celsus procurrerit Apenninus,
 Novaque monstra junxerit libidine 30
 Mirus amor, juvet ut tigres subsidere cervis,
 Adulteretur et columba miluo,
 Credula nec ravos timeant armenta leones,
 Ametque salsa levis hircus aequora.
 Haec et quae poterunt reditus abscindere dulces 35
 Eamus omnis exsecrata civitas,
 Aut pars indocili melior grege; mollis et expes
 Inominata perprimat cubilia;
 Vos quibus est virtus muliebrem tollite luctum
 Etrusca praeter et volate littora. 40
 Nos manet Oceanus circumvagus: arva, beata
 Petamus arva divites et insulas,

Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis
 Et imputata floret usque vinea,
 Germinat et nunquam fallentis termes olivae, 45
 Suamque pulla ficus ornat arborem,
 Mella cava manant ex ilice, montibus altis
 Levis crepante lymphâ desilit pede.
 Illic injussae veniunt ad mulctra capellae,
 Refertque tenta grex amicus ubera; 50
 Nec vespertinus circumgemit ursus ovile,
 Neque intumescit alta viperis humus.
 Pluraque felices mirabimur: ut neque largis
 Aquosus Eurus arva radat imbribus,
 Pinguia nec siccis urantur semina glebis, 55
 Utrumque rege temperante caclitum.
 Non huc Argoo contendit remige pinus,
 Neque impudica Colchis intulit pedem;
 Non huc Sidonii torserunt cornua nautae
 Laboriosa nec cohors Ulixei. 60
 Nulla nocent pecori contagia, nullius astri
 Gregem aestuosa torret impotentia.
 Juppiter illa piaë secrevit littora genti,
 Ut inquinavit aere tempus aureum;
 Aere, dehinc ferro duravit secula; quorum 65
 Pius secunda vate me datur fuga.

XVII.

JAM jam efficaci do manus scientiae,
 Supplex et oro regna per Proserpinae,
 Per et Dianae non movenda numina,
 Per atque libros carminum valentium
 Refixa caelo devocare sidera, 5
 Canidia, parce vocibus tandem sacris
 Citumque retro solve, solve turbinem.
 Movit nepotem Telephus Nereium,
 In quem superbus ordinarat agmina
 Mysorum et in quem tela acuta torserat. 10
 Unxere matres Iliæ addictum feris
 Alitibus atque canibus homicidam Hectorem,
 Postquam relictis moenibus rex procidit
 Heu pervicacis ad pedes Achillei.

Setosa duris exuere pellibus 15
 Laboriosi remiges Ulixēi
 Volente Circa membra; tunc mens et sonus
 Relapsus atque notus in vultus honor.
 Dedi satis superque poenarum tibi,
 Amata nautis multum et institoribus. 20
 Fugit juventas et verecundus color
 Reliquit ossa pelle amicta lurida;
 Tuis capillus albus est odoribus;
 Nullum ab labore me reclinat otium;
 Urget diem nox et dies noctem, neque est 25
 Levare tenta spiritu praeccordia.
 Ergo negatum vincor ut credam miser
 Sabella pectus increpare carmina
 Caputque Marsa dissilire nenia.
 Quid amplius vis? O mare, o terra, ardeo, 30
 Quantum neque atro delibutus Hercules
 Nessi cruore, nec Sicana fervida
 Virens in Actna flamma; tu donec cinis
 Injuriis aridus ventis ferar
 Cales venenis officina Colchicis. 35
 Quae finis aut quod me manet stipendium?
 Effare; jussas cum fide poenas luam,
 Paratus expiare, seu poposceris
 Centum juvencos, sive mendaci lyra
 Voles sonari: Tu pudica, tu proba 40
 Perambulabis astra sidus aureum.
 Infamis Helenae Castor offensus vicem
 Fraterque magni Castoris victi prece
 Adempta vati reddidere lumina.
 Et tu, potes nam, solve me dementia, 45
 O nec paternis obsoleta sordibus,
 Neque in sepulcris pauperum prudens anus
 Novendiales dissipare pulveres.
 Tibi hospitale pectus et purae manus,
 Tuusque venter Pactumeius, et tuo 50
 Cruore rubros obstetrix pannos lavit,
 Utcunque fortis exsilis puerpera.
 Quid obseratis auribus fundis preces?
 Non saxa nudis surdiora navitis

Neptunus alto tundit hibernus salo.	55
Inultus ut tu riseris Cotyttia	
Vulgata, sacrum liberi Cupidinis,	
Et Esquilini pontifex venefici	
Impune ut Urbem nomine impleris meo!	
Quid proderat ditasse Pelignas anus,	60
Velociusve miscuisse toxicum?	
Sed tardiora fata te votis manent:	
Ingrata misero vita ducenda est in hoc	
Novis ut usque suppetas laboribus.	
Optat quietem Pelopis infidi pater,	65
Egens benignae Tantalus semper dapi	
Optat Prometheus obligatus aliti,	
Optat supremo collocare Sisyphus	
In monte saxum; sed vetant leges Jovis.	
Voles modo altis desilire turribus,	70
Modo ense pectus Norico recludere,	
Frustraque vincla gutturi nectes tuo	
Fastidiosa tristis aegrimonia.	
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques,	
Meaque terra cedit insolentiae.	75
An quae movere cereas imagines,	
Ut ipso nosti curiosus, et polo	
Deripere lunam vocibus possim meis,	
Possim crematos excitare mortuos	
Desiderique temperare pocula,	80
Plorem artis in te nil agentis oxiur?	

SATIRARUM

LIBER PRIMUS

I.

QUI fit, Maccenas, ut nemo quam sibi sortem
Seu ratio dederit seu fors objecerit illa
Contentus vivat, laudet diversa sequentes?
"O fortunati mercatores!" gravis annis
Miles ait multo jam fractus membra labore. 5
Contra mercator, navem jactantibus Austris:
"Militia est potior. Quid enim, concurritur: horae
Momento cita mors venit aut victoria laeta."
Agricolam laudat juris legumque peritus,
Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat. 10
Ille datis vadibus qui rure extractus in urbem est
Solos felices viventes clamat in urbe.
Cetera de genere hoc, adeo sunt multa, loquacem
Delassare valent Fabium. Ne te morer, audi
Quo rem deducam. Si quis Deus, "En ego," dicat, 15
"Jam faciam quod vultis: eris tu, qui modo miles,
Mercator; tu, consultus modo, rusticus: hinc vcs,
Vos hinc mutatis discedite partibus: Eia!
Quid statis?" nolint. Atqui licet esse beatis.
Quid causae est merito quin illis Juppiter ambas 20
Iratas buccas inflet, neque se fore posthac
Tam facilem dicat votis ut praebeat aurem?
Praeterea ne sic, ut qui jocularia, ridens
Percurram (quamquam ridentem dicere verum
Quid vetat? ut pueris olim dant crustula blandi 25
Doctores, elementa velint ut discere prima);
Sed tamen amoto quaeramus seria ludo.
Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo, miles, nautaeque per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem 30

Sese ferre, scnes ut in otia tuta recedant,
Aiunt, quum sibi sint congesta cibaria: sicut
Parvula, nam exemplo est, magni formica laboris
Ore trahit quodcunque potest atque addit acervo, 35
Quem struit haud ignara ac non incauta futuri.
Quae, simul inversum contristat Aquarius annum,
Non usquam prorepat et illis utitur ante
Quaesitis sapiens; quum te neque fervidus aestus
Demoveat lucro, neque hiems, ignis, mare, ferrum.
Nil obstat tibi dum ne sit te ditior alter. 40
Quid juvat immensum te argenti pondus et auri
Furtim defossa timidum deponere terra?
"Quod si comminuas vilem redigatur ad assem."
At ni id fit quid habet pulchri constructus acervus?
Millia frumenti tua triverit area centum, 45
Non tuus hoc capiet venter plus ac meus: ut si
Reticulum panis venales inter onusto
Forte vehas humero, nihilo plus accipias quam
Qui nil portarit. Vel dic quid referat intra
Naturae fines viventi, jugera centum an 50
Mille aret? "At suave est ex magno tollere acervo."
Dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
Ut tibi si sit opus liquidi non amplius urna,
Vel cyatho, et dicas, "Magno de flumine malim 55
Quam ex hoc fonticulo tantundem sumere." Eo fit
Plenior ut si quos delectet copia justo
Cum ripa simul avulsos ferat Aufidus acer.
At qui tantuli eget quanto est opus is neque limo
Turbatam haurit aequam neque vitam amittit in undis. 60
At bona pars hominum decepta cupidine falso,
"Nil satis est," inquit; "quia tanti quantum habeas sis."
Quid facias illi? Jubeas miserum esse libenter
Quatenus id facit; ut quidam memoratur Athenis
Sordidus ac dives, populi contemnere voces 65
Sic solitus: "Populus me sibilat; at mihi plaudo
Ipse domi simul ac nummos contemplor in arca."
Tantalus a labris sitiens fugientia captat
Flumina.... Quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur: congestis undique saccis 70

Indormis inhians et tamquam parcere sacris
 Cogeris aut pictis tamquam gaudere tabellis.
 Nescis quo valeat nummus? quem praebeat usum?
 Panis ematur, olus, vini sextarius, adde
 Quis humana sibi doleat natura negatis. 75
 An vigilare metu exanimem, noctesque diesque
 Formidare malos fures, incendia, servos
 Ne te compilent fugientes, hoc juvat? Horum
 Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
 "At si condoluit tentatum frigore corpus, 80
 Aut alius casus lecto te adfixit, habes qui
 Adsideat, fomenta paret, medicum roget ut te
 Suscitet ac gnatis reddat carisque propinquis."
 Non uxor salvum te vult, non filius; omnes
 Vicini oderunt, noti, pueri atque puellae. 85
 Miraris, quum tu argento post omnia ponas,
 Si nemo praestet quem non merearis amorem?
 An si cognatos, nullo natura labore
 Quos tibi dat, retinere velis servareque amicos,
 Infelix operam perdas? ut si quis asellum 90
 In Campo doceat parentem currere frenis.
 Denique sit finis quaerendi, quumque habeas plus
 Pauperiem metuas minus et finire laborem
 Incipias, parto quod avebas, ne facias quod
 Unuidius quidam; non longa est fabula: dives 95
 Ut metiretur nummos; ita sordidus ut se
 Non unquam servo melius vestiret; adusque
 Supremum tempus, ne se penuria victus
 Opprimeret metuebat. At hunc liberta securi
 Divisit medium, fortissima Tyndaridarum. 100
 "Quid mi igitur suades? ut vivam Macnius? aut sic
 Ut Nomentanus?" Pergis pugnautia secum
 Frontibus adversis componere: non ego avarum
 Quum veto te fieri vappam jubeo ac nebulonem.
 Est inter Tanaïm quiddam soccrumque Viselli. 105
 Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
 Quos ultra citraque nequit consistere rectum.
 Illuc unde abii redeo, nemo ut avarus
 Se probet ac potius laudet diversa sequentes,
 Quodque aliena capella gerat distentius uber 110

Tabescat, neque se majori pauperiorum
 Turbae comparet, hunc atque hunc superare laboret.
 Sic festinanti semper locupletior obstat,
 Ut, quum carceribus missos rapit ungula currus,
 Instat equis auriga suos vincentibus, illum 113
 Praeteritum temnens extremos inter euntem.
 Inde fit ut raro qui se vixisse beatum
 Dicat, et exacto contentus tempore vita
 Cedat uti conviva satur, reperire queamus.
 Jam satis est. Ne me Crispini scrinia lippi 120
 Compilasse putes, verbum non amplius addam.

II.

AMBUBAIARUM collegia, pharmacopolae,
 Mendici, mimae, balatrones, hoc genus omne
 Maestum ac sollicitum est cantoris morte Tigelli.
 Quippe benignus erat. Contra hic, ne prodigus esso
 Dicatur metuens, inopi dare nolit amico 5
 Frigus quo duramque famem propellere possit.
 Hunc si perconteris avi cur atque parentis
 Praeclaram ingrata stringat malus ingluvie rem,
 Omnia conductis coëmens obsonia nummis,
 Sordidus atque animi quod parvi nolit haberi, 10
 Respondet. Laudatur ab his, culpatur ab illis.
 Fufidius vappae famam timet ac nebulonis,
 Dives agris, dives positus in fenore nummis:
 Quinas hic capiti mercedes exsecat atque
 Quanto perditior quisque est tanto acrius urget; 15
 Nomina sectatur modo sumpta veste virili
 Sub patribus duris tironum. Maxime, quis non,
 Juppiter! exclamat simul atque audivit? At in se
 Pro quaestu sumptum facit hic. Vix credere possis
 Quam sibi non sit amicus, ita ut pater ille Terenti 20
 Fabula quem miserum gnato vixisse fugato
 Inducit non se pejus cruciaverit atque hic.
 Si quis nunc quaerat, Quo res haec pertinet? illuc:
 Dum vitant stulti vitia in contraria currunt.
 Maltinus tunicis demissis ambulat; est qui 25
 Inguen ad obscenum subductis usque faectus;
 Pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum.

Nil medium est. Sunt qui nolint tetigisse nisi illas
Quarum subsuta talos tegat instita veste;
Contra alius nullam nisi olenti in fornice stantem. 30
Quidam notus homo cum exiret fornice, "Macte
Virtute esto," inquit sententia dia Catonis.
Nam simul ac venas inflavit tetra libido
Huc juvenes aequum est descendere, non alienas
Permolere uxores. "Nolim laudari," inquit, 35
"Sic me," mirator cunni Cupiennius albi.
Audire est operae pretium, procedere recte
Qui moechos non vultis, ut omni parte laborent;
Utque illis multo corrupta dolore voluptas,
Atque haec rara, cadat dura inter saepe pericla. 40
Hic se praecipitem tecto dedit; ille flagellis
Ad mortem caesus; fugiens hic decidit acrem
Praedonum in turbam; dedit hic pro corpore nummos;
Hunc perminxerunt calones; quin etiam illud
Accidit, ut quidam testes caudamque salacem 45
Demeteret ferro. Jure omnes; Galba negabat.
Tutior at quanto merx est in classe secunda,
Libertinarum dico, Sallustius in quas
Non minus insanit quam qui moechatur. At hic si
Qua res, qua ratio suaderet, quaque modeste 50
Munifico esse licet, vellet bonus atque benignus
Esse, daret quantum satis esset nec sibi damno
Dedecorique foret. Verum hoc se amplectitur uno,
Hoc amat et laudat: "Matronam nullam ego tango."
Ut quondam Marsaeus, amator Originis ille, 55
Qui patrium mimae donat fundumque laremque,
"Nil fuerit mi," inquit, "cum uxoribus unquam alienis."
Verum est cum mimis, est cum meretricibus, unde
Fama malum gravius quam res trahit. An tibi abunde
Personam satis est, non illud quidquid ubique 60
Officit evitare? Bonam deperdere famam,
Rem patris oblinare, malum est ubicunque. Quid inter
Est in matrona, ancilla, peccesne togata?
Villius in Fausta Sullae gener, hoc miser uno
Nomine deceptus, poenas dedit usque superque 65
Quam satis est, pugnis caesus ferroque petitus,
Exclusus fore cum Longareus foret intus.

Huic si mutonis verbis mala tanta videntis.
Diceret haec animus: "Quid vis tibi? numquid ego a te
Magno prognatum deponco consule cunnum 79
Velatumque stola mea cum conferbuit ira?"
Quid responderet? "Magno patre nata puella est."
At quanto meliora monet pugnantisque istis
Dives opis natura suae, tu si modo recte
Dispensare velis ac non fugienda petendis 75
Immiscere. Tuo vitio rerumne labores
Nil referre putas? Quare ne poeniteat te
Desine matronas sectarier, unde laboris
Plus haurire mali est quam ex re decerpere fructus.
Nec magis huic inter niveos viridesque lapillos 80
(Sit licet hoc, Cerinthe, tuum) tenerum est femur aut crus
Rectius, atque etiam melius persaepe togatae est.
Adde huc quod mercem sine fucis gestat, aperte
Quod venale habet ostendit, nec si quid honesti est
Jactat habetque palam, quaerit quo turpia celet. 85
Regibus hic mos est; ubi equos mercantur opertos
Inspiciunt, ne si facies ut saepe decora
Molli fulta pede est emptorem inducat hiantem,
Quod pulchrae clunes, breve quod caput, ardua cervix.
Hoc illi recte: ne corporis optima Lyncei 90
Contemplare oculis, Hypsaea caecior illa
Quae mala sunt spectes. O crus! o brachia! Verum
Depugis, nasuta, brevi latere ac pede longo est.
Matronae praeter faciem nil cernere possis,
Cetera, ni Catia est, demissa veste tegentis. 95
Si interdicta petes, vallo circumdata (nam te
Hoc facit insanum), multae tibi tum officient res,
Custodes, lectica, ciniflones, parasitae,
Ad talos stola demissa et circumdata palla,
Plurima quae inuideant pure apparere tibi rem. 100
Altera nil obstat: Cois tibi pacne videre est
Ut nudam, ne crure malo, ne sit pede turpi;
Metiri possis oculo latus. An tibi mavis
Insidias fieri pretiumque avellier ante
Quam mercem ostendi? "Leporem venator ut alta 105
In nive sectetur, positum sic tangere nolit,"
Cantat et apponit: "Meus est amor huic similis; nam

Transvolat in medio posita et fugientia captat."
 Hiscine versiculis speras tibi posse dolores
 Atque aestus curasque graves e pectore pelli? 110
 Nonne cupidinibus statuatur natura modum quem,
 Quid latura sibi quid sit dolitura negatum,
 Quacrerere plus prodest et inane abscindere soldo?
 Num tibi cum fauces urit sitis aurea quaeris
 Pocula? num esuriens fastidis omnia praeter 115
 Pavonem rhombumque? Tument tibi cum inguina, num si
 Ancilla aut verna est praesto puer impetus in quem
 Continuo fiat malis tentigine rumpi?
 Non ego: namque parabilem amo venerem facilemque.
 Illam, "Post paulo," "Sed pluris," "Si exierit vir," 120
 Gallis, hanc Philodemus ait sibi quae neque magno
 Stet pretio neque cunctetur cum est iussa venire.
 Candida rectaque sit; munda hactenus ut neque longa
 Nec magis alba velit quam dat natura videri.
 Haec ubi supposuit dextro corpus mihi laevum 125
 Ilia et Egeria est: do nomen quodlibet illi,
 Nec vereor ne dum futuo vir rure recurrat,
 Janua frangatur, latret canis, undique magno
 Pulsa domus strepitu resonet, vepallida lecto
 Desiliat mulier, miseram se conscia clamet, 130
 Cruribus haec metuatur, doti deprensa, egomet mi.
 Discincta tunica fugiendum est ac pede nudo,
 Ne nummi pereant aut puga aut denique fama.
 Deprendi miserum est; Fabio vel iudice vincam.

III.

OMNIBUS hoc vitium est cantoribus, inter amicos
 Ut nunquam inducant animum cantare rogati,
 Injussi nunquam desistant. Sardus habebat
 Ille Tigellius hoc: Caesar, qui cogere posset,
 Si peteret per amicitiam patris atque suam non 5
 Quidquam proficeret; si collibuisset ab ovo
 Usque ad mala citaret, Io Bacche! modo summa
 Voce, modo hac resonat quae chordis quattuor ima.
 Nil aequale homini fuit illi; saepe velut qui
 Currebat fugiens hostem, persaepe velut qui 10
 Junonis sacra ferret; habebat saepe ducentos,

Saepe decem servos; modo reges atque tetrarchas,
Omnia magna loquens; modo, "Sit mihi mensa tripes et
Concha salis puri et toga quae defendere frigus
Quamvis crassa queat." Decies centena dedisses 15
Huic parco paucis contento, quinque diebus
Nil erat in oculis. Noctes vigilabat ad ipsum
Mane, diem totum stertebat; nil fuit unquam
Sic impar sibi.—Nunc aliquis dicat mihi: "Quid tu?
Nullane habes vitia?" Immo alia et fortasse minora. 20
Maenius absentem Novium cum carperet, "Heus tu,"
Quidam ait, "ignoras te, an ut ignotum dare nobis
Verba putas?" "Egomet mi ignosco," Maenius inquit.
Stultus et improbus hic amor est dignusque notari.
Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis, 25
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum
Quam aut aquila aut serpens Epidaurius? At tibi contra
Evenit, inquirant vitia ut tua rursus et illi.
Iracundior est paulo, minus aptus acutis
Naribus horum hominum; rideri possit eo quod 30
Rusticius tonso toga defluit et male laxus
In pede calceus haeret: at est bonus ut melior vir
Non alius quisquam, at tibi amicus, at ingenium ingens
Inculto latet hoc sub corpore. Denique te ipsum
Concuto num qua tibi vitiorum in severit olim 35
Natura, aut etiam consuetudo mala; namquo
Neglectis urenda filix innascitur agris.
Illuc praevertamur, amatorem quod amicae
Turpia decipiunt caccum vitia, aut etiam ipsa haec
Delectant, veluti Balbinum polypus Hagnae. 40
Vellem in amicitia sic errarem; et isti
Errori nomen virtus posuisset honestum.
At pater ut gnati sic nos debemus amici
Si quod sit vitium non fastidire: strabonem
Appellat pactum pater, et pullum male parvus 45
Si cui filius est, ut abortivus fuit olim
Sisyphus; hunc varum distortis cruribus; illum
Balbutit scaurum pravis fultum male talis.
Parcius hic vivit, frugi dicatur. Ineptus
Et jactantior hic paulo est, concinnus amicis 50
Postulat ut videatur. At est truculentior atque

Plus aequo liber, simplex fortisque habeatur;
Caldior est, acres inter numeretur. Opinor
Haec res et jungit junctos et servat amicos.
At nos virtutes ipsas invertimus, atque 55
Sincerum cupimus vas incrustare. Probus quis
Nobiscum vivit, multum demissus homo: illi
Tardo cognomen pingui damus. Hic fugit omnes
Insidias nullique malo latus obdit apertum,
Cum genus hoc inter vitae versetur ubi acris 60
Invidia atque vigent ubi crimina, pro bene sano
Ac non incauto fictum astutumque vocamus.
Simplicior quis et est, qualem me saepe libenter
Obtulerim tibi, Maccenas, ut forte legentem
Aut tacitum impellat quovis sermone molestus, 65
Communi sensu plane caret, inquit. Eheu,
Quam temere in nosmet legem sancimus iniquam!
Nam vitiis nemo sine nascitur; optimus ille est
Qui minimis urgetur. Amicus dulcis ut aequum est
Cum mea compenset vitiis bona; pluribus hisce 70
(Si modo plura mihi bona sunt) inclinet, amari
Si volet: hac lege in trutina ponetur eadem.
Qui ne tuberibus propriis offendat amicum
Postulat ignoscet verrucis illius; aequum est
Peccatis veniam poscentem reddere rursus. 75
Denique, quatenus excidi penitus vitium irae
Cetera item nequeunt stultis haerentia, cur non
Ponderibus modulisque suis ratio utitur, ac res
Ut quaeque est ita suppliciiis delicta coërcet?
Si quis eum servum patinam qui tollere jussus 80
Semesos pisces tepidumque ligurierit jus
In cruce suffigat, Labeone insanior inter
Sanos dicatur. Quanto hoc furiosius atque
Majus peccatum est: paulum deliquit amicus,
Quod nisi concedas habere insuavis, acerbus 85
Odisti et fugis ut Rusonem debitor aeris,
Qui nisi cum tristes misero venere Kalendae
Mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
Porrecto jugulo historias captivus ut audit.
Comminxit lectum potus mensavo catillum 90
Evandri manibus tritum dejecit, ob hanc rem .

Aut positum ante meca quia pullum in parte catini
 Sustulit esuriens, minus hoc jucundus amicus
 Sit mihi? Quid faciam si furtum fecerit, aut si
 Prodiderit commissa fide sponsumve negarit? 95
 Quis paria esse fero placuit peccata laborant
 Cum ventum ad verum est; sensus moresque repugnant
 Atque ipsa utilitas, justi prope mater et aequi.
 Cum prorepserunt primis animalia terris,
 Mutum et turpe pecus, glandem atque cubilia propter 100
 Unguibus et pugnīs, dein fustibus, atque ita porro
 Pugnabant armis quæ post fabricaverat usus,
 Donec verba quibus voces sensusque notarent
 Nominaque invenere; dehinc absistere bello,
 Oppida coeperunt munire et ponere leges, 105
 Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
 Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
 Causa, sed ignotis perierunt mortibus illi,
 Quos venerem incertam rapientes more ferarum
 Viribus editior caedebat, ut in grege taurus. 110
 Jura inventa metu injusti fateare necesse est,
 Tempora si fastosque velis evolvere mundi.
 Nec natura potest justo secernere iniquum,
 Dividit ut bona diversis, fugienda petendis;
 Nec vincet ratio hoc, tantundem ut peccet idemque 115
 Qui teneros caules alieni fregerit horti
 Et qui nocturnus sacra divum legerit. Adsit
 Regula peccatis quæ poenas irroget aequas,
 Ne scutica dignum horribili sectere flagello.
 Nam ut ferula caedas meritum majora subire 120
 Verbera non vercor, cum dicas esse pares re
 Furta latrocinii et magnis parva mineris
 Falce recisurum simili te, si tibi regnum
 Permittant homines. Si dives qui sapiens est,
 Et sutor bonus et solus formosus et est rex, 125
 Cur optas quod habes? Non nosti quid pater, inquit,
 Chrysippus dicat: Sapiens crepidas sibi nunquam
 Nec soleas fecit, sutor tamen est sapiens. Qui?
 Ut quamvis tacet Hermogenes cantor tamen atque
 Optimus est modulator; ut Alfenius vaser, omni 130
 Abjecto instrumento artis clausaque taberna,

Sutor erat, sapiens operis sic optimus **omnis**
 Est opifex solus, sic rex. Vellunt tibi **barbam**
 Lascivi pueri; quos tu nisi fuste coërces
 Urgeris turba circum te stante miserque 35
 Rumperis et latras, magnorum maxime regum.
 Ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum
 Rex ibis neque te quisquam stipator ineptum
 Praeter Crispinum sectabitur, et mihi dulces
 Ignoscent si quid peccaro stultus amici, 140
 Inque vicem illorum patiar delicta libenter,
 Privatusque magis vivam te rege beatus.

IV.

EUPOLIS atque Cratinus Aristophanesque poëtae,
 Atque alii quorum comoedia prisca virorum est,
 Si quis erat dignus describi quod malus ac fur,
 Quod moechus foret aut sicarius aut alioqui
 Famosus, multa cum libertate notabant. 5
 Hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus
 Mutatis tantum pedibus numerisque, facetus,
 Emunctae naris, durus componere versus.
 Nam fuit hoc vitiosus: in hora saepe ducentos
 Ut magnum versus dictabat stans pede in uno. 10
 Cum flueret lutulentus erat quod tollere velles;
 Garrulus atque piger scribendi ferre laborem,
 Scribendi recte: nam ut multum nil moror. Ecco,
 Crispinus minimo me provocat: "Accipe, si vis
 Accipiam tabulas; detur nobis locus, hora, 15
 Custodes; videamus uter plus scribere possit."
 "Di bene fecerunt inopis me quodque pusilli
 Finxerunt animi, raro et perpauca loquentis.
 At tu conclusas hircinis follibus auras,
 Usque laborantes dum ferrum molliat ignis, 20
 Ut mavis imitare." Beatus Fannius ultro
 Delatis capsis et imagine; cum mea nemo
 Scripta legat vulgo recitare timentis ob hanc rem,
 Quod sunt quos genus hoc minime juvat, utpote plures
 Culpari dignos. Quemvis media erue turba: 25
 Aut ob avaritiam aut misera ambitione laborat.
 Hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum;

Hunc capit argenti splendor; stupet Albius aere;
 Hic mutat merces surgente a sole ad eum quo
 Vespertina tepet regio, quin per mala praeceps 39
 Fertur uti pulvis collectus turbine, ne quid
 Summa deperdat metuens aut ampliet ut rem.
 Omnes hi metuunt versus, odere poëtas.
 "Foenum habet in cornu; longe fuge: dummodo risum
 Excutiat sibi non hic cuiquam parceret amico; 35
 Et quod cunque semel chartis illeverit omnes
 Gestiet a furno redeunt es scire lacuque
 Et pueros et anus." Agedum, pauca accipe contra.
 Primum ego me illorum dederim quibus esse poëtis
 Excerptam numero: neque enim concludere versum 40
 Dixeris esse satis; neque si qui scribat uti nos
 Sermoni propiora; putes hunc esse poëtam.
 Ingenium cui sit, cui mens divini or atque os
 Magna sonaturum, des nominis hujus honorem.
 Idcirco quidam comoedia necne poëma 45
 Esset quaesivere, quod acer spiritus ac vis
 Nec verbis nec rebus inest, nisi quod pede certo
 Differt sermoni sermo merus. At pater ardens
 Saevit, quod meretrice nepos insanus amica
 Filius uxorem grandi cum dote recuset, 50
 Ebrius et, magnum quod dedecus, ambulet ante
 Noctem cum facibus. Numquid Pomponius istis
 Audiret leviora pater si viveret? Ergo
 Non satis est puris versum perscribere verbis,
 Quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem 55
 Quo personatus pacto pater. His ego quae nunc,
 Olim quae scripsit Lucilius, eripias si
 Tempora certa modosque, et quod prius ordine verbum est
 Posterius facias, praeponens ultima primis,
 Non ut si solvas "Postquam Discordia tetra 60
 Belli ferratos postes portasque refregit"
 Invenias etiam disjecti membra poëtae.
 Hactenus haec: alias justum sit necne poëma,
 Nunc illud tantum quaeram, meritone tibi sit
 Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer 35
 Ambulat et Caprius rauci male cumque libellis,
 Magnus uterque timor latronibus; at bene si quis

Et vivat puris manibus contemnat utrumque.
Ut sis tu similis Caeli Birrique latronum,
Non ego sum Capri neque Sulci: cur metuas me? 70
Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
Quis manus insudet vulgi Hermogenisque Tigelli:
Nec recito cuiquam nisi amicis, idque coactus,
Non ubivis coramve quibuslibet. In medio qui
Scripta foro recitent sunt multi quique lavantes: 75
Suave locus voci resonat conclusus. Inanes
Hoc juvat, haud illud quaerentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno. "Laedere gaudes,"
Inquit, "et hoc studio pravus facis." Unde petitum
Hoc in me jacies? Est auctor quis denique eorum 80
Vixi cum quibus? Absentem qui rodit amicum;
Qui non defendit alio culpante; solutos
Qui captat risus hominum famamque dicacis;
Fingere qui non visa potest; commissa tacere
Qui nequit; hic niger est, hunc tu, Romane, caveto. 85
Saepe tribus lectis videas coenare quaternos,
E quibus unus amet quavis adspargere cunctos
Praeter eum qui praebet aquam; post hunc quoque potus,
Condita cum verax aperit praecordia Liber.
Hic tibi comis et urbanus liberque videtur, 90
Infesto nigris. Ego si risi quod ineptus
Pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum,
Lividus et mordax videor tibi? Mentio si qua
De Capitolini furtis injecta Petilli
Te coram fuerit, defendas ut tuus est mos: 95
"Me Capitolinus convictore usus amicoque
A puero est, causaque mea permulta rogatus
Fecit, et incolumis laetor quod vivit in urbe;
Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
Fugerit." Hic nigrae succus loliginis, haec est 100
Aerugo mera. Quod vitium procul afore chartis
Atque animo prius, ut si quid promittere de me
Possum aliud vere, promitto. Liberius si
Dixero quid, si forte jocosius, hoc mihi juris
Cum venia dabis: insuevit pater optimus hoc me, 105
Ut fugerem exemplis vitiorum quaeque notando.
Cum me hortaretur, parce, frugaliter, atque

Viverem uti contentus eo quod mi ipse parasset :
 "Nonne vides Albi ut male vivat filius, utque
 Barrus inops? Magnum documentum ne patriam rem 110
 Perdere quis velit." A turpi meretricis amore
 Cum deterreret: "Scetani dissimilis sis."
 Ne sequerer moechas concessa cum venere uti
 Possem: "Deprensi non bella est fama Treboni,"
 Aiebat. "Sapiens vitatu quidque petitu 115
 Sit melius causas reddet tibi: mi satis est si
 Traditum ab antiquis morem servare tuamque
 Dum custodis eges, vitam famamque tueri
 Incolumem possum; simul ac duraverit aetas
 Membra animumque tuum nabis sine cortice." Sic me 120
 Formabat puerum dictis; et sive jubebat
 Ut facerem quid: "Habes auctorem quo facias hoc;"
 Unum ex iudicibus selectis objiciebat;
 Sive vetabat: "An hoc inhonestum et inutile factu
 Necne sit addubites, flagret rumore malo cum 125
 Hic atque ille? Avidos vicinum funus et aegros
 Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit;
 Sic teneros animos aliena opprobria saepe
 Absterrent vitiis." Ex hoc ego sanus ab illis
 Perniciem quaecunque ferunt, mediocribus et quis 130
 Ignoscas vitiis teneor; fortassis et istinc
 Largiter abstulerit longa aetas, liber amicus,
 Consilium proprium; neque enim cum lectulus aut me
 Porticus excepit desum mihi. "Rectius hoc est:
 Hoc faciens vivam melius: Sic dulcis amicis 135
 Occurram; Hoc quidam non belle: numquid ego illi
 Imprudens olim faciam simile?" Haec ego mecum
 Compressis agito labris; ubi quid datur oti
 Illudo chartis. Hoc est mediocribus illis
 Ex vitiis unum; cui si concedere nolis 140
 Multa poëtarum veniat manus auxilio quao
 Sit mihi (nam multo plures sumus), ac veluti te
 Judaei cogemus in hanc concedere turbam.

Nonne Trebonius filius, Barrus,
 V.
 EGRESSUM magna me excepit Aricia Roma
 Hospitio modico; rhetor comes Heliodorus.

Graecorum longe doctissimus ; inde Forum Appi,
 Differtum nautis cauponibus atque malignis.
 Hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos 5
 Praecinctis unum ; minus est gravis Appia tardis.
 Hic ego propter aquam, quod erat deterrima, ventri
 Indico bellum, coenantes haud animo aequo
 Exspectans comites. Jam nox inducere terris
 Umbras et caelo diffundere signa parabat ; 10
 Tum pueri nautis, pueris convicia nautae
 Ingerere. Huc appelle ! Trecentos inseris : ohe
 Jam satis est ! Dum aes. exigitur, dum mula ligatur,
 Tota abit hora. Mali culices ranaeque palustres
 Avertunt somnos, absentem ut cantat amicum 15
 Multa prolutus vappa nauta atque viator
 Certatim. Tandem fessus dormire viator
 Incipit, ac missae pastum retinacula mulae
 Nauta piger saxo religat stertitque supinus.
 Jamque dies aderat, nil cum procedere lintrem 20
 Sentimus, donec cerebrosus prosilit unus
 Ac mulae nautaeque caput lumbosque saligno
 Fuste dolat : quarta vix demum exponimur hora.
 Ora manusque tua lavimus, Feronia, lympa.
 Millia tum pransi tria repimus atque subimus 25
 Impositum saxis lato candentibus Anxur.
 Huc venturus erat Maecenas optimus atque
 Cocceius, missi magnis de rebus uterque
 Legati, aversos soliti componere amicos.
 Hic oculis ego nigra meis collyria lippus 30
 Illinere. Interea Maecenas advenit atque
 Cocceius Capitoque simul Fonteius, ad unguem
 Factus homo, Antoni non ut magis alter amicus.
 Fundos Aufidio Lusco praetore libenter
 Linqvimus, insani ridentes praemia scribae, 35
 Practexam et latum clavum prunaeque batillum.
 In Mamurrarum lassi deinde urbe manemus,
 Murena praebente domum, Capitone culinam.
 Postera lux oritur multo gratissima ; namque
 Plotius et Varius Sinuessae Virgiliusque 40
 Occurrunt, animae quales neque candidiores
 Terra tulit neque quis me sit devinctior alter.

O qui complexus et gaudia quanta fuerunt!
 Nil ego contulerim jucundo sanus amico.
 Proxima Campano ponti quae villula, tectum 45
 Praebuit, et parochi quao debent ligna salemque.
 Hinc muli Capuae clitellas tempore ponunt.
 Lusum it Maecenas, dormitum ego Virgiliusque;
 Namque pila lippis inimicum et ludere crudis.
 Hinc nos Cocceii recipit plenissima villa 50
 Quae super est Caudi cauponas. Nunc mihi paucis
 Sarmenti scurrae pugnam Messique Cicirrho,
 Musa, velim memores, et quo patre natus uterque
 Contulerit lites. Messi clarum genus Osci;
 Sarmenti domina exstat: ab his majoribus orti 55
 Ad pugnam venire. Prior Sarmentus: "Equi te
 Esse feri similem dico." Videmus et ipse
 Messius "Accipio," caput et movet. "O, tua cornu
 Ni foret exsecto frons," inquit, "quid faceres, cum
 Sic mutilus miniteris?" At illi foeda cicatrix 60
 Setosam laevi frontem turpaverat oris.
 Campanum in morbum, in faciem permulta jocatus,
 Pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat:
 Nil illi larva aut tragicis opus esse cothurnis.
 Multa Cicirrhus ad haec: Donasset jamne catenam 65
 Ex voto Laribus, quaerebat; scriba quod esset,
 Nihilo deterius dominae jus esse. Rogabat
 Denique cur unquam fugisset, cui satis una
 Farris libra foret gracili sic tamque pusillo.
 Prorsus jucunde coenam produximus illam. 70
 Tendimus hinc recta Beneventum, ubi sedulus hospes
 Paene macros arsit dum turdos versat in igni;
 Nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
 Vulcano summum properabat lambere tectum.
 Convivas avidos coenam servosque timentes 75
 Tum rapere, atque omnes restinguere velle videres.
 Incipit ex illo montes Apulia notos
 Ostentare mihi, quos torret Atabulus et quos
 Nunquam erepsemus nisi nos vicina Trivici
 Villa recepisset, lacrimoso non sine fumo, 80
 Udos cum foliis ramos urente camino.
 Hic ego mendacem stultissimus usque puellam

Ad mediam noctem exspecto: somnus tamen aufert
 Intentum veneri; tum immundo somnia visu
 Nocturnam vestem maculant ventremque supinum. 85
 Quattuor hinc rapimur viginti et millia rhedis,
 Mansuri oppidulo quod versu dicere non est,
 Signis perfacile est: venit vilissima rerum
 Hic aqua; sed panis longe pulcherrimus, ultra
 Callidus ut soleat humeris portare viator; 90
 Nam Canusi lapidosus, aquae non ditior urna
 Qui locus a forti Diomede est conditus olim.
 Flentibus hinc Varius discedit maestus amicis.
 Inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
 Carpentem iter et factum corruptius imbri. 95
 Postera tempestas melior, via pejor ad usque
 Bari moenia piscosi; dein Gnatia Lymphis
 Iratis exstructa dedit risusque jocosque,
 Dum flamma sine thura liquescere limine sacro.
 Persuadere cupit. Credat Judaeus Apella, 100
 Non ego: namque deos didici securum agere aevum,
 Nec si quid miri faciat natura deos id
 Tristes ex alto caeli demittere tecto.
 Brundisium longae finis chartaeque viaeque est.

VI.

Non quia, Maecenas, Lydorum quidquid Etruscos
 Incoluit fines nemo generosior est te,
 Nec quod avus tibi maternus fuit atque paternus
 Olim qui magnis legionibus imperitarent,
 Ut plerique solent, naso suspendis adunco 5
 Ignotos, ut me libertino patre natum.
 Cum referre negas quali sit quisque parente
 Natus dum ingenuus, persuades hoc tibi vere,
 Ante potestatem Tulli atque ignobile regnum
 Multos saepe viros nullis majoribus ortos 11
 Et vixisse probos amplis et honoribus auctos;
 Contra Laevinum, Valeri genus unde superbus
 Tarquinius regno pulsus fugit, unius assis
 Non unquam pretio pluris licuisse, notanto
 Iudice quo nosti populo, qui stultus honores
 Saepe dat indignis et famae servit ineptus,

Qui stupet in titulis et imaginibus. Quid oportet
Nos facere a vulgo longe longèque remotos?
Namque esto populus Laevino mallet honorem
Quam Decio mandare novo, censorque moveret 20
Appius ingenuo si non essem patre natus:
Vel merito quoniam in propria non pelle quiessem.
Sed fulgento trahit constrictos Gloria curru
Non minus ignotos generosis. Quo tibi, Tilli,
Sumere depositum clavum fierique tribuno? 25
Invidia accrevit privato quae minor esset.
Nam ut quisque insanus nigris medium impediit cruris.
Pellibus et latum demisit pectore clavum,
Audit continuo: "Quis homo hic est? quo patre natus?"
Ut si qui aegrotet quo morbo Barrus, haberi 30
Ut cupiat formosus, eat quacunque puellis
Injiciat curam quaerendi singula, quali
Sit facie, sura, quali pede, dente, capillo:
Sic qui promittit cives, urbem sibi curae,
Imperium fore et Italiam, delubra deorum, 35
Quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
Omnes mortales curare et quaerere cogit.
"Tunc Syri, Damae, aut Dionysi filius, audes
Dejicere e saxo cives aut tradere Cadmo?"
"At Novius collega gradu post me sedet uno; 40
Namque est ille pater quod erat meus." "Hoc tibi Paullus
Et Messalla videris? At hic, si plostra ducenta
Concurrantque foro tria funera, magna sonabit
Cornua quod vincatque tubas; saltem tenet hoc nos."
Nunc ad me redeo libertino patre natum, 45
Quem rodunt omnes libertino patre natum,
Nunc quia sum tibi, Maecenas, convictor; at olim
Quod mihi parceret legio Romana tribuno.
Dissimile hoc illi est; quia non ut forsit honorem
Jure mihi invideat quivis ita te quoque amicum, 50
Praesertim cautum dignos assumere, prava
Ambitione procul. Felicem dicere non hoc
Me possū casu quod te sortitus amicum;
Nulla etenim mihi te fors obtulit: optimus olim
Virgilius, post hunc Varius dixere quid essem. 55
Ut veni coram singultim pauca locutus,

Infans namque pudor prohibebat plura profari,
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo,
Sed quod eram narro. Respondes ut tuus est mos 63
Pauca: abeo; et revocas nono post mense jubesque
Esse in amicorum numero. Magnum hoc ego duco
Quod placui tibi qui turpi secernis honestum,
Non patre praeclaro sed vita et pectore puro.
Atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis 65
Mendosa est natura alioqui recta, velut si
Egregio inspersos reprehendas corpore naevos;
Si neque avaritiam neque sordes aut mala lustra
Objiciet vere quisquam mihi, purus et insons
(Ut me collaudem) si et vivo carus amicis; 70
Causa fuit pater his, qui macro pauper agello
Noluit in Flavi ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis e centurionibus orti,
Lacvo suspensi loculos tabulamque lacerto,
Ibant octonis referentes Idibus aera: 75
Sed puerum est ausus Romam portare docendum
Artes quas doceat quivis eques atque senator
Semet prognatos. Vestem servosque sequentes,
In magno ut populo, si qui vidisset, avita
Ex re praeberi sumptus mihi crederet illos. 80
Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
Circum doctores aderat. Quid multa? Pudicum,
Qui primus virtutis honos, servavit ab omni
Non solum facto verum opprobrio quoque turpi;
Nec timuit sibi ne vitio quis verteret olim 85
Si praeco parvas aut, ut fuit ipse, coactor
Mercedes sequerer; neque ego essem questus: athoc nunc
Laus illi debetur et a me gratia major.
Nil me poeniteat sanum patris hujus, eoquo
Non, ut magna dolo factum negat esse suo pars 90
Quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
Sic me defendam. Longe mea discrepat istis
Et vox et ratio: nam si natura juberet
A certis annis aevum remeare peractum
Atque alios legere ad fastum quosunque parentes 95
Optaret sibi quisque, meis contentus honestos

Fascibus et sellis nollem mihi sumere, demens
 Iudicio vulgi, sanus fortasse tuo, quod
 Nollem onus haud unquam solitus portare molestum.
 Nam mihi continuo maior quaerenda foret res, 100
 Atque salutandi plures, ducendus et unus
 Et comes alter uti ne solus rusve peregre
 Exirem; plures calones atque caballi
 Pascendi, ducenda petorrita. Nunc mihi curto
 Ire licet mulo vel si libet usque Tarentum, 105
 Mantica cui lumbos onere ulceret atque eques armos:
 Objiciet nemo sordes mihi quas tibi, Tilli,
 Cum Tiburte via praetorem quinque sequuntur
 Te pueri lasanum portantes oenophorumque.
 Hoc ego commodius quam tu, praeclare senator, 110
 Millibus atque aliis vivo. Quacunque libido est,
 Incedo solus; percontor quanti olus ac far;
 Fallacem Circum vespertinumque pererro
 Saepe Forum; adsisto divinis; inde domum me
 Ad porri et ciceris refero laganique catinum; 115
 Coena ministratur pueris tribus, et lapis albus
 Pocula cum cyatho duo sustinet; adstat echinus
 Vilis, cum patera guttus, Campana supellex.
 Deinde eo dormitum, non sollicitus mihi quod cras
 Surgendum sit mane, obeundus Marsya, qui so 120
 Vultum ferre negat Noviorum posse minoris.
 Ad quartam jaceo; post hanc vagor; aut ego, lecto
 Aut scripto quod me tacitum juvet, ungor olivo,
 Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
 Ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum 125
 Admonuit fugio Campum lusumque trigonem.
 Pransus non avide, quantum interpellet inani
 Ventre diem durare, domesticus otior. Haec est
 Vita solutorum misera ambitione gravique;
 His me consolor victurum suavius ac si 130
 Quacstor avus pater atque meus patruusque fuisset.

VII.

PROSCRIPTI Regis Rupili pus atque venenum
 Hybrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
 Omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.

Persius hic permagna negotia dives habebat
 Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas,
 Durus homo atque odio qui posset vincere Regem,
 Confidens tumidusque, adeo sermonis amari
 Sisennas Barros ut equis praecurreret albis.
 Ad Regem redeo. Postquam nihil inter utrumque
 Convenit, (hoc etenim sunt omnes jure molesti 10
 Quo fortes quibus adversum bellum incidit; inter
 Hectora Priamiden animosum atque inter Achillem
 Ira fuit capitalis ut ultima divideret mors,
 Non aliam ob causam nisi quod virtus in utroque
 Summa fuit: duo si discordia vexet inertes, 15
 Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedi
 Cum Lycio Glauco, discedat pigrior ultro
 Muneribus missis:) Bruto praetore tenente
 Ditem Asiam Rupili et Persi par pugnât, uti non
 Compositum melius cum Bitho Bacchius. In jus 20
 Acres procurrant, magnum spectaculum uterque.
 Persius exponit causam; ridetur ab omni
 Conventu; laudat Brutum laudatque cohortem:
 Solem Asiae Brutum appellat, stellasque salubres
 Appellat comites excepto Rege; canem illum 25
 Invisum agricolis sidus venisse. Ruebat
 Flumen ut hibernum fertur quo rara securis.
 Tum Praenestinus salso multoque fluenti
 Expressa arbusto regerit convicia, durus
 Vindemiator et invictus, cui saepe viator 30
 Cessisset magna compellans voce cucullum.
 At Graecus, postquam est Italo perfusus aceto,
 Persius exclamat: Per magnos, Brute, deos te
 Oro qui reges consueris tollere, cur non 34
 Hunc Regem jugulas? Operum hoc, mihi crede, tuorum est.

VIII.

OLIM truncus eram ficulnus, inutile lignum,
 Cum faber, incertus scamnum faceretne Priapum,
 Maluit esse deum. Deus inde ego furum aviumque
 Maxima formido; nam fures dextra coërcet
 Obscoenoque ruber porrectus ab inguine palus;
 Ast importunas volucres in vertice arundo

Terret fixa vetatque novis considerare in hortis.
Huc prius angustis ejecta cadavera cellis
Conservus vili portanda locabat in arca.
Hoc miserae plebi stabat commune sepulcrum, 10
Pantolabo scurrae Nomentanoque nepoti:
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat: Heredes monumentum ne sequeretur.
Nunc licet Esquiliis habitare salubribus atque
Aggere in aprico spatiasi, quo modo tristes 15
Albis informem spectabant ossibus agrum;
Cum mihi non tantum furesque feraeque suetae
Hunc vexare locum curae sunt atque labori,
Quantum carminibus quae versant atque venenis
Humanos animos. Has nullo perdere possum 20
Nec prohibere modo, simul ac vaga luna decorum
Protulit os, quin ossa legant herbasque nocentes.
Vidi egomet nigra succinctam vadere palla
Canidiam pedibus nudis passoque capillo,
Cum Sagana majore ululanti: pallor utrasque 25
Fecerat horrendas adspectu. Scalpere terram
Unguibus et pullam divellere mordicus agnam
Coeperunt; cruor in fossam confusus ut inde
Manes elicerent, animas responsa daturas.
Lanea et effigies erat, altera cerea: major 30
Lanea, quae poenis compesceret inferiorem;
Cerea suppliciter stabat servilibus ut quae
Jam peritura modis. Hecaten vocat altera, saevam
Altera Tisiphonen; serpentes atque videres
Infernas errare canes, Lunamque rubentem 35
Ne foret his testis post magna latere sepulcra
Mentior at si quid merdis caput inquiner albis
Corvorum, atque in me veniat mictum atque cacatum
Julius et fragilis Pediatia furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes 40
Umbrae cum Sagana resonarent triste et acutum,
Utque lupi barbam variae cum dente colubrae
Abdiderint furtim terris, et imagine cerea
Largior arserit ignis, et ut non testis inultus
Horruerim voces Furiarum et facta duarum: 45
Nam displosa sonat quantum vesica pepedi

Diffissa nate ficus: at illae currere in urbem;
 Canidiae dentes, altum Saganae caliendrum
 Excidere atque herbas atque incantata lacertis
 Vincula cum magno risuque jocoque videres. 50

IX.

IBAM forte via Sacra, sicut meus est mos,
 Nescio quid meditans nugarum, totus in illis:
 Accurrit quidam notus mihi nomine tantum,
 Arreptaque manu, "Quid agis, dulcissime rerum?"
 "Suaviter ut nunc est," inquam, "et cupio omnia quae vis." 5
 Cum assectaretur: "Num quid vis?" occupo. At ille,
 "Noris nos," inquit; "docti sumus." Hic ego, "Pluris
 Hoc," inquam, "mihi eris." Misere discedere quaerens
 Ire modo ocius, interdum consistere, in aurem
 Dicere nescio quid puero, cum sudor ad imos 10
 Manaret talos. O te, Bolane, cerebrum
 Felicem! aiebam tacitus; cum quidlibet ille
 Garriret, vicos, urbem laudaret. Ut illi
 Nil respondebam, "Misere cupis," inquit, "abire;
 Jamdudum video; sed nil agis; usque tenebo; 15
 Persequar: hinc quo nunc iter est tibi?" "Nil opus est te
 Circumagi; quendam volo visere non tibi notum;
 Trans Tiberim longe cubat is prope Caesaris hortos."
 "Nil habeo quod agam et non sum piger; usque sequar te."
 Demitto auriculas ut iniquae mentis asellus, 20
 Cum gravius dorso subiit onus. Incipit ille:
 "Si bene me novi non Viscum pluris amicum,
 Non Varium facies; nam quis me scribere plures
 Aut citius possit versus? quis membra movere
 Mollius? Invideat quod et Hermogenes ego canto." 25
 Interpellandi locus hic erat: "Est tibi mater,
 Cognati, quis te salvo est opus?"—"Haud mihi quisquam.
 Omnes composui."—Felices! nunc ego resto.
 Confice; namque instat fatum mihi triste Sabella
 Quod puero cecinit divina mota anvis urna:
 Hunc neque dira venena nec hosticus auferet onsis
 Nec laterum dolor aut tussis nec tarda podagra;
 Garrulus hunc quando consumet cunque; loquaces
 Si sapiat vitet simul atque adoleverit aetas.

Ventum erat ad Vestae, quarta jam parte diei 35
Præterita, et casu tunc respondere vadato
Debebat, quod ni fecisset perdere litem.
“Si me amas,” inquit, “paulum hic ades.” “Inteream si
Aut valeo stare aut novi civilia jura;
Et propero quo scis.” “Dubius sum quid faciam,” inquit, 40
“Tene relinquam an rem.” “Me sodes.” “Non faciam” ille;
Et præcedere coepit. Ego ut contendere durum est
Cum victore sequor. “Maecenas quomodo tecum?”
Hinc repetit; “paucorum hominum et mentis bene sanæ;
Nemo dexterius fortuna est usus. Haberes 45
Magnum adiutorem posset qui ferre secundas,
Hunc hominem velles si tradere; dispeream ni
Summosses omnes.” “Non isto vivimus illic
Quo tu rere modo; domus hac nec purior ulla est
Nec magis his aliena malis; nil mi officit unquam 50
Ditior hic aut est quia doctior; est locus uni
Cuique unus.” “Magnum narras, vix credibile!” “Atqui
Sic habet.” “Accendis, quare cupiam magis illi
Proximus esse.” “Velis tantummodo: quæ tua virtus.
Expugnabis; et est qui vinci possit, eoque 55
Difficiles aditus primos habet.” “Haud mihi deero:
Muneribus servos corrumpam; non hodie si
Exclusus fuero desistam; tempora quaeram,
Occurram in triviis, deducam. Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus.” Haec dum igit, ecce 60
Fuscus Aristius occurrit, mihi carus et illum
Qui pulchre nosset. Consistimus. Unde venis? et
Quo tendis? rogat et respondet. Vellere coepi
Et prensare manu lentissima brachia, nutans,
Distorquens oculos, ut me eriperet. Male salsus 65
Ridens dissimulare: meum jecur urere bilis.
“Certe nescio quid secreto velle loqui te
Aiebas mecum.” “Memini bene, sed meliore
Tempore dicam; hodie tricesima sabbata: vin tu
Curtis Judæis oppedere?” “Nulla mihi, inquam, 70
Religio est.” “At mi; sum paulo infirmior, unus
Multorum; ignosces; alias loquar.” Huncine solem
Iam nigrum surrexe mihi! Fugit improbus ac me
Sub cultro linquit. Casu venit obviis illi

Adversarius et: "Quo tu turpissime?" magna 75
 Inclamat voce; et "Licet antestari?" Ego vero
 Oppono auriculam. Rapit in jus; clamor utrinque;
 Undique concursus. Sic me servavit Apollo.

X.

NEMPE incompresso dixi pede currere versus
 Lucili. Quis tam Lucili fautor inepte est
 Ut non hoc fateatur? At idem quod sale multo
 Urbem defricuit charta laudatur eadem.
 Nec tamen hoc tribuens dederim quoque cetera; nam sic 5
 Et Laberi mimos ut pulchra poemata mirer.
 Ergo non satis est risu diducere rictum
 Auditoris (et est quaedam tamen hic quoque virtus).
 Est brevitatem opus, ut currat sententia neu se
 Impediat verbis lassas onerantibus aures; 10
 Et sermone opus est modo tristi saepe jocosus,
 Defendente vicem modo rhetoris atque poetae,
 Interdum urbani, parcentis viribus atque
 Extenuantis eas consulto. Ridiculum acri
 Fortius et melius magnas plerumque secatur res. 15
 Illi scripta quibus comoedia prisca viris est
 Hoc stabant, hoc sunt imitandi; quos neque pulcher
 Hermogenes unquam legit neque simius iste
 Nil praeter Calvum et doctus cantare Catullum.
 "At magnum fecit quod verbis Graeca Latiniis 20
 Miscuit." O seri studiorum! quine putetis
 Difficile et mirum Rhodio quod Pitholeonti
 Contigit? "At sermo lingua concinnus utraque
 Suavior, ut Chio nota si commixta Falerni est."
 Cum versus facias, te ipsum percontor, an et cum 25
 Dura tibi peragenda rei sit causa Petilli?
 Scilicet oblitus patriaeque patrisque, Latine
 Cum Pedius causas exsudet Poplicola atque
 Corvinus, patriis intermiscere petita
 Verba foris malis, Canusini more bilinguis? 30
 Atque ego cum Graecos facerem natus mare citra
 Versiculos, vetuit me tali voce Quirinus,
 Post mediam noctem visus cum somnia vera:
 "In silvam non ligna feras insanius ac si

Magnas Graecorum malis implere catervas." 35
Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque
Defingit Rheni luteum caput, haec ego ludo,
Quae neque in aede sonent certantia iudice Tarpa,
Nec redeant iterum atque iterum spectanda theatri.
Arguta meretrice potos Davoque Chremeta 40
Eludente senem comis garrere libellos
Unus vivorum, Fundani; Pollio regum
Facta canit pede ter percusso; forte epos acer
Ut nemo Varius ducit; molle atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure Camenae. 45
Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino
Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
Inventore minor; neque ego illi detrachere ausim
Haerentem capiti cum multa laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, saepe ferentem 50
Plura quidem tollenda relinquendis. Age, quaeso,
Tu nihil in magno doctus reprehendis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Acci?
Non ridet versus Enni gravitate minores,
Cum de se loquitur non ut majore reprehensis? 55
Quid vetat et nosmet Lucili scripta legentes
Quaerere, num illius, num rerum dura negarit
Versiculos natura magis factos et euntes
Mollius ac si quis pedibus quid claudere senis,
Hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos 60
Ante cibum versus, totidem coenatus; Etrusci
Quale fuit Cassi rapido ferventius amni
Ingenium, capsis quem fama est esse librisque
Ambustum propriis? Fuerit Lucilius, inquam,
Comis et urbanus, fuerit limatior idem 65
Quam rudis et Graecis intacti carminis auctor,
Quamque poetarum seniorum turba; sed ille,
Si foret hoc nostrum fato dilatus in aevum,
Detereret sibi multa, recideret omne quod ultra
Perfectum traheretur, et in versu faciendo 70
Saepe caput scaberet vivos et roderet ungues.
Saepe stilum vertas iterum quae digna legi sint
Scripturus, neque te ut miretur turba labores,
Contentus paucis lectoribus. An tua demens

Vilibus in ludis dictari carmina malis? 75
Non ego; nam satis est equitem mihi plaudere, ut audax
Contemptis aliis explosa Arbuscula dixit.
Men moveat cimex Pantilius, aut cruciet quod
Vellicet absentem Demetrius, aut quod ineptus
Fannius Hermogenis laedat conviva Tigelli? 80
Plotius et Varius, Maecenas Virgiliusque,
Valgius et probet haec Octavius, optimus atque
Fuscus et haec utinam Viscorum laudet uterque!
Ambitione relegata te dicere possum,
Pollio, te, Messalla, tuo cum fratre, simulque 85
Vos, Bibule et Servi, simul his te, candide Furni,
Complures alios, doctos ego quos et amicos
Prudens praetereo; quibus haec, sunt qualiacunque,
Arridere velim, doliturus si placeant spe
Deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli, 90
Discipularum inter jubeo plorare cathedras.
I, puer, atque meo citus hacc subscribe libello.

SATIRARUM

LIBER SECUNDUS.

I.

"SUNT quibus in satira videor nimis acer et ultra
Legem tendere opus; sine nervis altera quidquid
Composui pars esse putat, similesque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati,
Quid faciam praescribe." "Quiescas." "Ne faciam, inquis,
Omnino versus?" "Aio." "Peream male si non
Optimum erat: verum nequeo dormire." "Ter uncti
Transnanto Tiberim somno quibus est opus alto,
Irriguumque mero sub noctem corpus habento.
Aut si tantus amor scribendi te rapit aude 1
Caesaris invicti res dicere, multa laborum
Praemia laturus." "Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
Aguina nec fracta pereuntes cuspidem Gallos
Aut labentis equo describat vulnera Parthi." 15
"Attamen et justum poteras et scribere fortem,
Scipiadam ut sapiens Lucilius." "Haud mihi deero
Cum res ipsa feret. Nisi dextro tempore Flacci
Verba per attentam non ibunt Caesaris aurem,
Cui male si palpare recalcitrant undique tutus." 20
"Quanto rectius hoc quam tristi laedere versu
Pantolabum scurram Nomentanumque nepotem,
Cum sibi quisque timet, quamquam est intactus, et odit!"
"Quid faciam? Saltat Milonius, ut semel icto
Accessit fervor capiti numerusque lucernis. 25
Castor gaudet equis, ovo prognatus eodem
Pugnis; quot capitum vivunt, totidem studiorum
Millia: me pedibus delectat claudere verba
Lucili ritu nostrum melioris utroque.
Ille velut fidis arcana sodalibus olim 30

Credebat libris, neque si male cesserat unquam
Decurrens alio, neque si bene; quo fit ut omnis
Votiva pateat veluti descripta tabella
Vita senis. Sequor hunc, Lucanus an Apulus anceps :
Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus, 35
Missus ad hoc pulsus, vetus est ut fama, Sabellis,
Quo ne per vacuum Romano incurreret hostis,
Sive quod Apula gens seu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. Sed hic stilus haud petet ultro
Quemquam animantem et me veluti custodiet ensis 40
Vagina tectus; quem cur distringere coner
Tutus ab infestis latronibus? O pater et rex
Juppiter, ut pereat positum rubigine telum,
Nec quisquam noceat cupido mihi pacis! At ille
Qui me commoritur,—melius non tangere! clamo; 45
Flebit et insignis tota cantabitur urbe.
Cervius iratus leges minitatur et urnam,
Canidia Albuti quibus est inimica venenum,
Grande malum Turius, si quid se iudice certos.
Ut quo quisque valet suspectos terreat, utque 50
Imperet hoc natura potens, sic collige mecum :
Dente lupus, cornu taurus petit: unde nisi intus
Monstratum? Scaevae vivacem crede nepoti
Matrem; nil faciet sceleris pia dextera: mirum,
Ut neque calce lupus quemquam neque dente petit bos; 55
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam: seu me tranquilla senectus
Expectat seu Mors atris circumvolat alis,
Dives, inops, Romae, seu fors ita jusscrit, exsul,
Quisquis erit vitae scribam color.” “O puer, ut sis 60
Vitalis metuo et majorum ne quis amicus
Frigore te feriat.” “Quid, cum est Lucilius ausus
Primus in hunc operis componero carmina morem,
Detrahere et pellem, nitidus qua quisque per ora
Cederet, introrsum turpis, num Laelius aut qui 65
Duxit ab oppressa meritum Karthagine nomen,
Ingenio offensi aut laeso doluere Metello
Famosisque Lupo cooperto versibus? Atqui
Primores populi arripuit populumque tributim,
Scilicet uni aequus virtuti atque ejus amicis. 70

Quin ubi se a vulgo et scena in secreta remorant
 Virtus Scipiadae et mitis sapientia Laeli,
 Nugari cum illo et discincti ludere donec
 Decoqueretur olus soliti. Quidquid sum ego, quamvis
 Infra Lucili censum ingeniumque, tamen me 75
 Cum magnis vixisse invita fatebitur usque
 Invidia, et fragili quaerens illidere dentem
 Offendet solido; nisi quid tu, docte Trebati,
 Dissentis." "Equidem nihil hinc diffindere possum.
 Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti 80
 Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum:
 Si mala condiderit in quem quis carmina, jus est
 Judiciumque." "Esto, si quis mala; sed bona si quis
 Judice condiderit laudatus Caesare? si quis
 Opprobriis dignum latraverit, integer ipse?" 85
 "Solventur risu tabulae, tu missus abibis."

II.

QUAE virtus et quanta, boni, sit vivere parvo
 (Nec meus hic sermo est, sed quae praecepit Ofella
 Rusticus, abnormis sapiens, crassaque Minerva,)
 Discite, non inter lances mensasque nitentes
 Cum stupet insanis acies fulgoribus et cum 5
 Acclinis falsis animus meliora recusat,
 Verum hic impransi mecum disquirite. Cur hoc?
 Dicam si potero. Male verum examinat omnis
 Corruptus iudex. Leporem sectatus equove
 Lassus ab indomito, vel si Romana fatigat 10
 Militia assuetum graecari, seu pila velox
 Molliter austerum studio fallente laborem,
 Seu te discus agit, pete cedentem aëra disco;
 Cum labor extuderit fastidium, siccus, inanis
 Sperne cibum vilem; nisi Hymettia mella Falerno 15
 Ne biberis diluta. Foris est promus et atrum
 Defendens pisces hiemat mare: cum sale panis
 Latrantem stomachum bene leniet. Unde putas aut
 Qui partum? Non in caro nidore voluptas
 Summa sed in te ipso est. Tu pulmentaria quaere 20
 Sudando; pinguem vitiis albumque neque ostrea
 Nec scarus aut poterit peregrina juvare lagois.

Vix tamen eripiam posito pavone velis quin
Hoc potius quam gallina tergere palatum,
Corruptus vanis rerum, quia veneat auro 25
Rara avis et picta pandat spectacula cauda;
Tamquam ad rem attineat quidquam. Num vesceris ista
Quam laudas pluma? Cocto num adest honor idem?
Carne tamen quamvis distat nil, hac magis illam
Imparibus formis deceptum te petere! Esto: 30
Unde datum sentis lupus hic Tiberinus an alto
Captus hiet, pontesne inter jactatus an amnis
Ostia sub Tusci? Laudas, insane, trilibrem
Mullum in singula quem minuas pulmenta necesse est.
Ducit te species video: quo pertinet ergo 35
Proceros odisse lupos? Quia scilicet illis
Majorem natura modum dedit, his breve pondus.
Jejunus raro stomachus vulgaria temnit.
"Porrectum magno magnum spectare catino
Vellem," ait Harpyiis gula digna rapacibus. At vos, 40
Praesentes Austri, coquite horum obsonia.—quamquam
Putet aper rhombusque recens, mala copia quando
Aegrum sollicitat stomachum, cum rapula plenus
Atque acidas mavult inulas. Necdum omnis abacta
Pauperies epulis regum; nam vilibus ovis 45
Nigrisque est oleis hodie locus. Haud ita pridem
Galloni praeconis erat acipensere mensa
Infamis. Quid, tunc rhombos minus aequora alebant?
Tutus erat rhombus tutoque ciconia nido
Donec vos auctor docuit praetorius. Ergo 50
Si quis nunc mergos suaves edixerit assos,
Parebit pravi docilis Romana juvenus.
Sordidus a tenui victu distabit. Ofella
Judice; nam frustra vitium vitaveris illud
Si te alio pravum detorseris. Avidienus, 55
Cui Canis ex vero dictum cognomen adhaeret,
Quinquennes oleas est et silvestria corna,
Ac nisi mutatum parcit defundere vinum, et
Cujus odorem olei nequeas perferre, licbit
Ille repotia natales aliosve dierum 60
Festos albatu celebret, cornu ipso bilibri
Caulibus instillat, veteris non parcus aceti.

Quali igitur victu sapiens utetur, et horum
Utrum imitabitur? Hac urget lupo, hac canis, aiunt.
Mundus erit qua non offendant sordibus, atque 65
In neutram partem cultus miscr. Hic neque servis,
Albuti senis exemplo, dum munia didit
Saevus erit; nec sic ut simplex Naevius unctam
Convivis praebebit aquam; vitium hoc quoque magnum.
Accipe nunc victus tenuis quae quantaque secum 70
Afferat. Imprimis valeas bene: nam vario res
Ut noceant homini credas memor illius escae
Quae simplex olim tibi sederit; at simul assis
Misceris elixa, simul conchylia turdis,
Dulcia se in bilem vertent stomachoque tumultum 75
Lenta feret pituita. Vides ut pallidus omnis
Coena desurgat dubia? Quin corpus onustum
Hesternis vitiis animum quoque praegravat una,
Atque affigit humo divinae particulam aurae.
Alter ubi dicto citius curata sopori 80
Membra dedit vegetus praescripta ad munia surgit.
Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam,
Sive diem festum rediens advexerit annus,
Seu recreare volet tenuatum corpus, ubique
Accedent anni et tractari mollius aetas 85
Imbecilla volet; tibi quidnam accedet ad istam
Quam puer et validus praesumis mollitiem, seu
Dura valetudo inciderit seu tarda senectus?
Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
Illis nullus erat sed credo hac mente, quod hospes 90
Tardius adveniens vitiatum commodius quam
Integrum edax dominus consumeret. Hos utinam inter
Heroes natum tellus me prima tulisset!
Das aliquid famae quae carmine gratior aurem
Occupet humanam: grandes rhombi patinaeque 95
Grande ferunt una cum damno dedecus; adde
Iratum patrum, vicinos, te tibi iniquum,
Et frustra mortis cupidum, cum deerit egenti
As laquei pretium. "Jure," inquit, "Trausius istis
Jurgatur verbis; ego vectigalia magna 100
Divitiasque habeo tribus amplas regibus." Ergo
Quod superat non est melius quo insumere possis?

Cur eget indignus quisquam te divite? Quare
 Tempia ruunt antiqua deum? Cur, improbe, carae
 Non aliquid patriae tanto emetiris acervo? 105
 Uni nimirum recte tibi semper erunt res.
 O magnus posthac inimicis risus! Uterno
 Ad casus dubios fidet sibi certius? Hic qui
 Pluribus adsuerit mentem corpusque superbum,
 An qui contentus parvo metuensque futuri 110
 In pace ut sapiens aptarit idonea bello?
 Quo magis his credas, puer hunc ego parvus Ofellam
 Integris opibus novi non latius usum
 Quam nunc accisis. Videas metato in agello
 Cum pecore et gnatis fortem mercede colonum, 115
 "Non ego," narrantem, "temere edi luce profesta
 Quidquam praeter olus fumosae cum pede pernae.
 Ac mihi seu longum post tempus venerat hospes,
 Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
 Vicinus, bene erat non piscibus urbe petitis, 120
 Sed pullo atque haedo; tum pensilis uva secundas
 Et nux ornabat mensas cum duplici ficu.
 Post hoc ludus erat culpa potare magistra,
 Ac venerata Ceres ita culmo surgeret alto,
 Explicuit vino contractae seria frontis. 125
 Saeviat atque novos moveat Fortuna tumultus,
 Quantum hinc imminuet? Quanto aut ego parcius aut vos,
 O pueri, nituistis ut huc novus incola venit?
 Nam propriae telluris herum natura neque illum!
 Nec me nec quemquam statuit: nos expulit ille; 130
 Illum aut nequities aut vafri inscitia juris,
 Postremum expellet certe vivacior heres.
 Nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofellae
 Dictus, erit nulli proprius, sed cedit in usum
 Nunc mihi nunc alii. Quocirca vivito fortes 135
 Fortiaque adversis opponite pectora rebus."

III.

"Sic raro scribis, ut toto non quater anno
 Membranam poscas, scriptorum quaeque retexens,
 Iratus tibi quod vini somnique benignus
 Nil dignum sermone canas. Quid fiet? At ipsis

Saturnalibus huc fugisti. Sobrius ergo
 Dic aliquid dignum promissis: incipe. Nil est:
 Culpantur frustra calami, immeritusque laborat
 Iratis natus paries dis atque poëtis.
 Atqui vultus erat multa et praeclara minantis
 Si vacuum tepido cepisset villula tecto. 10
 Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro,
 Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
 Invidiam placare paras virtute relicta?
 Contemnere miser; vitanda est improba Siren
 Desidia, aut quidquid vita meliore parasti 15
 Ponendum aequo animo." "Di te, Damasippe, deaeque
 Verum ob consilium donent tonsore. Sed unde
 Tam bene me nosti?" "Postquam omnis res mea Janum
 Ad medium fracta est aliena negotia curo,
 Excussus propriis. Olim nam quaerere amabam, 20
 Quo vafer ille pedes lavisset Sisyphus aere,
 Quid sculptum infabre, quid fusum durius esset
 Callidus huic signo ponebam millia centum;
 Hortos egregiasque domos mercarier unus
 Cum lucro noram; unde frequentia Mercuriale 25
 Imposuere mihi cognomen compita." "Novi,
 Et miror morbi purgatum te illius. Atqui
 Emovit veterem mire novus, ut solet in cor
 Trajecto lateris miseri capitisve dolore,
 Ut lethargicus hic cum fit pugil et medicum urget. 30
 Dum ne quid simile huic esto ut libet." "O bone, ne te
 Frustrere; insanis et tu stultique prope omnes,
 Si quid Stertinius veri crepat, unde ego mira
 Descripsi docilis praecepta haec, tempore quo me
 Solatus jussit sapientem pascere barbam 35
 Atque a Fabricio non tristem ponte reverti.
 Nam male re gesta cum vellem mittere operto
 Me capite in flumen, dexter stetit et, Cave faxis
 Te quidquam indignum; pudor, inquit, te malus angit,
 Insanos qui inter vereare insanus haberi. 40
 Primum nam inquiram quid sit furere: hoc si erit in te
 Solo nil verbi pereas quin fortiter addam.
 Quem mala stultitia et quemcunque inscitia veri
 Caecum agit, insanum Chrysippi porticus et grex

Autumat. Haec populos, haec magnos formula reges 45
 Excepto sapiente tenet. Nunc accipe quare
 Desipiant omnes aequae ac tu qui tibi nomen
 Insano posuere. Velut silvis ubi passim
 Palantes error certo de tramite pellit,
 Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit: unus utrique 50
 Error, sed variis illudit partibus; hoc te
 Credo modo insanum, nihilo ut sapientior ille
 Qui te deridet caudam trahat. Est genus unum
 Stultitiae nihilum metuenda timentis, ut ignes,
 Ut rupes fluviosque in campo obstare queratur; 55
 Alterum et huic varum et nihilo sapientius ignes
 Per medios fluviosque ruentis: clamet amica
 Mater, honesta soror cum cognatis, pater, uxor:
 'Hic fossa est ingens, hic rupes maxima, serva!'
 Non magis audierit quam Fufius ebrius olim, 60
 Cum Ilionam edormit, Catiensis mille ducentis,
 'Mater, te appello!' clamantibus. Huic ego vulgus
 Errori similem cunctum insanire docebo.
 Insanit veteres statuas Damasippus emendo:
 Integer est mentis Damasippi creditor? Esto! 65
 Accipe quod nunquam reddas mihi, si tibi dicam,
 Tunc insanus eris si acceperis? an magis excors
 Rejecta praeda quam praesens Mercurius fert?
 'Scribe decem Nerio; non est satis: adde Cicutae
 Nodosi tabulas centum, mille adde catenas: 70
 Effugiet tamen haec sceleratus vincula Proteus.
 Cum rapies in jus malis ridentem alienis,
 Fiet aper, modo avis, modo saxum et cum volet arbor.'
 Si male rem gerere insani est, contra bene sani,
 Putidius multo cerebrum est, mihi crede, Perilli. 75
 Dictantis quod tu nunquam rescribere possis.
 Audire atque togam jubeo componere; quisquis
 Ambitione mala aut argenti pallet amore,
 Quisquis luxuria tristive superstitione
 Aut alio mentis morbo calet; huc propius me, 80
 Dum doceo insanire omnes, vos ordine adite.
 Danda est hellicbori multo pars maxima avaris;
 Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
 Heredes Staberi summam incidere sepulcro:

Ni sic fecissent gladiatorum dare centum 85
 Damnati populo paria atque epulum arbitrio Arri,
 Frumenti quantum metit Africa. Sive ego prave
 Seu recte hoc volui, ne sis patruus mihi. Credo
 Hoc Staberi prudentem animum vidisse. Quid ergo
 Sensit cum summam patrimoni insculpere saxo 90
 Heredes voluit? Quoad vixit credidit ingens
 Pauperiem vitium et cavit nihil acrius, ut si
 Forte minus locuples uno quadrante perisset
 Ipse videretur sibi nequior: omnis enim res,
 Virtus, fama, decus, divina humanaque pulchris 95
 Divitiis parent; quas qui construxerit illo
 Clarus erit, fortis, justus. Sapiensne? Etiam, et rex,
 Et quidquid volet. Hoc veluti virtute paratum
 Speravit magnae laudi fore. 'Quid simile isti
 Graecus Aristippus? qui servos projicere aurum 100
 In media jussit Libya, quia tardius irent
 Propter onus segnes. Uter est insanior horum?
 Nil agit exemplum, litem quod lite resolvit.
 Si quis emat citharas, emptas comportet in unum,
 Nec studio citharae nec Musae deditus ulli; 105
 Si scalpra et formas non sutor, nautica vela
 Aversus mercaturis: delirus et amens
 Undique dicatur merito. Qui discrepat istis
 Qui nummos aurumque recondit, nescius uti
 Compositis, metuensque velut contingere sacrum? 110
 Si quis ad ingentem frumenti semper acervum
 Porrectus vigilet cum longo fuste, neque illinc
 Audeat esuriens dominus contingere granum,
 Ac potius foliis parcus vescatur amaris;
 Si positis intus Chii veterisque Falerni 115
 Mille cadis—nihil est, tercentum millibus—acre
 Potet acetum; age, si et stramentis incubet, unde-
 Octoginta annos natus, cui stragula vestis,
 Blattarum ac tinearum epulae, putrescat in arca:
 Nimirum insanus paucis videatur, eo quod 120
 Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
 Filius aut etiam haec libertus ut ebibat heres,
 Dis inimice senex, custodis? Ne tibi desit?
 Quantulum enim summae curtabit quisque dierum,

Quod latus aut renes morbo tentantur acuto.
 Non est perjurus neque sordidus; immolet acquiſ
 Hic porcum Laribus: verum ambitiosus et audax; 163
 Navigat Anticyram. Quid enim differt barathrone
 Domus? Quid habes an nunquam utare paratis?
 Sertus, solius Canusi duo praedia, dives
 Anticus, sui, gnatis divisse duobus
 Fecit, ut moriens pueris dixisse vocatis 170
 Anticus. Postquam te talos, Aule, nucesque
 Ilium laxo, donare et ludere vidi,
 Numerare, abscondere tristem;
 Vos agere, Cicutam, discors,
 Cicutam, querere Cicutam. 175
 Divos, Penates,
 Minus majus facias id
 Esse, et natura coërcet.
 Ne gloria jure
 Obstruere uter aedilis fueritve 180
 Prae, stabilis et sacer esto.
 Tu perdasque lupinis,
 Et aëneus ut stes,
 Agnis, insane, paternis;
 Fert Agrippa feras tu, 185
 Imitata leonem.
 Ajacem, Atrida, vetas cur?
 Quaero plebeius.' 'Et aequam
 Cui videor non justus, multo
 Permitto.' 'Maxime regum, 190
 Classem deducere Troja!
 Prox respondere licebit?
 Ajax, heros ab Achille secundus,
 Vocatis clarus Achivis,
 Priami Priamusque inhumato, 195
 Patrio caruere sepulcro?
 Morti dedit, inclitum Ulixen
 Se occidere clamans.
 Tuis dulcem Aulide natam
 Mola caput, improbe, salsa, 200
 Qvas?—' Quorsum?—' Insanus quid

Fecit cum stravit ferro pecus? Abstinuit vim
 Uxore et gnato; mala multa precatus Atridis,
 Non ille aut Teucrum aut ipsum violavit Ulixen.
 'Verum ego, ut haerentes adverso littore naves 205
 Eriperem, prudens placavi sanguine divos.'
 'Nempe tuo, furiose.' 'Meo, sed non furiosus.'
 Qui species alias veris scelerisque tumultu
 Permixtas capiet commotus habebitur, atque
 Stultitiane erret nihilum distabit an ira. 210
 Ajax immeritos cum occidit desipit agnos:
 Cum prudens scelus ob titulos admittis inanes,
 Stas animo et purum est vitio tibi, cum tumidum est, cor?
 Si quis lectica nitidam gestare amet agnam,
 Huic vestem, ut natae, paret ancillas, paret aurum, 215
 Rufam aut Pusillam appellet fortique marito
 Destinet uxorem; interdicto huic omne adimat jus
 Praetor et ad sanos abeat tutela propinquos.
 Quid? si quis natam pro muta devovet agna
 Integer est animi? Ne dixeris. Ergo ubi prava 220
 Stultitia hic summa est insania; qui sceleratus,
 Et furiosus erit; quem cepit vitrea fama,
 Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
 Nunc ago luxuriam et Nomentanum arripe mecum:
 Vincet enim stultos ratio insanire nepotes. 225
 Hic simul accepit patrimoni mille talenta,
 Edicit piscator uti, pomarius, auceps,
 Unguentarius ac Tusci turba impia vici,
 Cum scurris fartor, cum Velabro omne macellum,
 Mane domum veniant. Quid tum? Venere frequentes. 230
 Verba facit leno: Quidquid mihi, quidquid et horum
 Cuique domi est, id crede tuum et vel nunc pete vel cras.
 Accipe quid contra juvenis responderit aequus:
 'In nive Lucana dormis ocreatus ut aprum
 Coenem ego; tu pisces hiberno ex aequore verris. 235
 Segnis ego, indignus qui tantum possideam: aufer:
 Sume tibi decies; tibi tantumdem; tibi triplex
 Unde uxor media currit de nocte vocata.'
 Filius Aesopi detractam ex auro Metellae,
 Scilicet ut decies solidum absorberet, aceto 240
 Diluit insignem baccam: qui sanior ac si

Illud idem in rapidum flumen jaceretve cloacam?
 Quinti progenies Arri, par nobile fratrum,
 Nequitia et nugis pravorum et amore gemellum,
 Lusciniæ soliti impenso prandere cœmptas, 245
 Quorsum abeant? Sanin creta, an carbone notandi?
 Aedificare casas, plostello adjungere mures,
 Ludere par impar, equitare in arundine longa,
 Si quem delectet barbatum amentia versot.
 Si puerilius his ratio esso evincet amare, 250
 Nec quidquam differre utrumne in pulvere trimus
 Quale prius ludas opus, an meretricis amore
 Sollicitus piores, quaero faciasne quod olim
 Mutatus Polemon? ponas insignia morbi,
 Fasciolas, cubital, focalia, potus ut ille 255
 Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas
 Postquam est impransi correptus voce magistri?
 Porrigis irato puero cum poma recusat:
 Sume, catelle! negat; si non des optet: amator
 Exclusus qui distat agit ubi secum eat an non 260
 Quo rediturus erat non arcessitus, et hæret
 Invisis foribus? 'Nec nunc cum me vocat ultro
 Accedam? an potius mediter finire dolores?
 Exclusit; revocat: redeam? Non si obsecret.' Ecce
 Servus non paulo sapientior: 'O here, quæ res 265
 Nec modum habet neque consilium ratione modoque
 Tractari non vult. In amore hæc sunt mala, bellum,
 Pax rursum: hæc si quis tempestatis prope ritu
 Mobilia et caeca fluitantia sorte laboret
 Reddere certa sibi, nihilo plus explicet ac si 270
 Insanire paret certa ratione modoque.'
 Quid, cum Picenis excerpens semina pomis
 Gaudes si cameram percusti forte, penes te es?
 - Quid, cum balba feris annoso verba palato,
 Aedificante casas qui sanior? Adde cruorem 275
 Stultitiæ atque ignem gladio scrutare. Modo, inquam,
 Hellade percussa Marius cum præcipitat se
 Cerritus fuit, an commotæ crimine mentis
 Absolves hominem et sceleris damnabis eundem,
 Ex more imponens cognata vocabula rebus? 280
 Libertinus erat, qui circum compita siccus

Lautis mane senex manibus currebat et, 'Unum—
 Quid tam magnum?' addens,—'unum me surpito morti,
 Dis etenim facile est!' orabat; sanus utrisque
 Auribus atque oculis; mentem, nisi litigiosus, 285
 Exciperet dominus cum venderet. Hoc quoque vulgus
 Chrysippus ponit fecunda in gente Meneni.
 'Juppiter, ingentes qui das adimisque dolores,'
 Mater ait pueri menses jam quinque cubantis,
 'Frigida si puerum quartana reliquerit, illo 290
 Mane die quo tu indicis jejunia nudus
 In Tiberi stabit.' Casus medicusve levarit
 Aegrum ex praecipiti, mater delira necabit
 In gelida fixum ripa febrimque reducet;
 Quone malo mentem concussa? Timore decorum.— 295
 Haec mihi Stertinius, sapientum octavus, amico
 Arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
 Dixerit insanum qui me totidem audiet atque
 Respicere ignoto discet pendentia tergo."
 "Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris, 300
 Qua me stultitia, quoniam non est genus unum,
 Insanire putas? Ego nam videor mihi sanus."
 "Quid, caput abscissum demens cum portat Agave
 Nati infelicis, sibi tum furiosa videtur?"
 "Stultum me fateor, liceat concedere veris, 305
 Atque etiam insanum; tantum hoc edissere, quo me
 Aegrotare putes animi vitio?" "Accipe: primum
 Aedificas, hoc est, longos imitaris ab imo
 Ad summum totus moduli bipedalis, et idem 310
 Corpore majorem rides Turbonis in armis
 Spiritum et incessum: qui ridiculus minus illo?
 An quodcumque facit Maecenas te quoque verum est
 Tantum dissimilem et tanto certare minorem?
 Absentis ranae pullis vituli pede pressis,
 Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens 315
 Bellua cognatos eliserit. Illa rogare:
 'Quantane? num tantum,' sufflans se, 'magna fuisset?'
 'Major dimidio.' 'Num tanto? Cum magis atque
 Se magis inflaret, 'Non si te ruperis,' inquit,
 'Par eris.' Haec a te non multum abludit imago. 320
 Adde poemata. nunc, hoc est, oleum adde camino;

Quae si quis sanus fecit sanus facis et tu.
 Non dico horrendam rabiem." "Jam desine." "Cultum
 Majorem censu." "Teneas, Damasippe, tuis te."
 "Mille puellarum, puerorum mille furores." 325
 "O major tandem parcas, insane, mñmori!"

IV.

"UNDE et quo Catius?" "Non est mihi tempus aventi
 Ponere signa novis praeceptis, qualia vincant
 Pythagoran Anytique reum doctumque Platona."
 "Peccatum fateor cum te sic tempore laevo
 Interpellarim; sed des veniam bonus oro. 5
 Quod si interciderit tibi nunc aliquid repetes mox,
 Sive est naturae hoc sive artis, mirus utroque."
 "Quin id crat curae quo pacto cuncta tenerem,
 Utpote res tenues tenui sermone peractas."
 "Ede hominis nomen, simul et Romanus an hospes." 10
 "Ipsa memor praecepta canam, celabitur auctor.
 Longa quibus facies ovis erit illa memento,
 Ut succi melioris et ut magis alba rotundis,
 Ponere; namque marem cohibent callosa vitellum.
 Caule suburbano qui siccis crevit in agris 15
 Dulcior; irriguo nihil est elutius horto.
 Si vespertinus subito te oppresserit hospes,
 Ne gallina malum responset dura palato,
 Doctus eris vivam mixto mersare Falerno;
 Hoc teneram faciet. Pratensibus optima fungis 20
 Natura est; aliis male creditur. Ille salubres
 Aestates peraget qui nigris prandia moris
 Finiet, ante gravem quae legerit arbore solem.
 Aufidius forti miscebat mella Falerno,
 Mendose, quoniam vacuis committere venis 25
 Nil nisi lene decet; leni praecordia mulso
 Prolueris melius. Si dura morabitur alvus,
 Mitulus et viles pellent obstantia conchae
 Et lapathi brevis herba, sed albo non sine Co.
 Lubrica nascentes implent conchylija lunae; 30
 Sed non omne mare est generosae fertile testae.
 Murice Baiano melior Lucrina peloris,
 Ostrea Circeiis, Miseno oriuntur echini,

Pectinibus patulis jactat se molle Tarentum.
Nec sibi coenarum quivis temere adroget artem, 35
Non prius exacta tenui ratione saporum.
Nec satis est cara pisces avertero mensa
Ignarum quibus est jus aptius et quibus assis
Languidus in cubitum jam se conviva reponet.
Umbra et iligna nutritus glande rotundas 40
Curvat aper lances carnem vitantis inertem;
Nam Laurens malus est, ulvis et arundine pinguis.
Vinea submittit capreas non semper edules.
Fecundae leporis sapiens sectabitur armos.
Piscibus atque avibus quae natura et foret aetas 45
Ante meum nulli patuit quaesita palatum.
Sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.
Nequaquam satis in re una consumere curam,
Ut si quis solum hoc mala ne sint vina labore,
Quali perfundat pisces securus olivo. 50
Massica si caelo suppones vina sereno
Nocturna si quid crassi est tenuabitur aura,
Et decedet odor nervis inimicus; at illa
Integrum perdunt lino vitiata saporem.
Surrentina vafer qui miscet faece Falerna 55
Vina columbino limum bene colligit ovo,
Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
Tostis marcentem squillis recreabis et Afra
Potorem cochlea; nam lactuca innatat acri
Post vinum stomacho; perna magis ac magis hillis 60
Flagitat immorsus refici; quin omnia malit
Quaecunque immundis fervent allata popinis.
Est operae pretium duplicis pernoscere juris
Naturam. Simplex e dulci constat olivo,
Quod pingui miscere mero muriaque decebit, 65
Non alia quam qua Byzantia putuit orca.
Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis
Corycioque croco sparsum stetit, insuper addes
Pressa Venafranae quod bacca remisit olivac.
Picenis cedunt pomis Tiburtia succo; 70
Nam facio praestant. Venucula convenit ollis;
Rectius Albanam fumo duraveris uvam.
Hanc ego cum malis, ego faecem primus et allec,

Primus et invenior piper album cum sale nigro
 Incretum puris circumposuisse catillis. 75
 Immane est vitium dare millia terna macello
 Angustoque vagos pisces urgere catino.
 Magna movet stomacho fastidia, seu puer unctis
 Tractavit calicem manibus dura furta ligurit;
 Sive gravis veteri craterae limus adhaesit. 80
 Vilibus in scopis, in mappis, in scobe quantus
 Consistit sumptus? Neglectis flagitium ingena.
 Ten lapides varios lutulenta raderò palma
 Et Tyrias dare circum inluta toralia vestes
 Oblitum quanto curam sumptumque minorem 85
 Haec habeant tanto reprehendi justius illis
 Quae nisi divitibus nequeant contingere mensis?"
 "Docte Cati, per amicitiam divosque rogatus,
 Ducere me auditum perges quocunque memento.
 Nam quamvis memori referas mihi pectore cuncta, 90
 Non tamen interpret tantundem juveris. Adde
 Vultum habitumque hominis, quem tu vidisse beatus
 Non magni pendis quia contigit; at mihi cura
 Non mediocris inest, fontes ut adire remotos
 Atque haurire queam vitae praecepta beatæ." 95

V.

"Hoc quoque, Tiresia, praeter narrata petenti
 Responde, quibus omissas reparare queam res
 Artibus atque modis. Quid rides?" "Jamne doloso
 Non satis est Ithacam reveli patriosque penates
 Adspicere?" "O nulli quidquam mentite, vides ut 5
 Nudus inopsque domum redeam, te vate, neque illic
 Aut apotheca procis intacta est aut pecus; atqui
 Et genus et virtus nisi cum re vilior alga est."
 "Quando pauperiem, missis ambagibus, horres,
 Accipe qua ratione queas ditescere. Turdus 10
 Sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc
 Res ubi magna nitet domino sene; dulcia poma
 Et quoscunque feret cultus tibi fundus honores
 Ante Larem gustet venerabilior Lare dives;
 Qui quamvis perjurus erit, sine gente, cruentus 15
 Sanguine fraterno, fugitivus, ne tamen illi

Fecit cum stravit ferro pecus? Abstinuit vim
 Uxore et gnato; mala multa precatus Atridis,
 Non ille aut Teucrum aut ipsum violavit Ulixen.
 'Verum ego, ut haerentes adverso littore naves 205
 Eriperem, prudens placavi sanguine divos.'
 'Nempe tuo, furiose.' 'Meo, sed non furiosus.'
 Qui species alias veris scelerisque tumultu
 Permixtas capiet commotus habebitur, atque
 Stultitiane erret nihilum distabit an ira. 210
 Ajax immeritos cum occidit desipit agnos:
 Cum prudens scelus ob titulos admittis inanes,
 Stas animo et purum est vitio tibi, cum tumidum est, cor?
 Si quis lectica nitidam gestare amet agnam,
 Huic vestem, ut natae, paret ancillas, paret aurum, 215
 Rufam aut Pusillam appellet fortique marito
 Destinet uxorem; interdicto huic omne adimat jus
 Praetor et ad sanos abeat tutela propinquos.
 Quid? si quis natam pro muta devovet agna
 Integer est animi? Ne dixeris. Ergo ubi prava 220
 Stultitia hic summa est insania; qui sceleratus,
 Et furiosus erit; quem cepit vitrea fama,
 Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
 Nunc age luxuriam et Nomentanum arripe mecum:
 Vincet enim stultos ratio insanire nepotes. 225
 Hic simul accepit patrimoni mille talenta,
 Edicit piscator uti, pomarius, auceps,
 Unguentarius ac Tusci turba impia vici,
 Cum scurris fartor, cum Velabro omne macellum,
 Mane domum veniant. Quid tum? Venere frequentes. 230
 Verba facit leno: Quidquid mihi, quidquid et horum
 Cuique domi est, id crede tuum et vel nunc pete vel cras.
 Accipe quid contra juvenis responderit aequus:
 'In nive Lucana dormis ocreatus ut aprum
 Coenem ego; tu pisces hiberno ex aequore verris. 235
 Iegenis ego, indignus qui tantum possideam: aufer:
 Sume tibi decies; tibi tantumdem; tibi triplex
 Unde uxor media currit de nocte vocata.'
 Filius Aesopi detractam ex auro Metellae,
 Scilicet ut decies solidum absorberet, aceto 240
 Diluit insignem baccam: qui sanior ac si

Illud idem in rapidum flumen jaceretve cloacam?
 Quinti progenies Arri, par nobile fratrum,
 Nequitia et nugis pravorum et amore gemellum,
 Luscinias soliti impenso prandere coemptas, 245
 Quorsum abeant? Sanin creta, an carbone notandi?
 Aedificare casas, plostello adjungere mures,
 Ludere par impar, equitare in arundine longa,
 Si quem delectet barbatum amentia verset.
 Si puerilius his ratio esse evincet amare, 250
 Nec quidquam differre utrumne in pulvere trimus
 Quale prius ludas opus, an meretricis amore
 Sollicitus piores, quaero faciasne quod olim
 Mutatus Polemon? ponas insignia morbi,
 Fasciolas, cubital, focalia, potus ut ille 255
 Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas
 Postquam est impransi correptus voce magistri?
 Porrigis irato puero cum poma recusat:
 Sume, catelle! negat; si non des optet: amator
 Exclusus qui distat agit ubi secum eat an non 260
 Quo rediturus erat non arcessitus, et hacret
 Invisis foribus? 'Nec nunc cum me vocat ultro
 Accedam? an potius mediter finire dolores?
 Exclusit; revocat: redeam? Non si obsecret.' Ecce
 Servus non paulo sapientior: 'O here, quae res 265
 Nec modum habet neque consilium ratione modoque
 Tractari non vult. In amore haec sunt mala, bellum,
 Pax rursum: haec si quis tempestatis prope ritu
 Mobilia et caeca fluitantia sorte laboret
 Reddere certa sibi, nihilo plus explicet ac si 270
 Insanire paret certa ratione modoque.'
 Quid, cum Picenis excerpens semina pomis
 Gaudes si cameram percusti forte, penes te es?
 Quid, cum balba feris annoso verba palato,
 Aedificante casas qui sanior? Adde cruorem 275
 Stultitiae atque ignem gladio scrutare. Modo, inquam,
 Hellade percussa Marius cum praecipitat so
 Cerritus fuit, an commotae crimine mentis
 Absolves hominem et sceleris damnabis eundem,
 Ex more imponens cognata vocabula rebus? 280
 Libertinus erat, qui circum compita siccus

Lautis mane senex manibus currebat et, 'Unum—
 Quid tam magnum?' addens,—'unum me surpите morti,
 Dis etenim facile est!' orabat; sanus utrisque
 Auribus atque oculis; mentem, nisi litigiosus, 285
 Exciperet dominus cum venderet. Hoc quoque vulgus
 Chrysippus ponit fecunda in gente Meneni.
 'Juppiter, ingentes qui das adimisque dolores,'
 Mater ait pueri menses jam quinque cubantis,
 'Frigida si puerum quartana reliquerit, illo 290
 Mane die quo tu indicis jejunia nudus
 In Tiberi stabit.' Casus medicusve levarit
 Aegrum ex praecipiti, mater delira necabit
 In gelida fixum ripa febrimque reducet;
 Quone malo mentem concussa? Timore deorum.— 295
 Haec mihi Stertinius, sapientum octavus, amico
 Arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
 Dixerit insanum qui me totidem audiet atque
 Respicere ignoto discet pendentia tergo."
 "Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris, 300
 Qua me stultitia, quoniam non est genus unum,
 Insanire putas? Ego nam videor mihi sanus."
 "Quid, caput abscissum demens cum portat Agave
 Nati infelicis, sibi tum furiosa videtur?"
 "Stultum me fateor, liceat concedere veris, 305
 Atque etiam insanum; tantum hoc edissere, quo me
 Aegrotare putes animi vitio?" "Accipe: primum
 Aedificas, hoc est, longos imitaris ab imo
 Ad summum totus moduli bipedalis, et idem
 Corpore majorem rides Turbonis in armis 310
 Spiritum et incessum: qui ridiculus minus illo?
 An quodcunque facit Maecenas te quoque verum est
 Tantum dissimilem et tanto certare minorem?
 Absentis ranae pullis vituli pede pressis,
 Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens 315
 Bellua cognatos eliserit. Illa rogare:
 'Quantane? num tantum,' sufflans se, 'magna fuisset?'
 'Major dimidio.' 'Num tanto?' Cum magis atque
 Se magis inflaret, 'Non si te ruperis,' inquit,
 'Par eris.' Haec a te non multum abludit imago. 320
 Adde poemata. nunc, hoc est, oleum adde camino;

Quae si quis sanus fecit sanus facis et tu.
 Non dico horrendam rabiem." "Jam desine." "Cultum
 Majorem censu." "Teneas, Damasippe, tuis te."
 "Mille puellarum, puerorum mille furores." 325
 "O major tandem parcas, insane, minori!"

IV.

"UNDE et quo Catius?" "Non est mihi tempus aventi
 Ponere signa novis praeceptis, qualia vincant
 Pythagoran Anytique reum doctumque Platona."
 "Peccatum fateor cum te sic tempore laevo
 Interpellarim; sed des veniam bonus oro. 5
 Quod si interciderit tibi nunc aliquid repetes mox,
 Sive est naturae hoc sive artis, mirus utroque."
 "Quin id erat curae quo pacto cuncta tenerem,
 Utpote res tenues tenui sermone peractas."
 "Ede hominis nomen, simul et Romanus an hospes." 10
 "Ipsa memor praecepta canam, celabitur auctor.
 Longa quibus facies ovis erit illa memento,
 Ut succi melioris et ut magis alba rotundis,
 Ponere; namque marem cohibent callosa vitellum.
 Caule suburbano qui siccis crevit in agris 15
 Dulcior; irriguo nihil est elutius horto.
 Si vespertinus subito te oppresserit hospes,
 Ne gallina malum responset dura palato,
 Doctus eris vivam mixto mersare Falerno;
 Hoc teneram faciet. Pratensibus optima fungis 20
 Natura est; aliis male creditur. Ille salubres
 Aestates peraget qui nigris prandia moris
 Finiet, ante gravem quae legerit arbore solem.
 Aufidius forti miscebat mella Falerno,
 Mendose, quoniam vacuis committere venis 25
 Nil nisi lene decet; leni praecordia mulso
 Prolueris melius. Si dura morabitur alvus,
 Mitulus et viles pellent obstantia conchae
 Et lapathi brevis herba, sed albo non sine Coe.
 Lubrica nascentes implent conchyliis lunae; 30
 Sed non omne mare est generosae fertile testae.
 Murice Baiano melior Lucrina peloris,
 Ostrea Circeiis, Miseno oriuntur echini,

Pectinibus patulis jactat se molle Tarentum.
Nec sibi coenarum quivis temere adroget artem, 35
Non prius exacta tenui ratione saporum.
Nec satis est cara pisces avertere mensa
Ignarum quibus est jus aptius et quibus assis
Languidus in cubitum jam se conviva reponet.
Umbra et iligna nutritus glande rotundas 40
Curvat aper lances carnem vitantis inertem;
Nam Laurens malus est, ulvis et arundine pinguis.
Vinea submittit capreas non semper edules.
Fecundae leporis sapiens sectabitur armos.
Piscibus atque avibus quae natura et foret aetas 45
Ante meum nulli patuit quaesita palatum.
Sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.
Nequaquam satis in re una consumere curam,
Ut si quis solum hoc mala ne sint vina labore,
Quali perfundat pisces securus olivo. 50
Massica si caelo suppones vina sereno
Nocturna si quid crassi est tenuabitur aura,
Et decedet odor nervis inimicus; at illa
Integrum perdunt lino vitiata saporem.
Surrentina vafer qui miscet faece Falerna 55
Vina columbino limum bene colligit ovo,
Quatenus ima petit volvans aliena vitellus.
Tostis marcentem squillis recreabis et Afra
Potorem cochlea; nam lactuca innatat acri
Post vinum stomacho; perna magis ac magis hillis 60
Flagitat immorsus refici; quin omnia malit
Quaecunque immundis fervent allata popinis.
Est operae pretium duplicis pernoscere juris
Naturam. Simplex e dulci constat olivo,
Quod pingui miscere mero muriaeque decebit, 65
Non alia quam qua Byzantia putuit orca.
Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis
Corycioque croco sparsum stetit, insuper addes
Pressa Venafranae quod bacca remisit olivae.
Picenis cedunt pomis Tiburtia succo; 70
Nam facie praestant. Venucula convenit ollis;
Rectius Albanam fumo duraveris uvam.
Hanc ego cum malis, ego faecem primus et allec,

Primus et invenior piper album cum sale nigro
 Incretum puris circumposuisse catillis. 75
 Immane est vitium dare millia terna macello
 Angustoque vagos pisces urgere catino.
 Magna movet stomacho fastidia, seu puer unctis
 Tractavit calicem manibus dum furta ligurit;
 Sive gravis veteri craterae limus adhaesit. 80
 Vilibus in scopis, in mappis, in scobe quantus
 Consistit sumptus? Neglectis flagitium ingens.
 Ten lapides varios lutulenta radero palma
 Et Tyrias dare circum inluta toralia vestes
 Oblitum quanto curam sumptumque minorem 85
 Haec habeant tanto reprehendi justius illis
 Quae nisi divitibus nequeant contingere mensis?"
 "Docte Cati, per amicitiam divosque rogatus,
 Ducere me auditum perges quocunque memento.
 Nam quamvis memori referas mihi pectore cuncta, 90
 Non tamen interpret tantundem juveris. Adde
 Vultum habitumque hominis, quem tu vidisse beatus
 Non magni pendis quia contigit; at mihi cura
 Non mediocris inest, fontes ut adire remotos
 Atque haurire queam vitae praecepta beatae." 95

V.

"Hoc quoque, Tiresia, praeter narrata petenti
 Responde, quibus omissas reparare queam res
 Artibus atque modis. Quid rides?" "Jamne doloso
 Non satis est Ithacam revehi patriosque penates
 Adspicere?" "O nulli quidquam mentite, vides ut 5
 Nudus inopsque domum redeam, te vate, neque illic
 Aut apotheca procis intacta est aut pecus; atqui
 Et genus et virtus nisi cum re vilior alga est."
 "Quando pauperiem, missis ambagibus, horres,
 Accipe qua ratione queas ditescere. Turdus 10
 Sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc
 Res ubi magna nitet domino sene; dulcia poma
 Et quoscunque feret cultus tibi fundus honores
 Ante Larem gustet venerabilior Lare dives;
 Qui quamvis perjurus erit, sine gente, cruentus 15
 Sanguine fraterno, fugitivus, ne tamen illi

Tu comes exterior si postulet iræ recuses."
"Utne tegam spurco Damae latus? Haud ita Trojae
Me gessi certans semper melioribus." "Ergo
Pauper eris." "Fortem hoc animum tolerare jubebo; 20
Et quondam majora tuli. Tu protinus unde
Divitias aerisque ruam dic, augur, acervos."
"Dixi equidem et dico: captes astutus ubique
Testamenta senum, neu, si vafer unus et alter
Insidiatorem praeroso fugerit hamo, 24
Aut spem deponas aut artem illusus omittas.
Magna minorve foro si res certabitur olim,
Vivet uter locuples sine natis, improbus, ultro
Qui meliorem audax vocet in jus, illius esto
Defensor; fama civem causaque priorem 30
Sperne, domi si natus erit fecundave conjux.
'Quinte,' puta, aut 'Publi,' (gaudent praenomino molles
Auriculae) 'tibi me virtus tua fecit amicum;
Jus anceps novi, causas defendere possum;
Eripict quivis oculos citius mihi, quam te 35
Contemptum cassa nuce pauperet; haec mea cura est,
Ne quid tu perdas neu sis jocus.' Ire domum atque
Pelliculam curare jube; si cognitor; ipse
Persta atque obdura, seu rubra Canicula findet
Infantes statuas, seu pingui tentus omaso 40
Furius hibernas cana nivo conspuet Alpes.
Nonne vides, aliquis cubito stantem prope tangens
Inquiet, ut patiens, ut amicis aptus, ut acer?
Plures adnabunt thunni et cetaria crescent.
Si cui praeterea validus male filius in re 45
Praeclara sublatus aletur, ne manifestum
Caelibis obsequium nudet te, leniter in spem
Adrepe officiosus, ut et scribare secundus
Heres et, si quis casus puerum egerit Orco,
In vacuum venias: perraro haec alea fallit. 50
Qui testamentum tradet tibi cunque legendum,
Abnuere et tabulas a te remove memento,
Sic tamen ut limis rapias quid prima secundo
Cera velit versu; solus multisne coheres,
Veloci percurre oculo. Plerumque recoctus 55
Scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem,

Captatorque dabit risus Nasica Corano."

"Num furis? an prudens ludis me obscura canendo?"

"O Laërtiade, quidquid dicam aut erit aut non:

Divinatio etenim magnus mihi donat Apollo." 60

"Quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede."

"Tempore quo juvenis Parthis horrendus, ab alto

Demissum genus Aenea, tellure mariquo

Magnus erit, forti nubet procera Corano

Filia Nasicae metuentis reddere soldum. 65

Tum gener hoc faciet: tabulas socero dabit atque

Ut legat orabit; multum Nasica negatas

Accipiet tandem et tacitus leget, invenietque

Nil sibi legatum praeter plorare suisque.

Illud ad haec jubet: mulier si forte dolosa 70

Libertusve scenam delirum temperet, illis

Accedas socius; laudes, lauderis ut absens.

Adjuvat hoc quoque, sed vincit longe prius ipsum

Expugnare caput. Scribet mala carmina vecors:

Laudato. Scortator erit: cave te roget; ultro 75

Penelopam facilis potiori trade." "Putasne?

Perduci poterit tam frugi tamque pudica,

Quam nequiere proci recto depellere cursu?"

"Venit enim magnum donandi parca juvenus,

Nec tantum veneris, quantum studiosa culinae. 80

Sic tibi Penelope frugi est, quae si semel uno

De sene gustarit tecum partita lucellum,

Ut canis a corio nunquam absterrebitur uncto.

Me sene quod dicam factum est: anus improba Thebis

Ex testamento sic est elata: cadaver 85

Unctum oleo largo nudis humeris tulit heres,

Scilicet elabi si posset mortua; credo

Quod nimium institerat viventi. Cautus adito:

Neu desis operae neve immoderatus abundes.

Difficilem et morosum offendet garrulus ultro; 90

Non etiam sileas. Davus sis comicus atque

Stes capite obstipo, multum similis metuenti.

Obsequio grassare; mone, si increbuit aura,

Cautus uti velet carum caput; extrahe turba

Oppositis humeris; aurem substringe loquaci. 95

Importunus amat laudari; donec Ohe jam!

Ad caelum manibus sublatis dixerit, urge,
 Crescentem tumidis infla sermonibus utrem.
 Cum te servitio longo curaue levaret,
 Et certum vigilans, QUARTAE SIT PARTIS ULIXES, 100
 Audieris, HERES: 'Ergo nunc Dama sodalis
 Nusquam est? Unde mihi tam fortem tamque fidelem?
 Sparge subinde, et, si paulum potes, illacrimare: est
 Gaudia prodentem vultum celare. Sepulcrum
 Permissum arbitrio sine sordibus exstrue; funus 105
 Egregie factum laudet vicinia. Si quis
 Forte coheredum senior male tussiet, huic tu
 Dic, ex parte tua seu fundi sive domus sit
 Emptor, gaudentem nummo te addicere. Sed me
 Imperiosa trahit Proserpina; vive valeque." 110

VI.

Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus,
 Hortus ubi et tecto vicinus jugis aquae fons
 Et paulum silvae super his foret. Auctius atque
 Di melius fecere. Bene est. Nil amplius oro,
 Maia nate, nisi ut propria haec mihi munera faxis. 5
 Si neque majorem feci ratione mala rem
 Nec sum facturus vitio culpave minorem;
 Si veneror stultus nihil horum: 'O si angulus ille
 Proximus accedat qui nunc denormat agellum!
 O si urnam argenti fors quae mihi monstret, ut illi 10
 Thesauro invento qui mercenarius agrum
 Illum ipsum mercatus aravit, dices amico
 Hercule!' si quod adest gratum juvat, hac prece te oro:
 Pingue pecus domino facias et cetera praeter
 Ingenium, utque soles custos mihi maximus adsis. 15
 Ergo ubi me in montes et in arcem ex urbe removi,
 Quid prius illustrem satiris musaque pedestri?
 Nec mala me ambitio perdit nec plumbeus Auster
 Auctumnusque gravis, Libitinae quaestus accrbae.
 Matutine pater, seu Jane libentius audis, 20
 Unde homines operum primos vitaeque labores
 Instituunt, sic dis placitum, tu carminis esto
 Principium. Romae sponsorem me rapis. Eja,
 Ne prior officio quisquam respondeat, urge.

Sive Aquilo radit terras seu bruma nivalem 25
Interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
Postmodo, quod mi obsit clare certumque locuto,
Luctandum in turba et facienda injuria tardis.
“Quid vis, insane, et quas res agis?” improbus urget
Iratis precibus; “tu pulses omne quod obstat, 20
Ad Maecenatem memori si mente recurras?”
Hoc juvat et melli est; non mentiar. At simul atras
Ventum est Esquilias aliena negotia centum
Per caput et circa saliunt latus. “Ante secundam
Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.” 25
“De re communi scribae magna atque nova te
Orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.”
“Imprimat his cura Maecenas signa tabellis.”
Dixeris, “Experiar:” “Si vis, potes,” addit et instat.
Septimus octavo propior jam fugerit annus 40
Ex quo Maecenas me coepit habere suorum
In numero; dumtaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet iter faciens et cui concedere nugae
Hoc genus: “Hora quota est? Thrax est Gallina Syro par?
Matutina parum cautos jam frigora merdent;” 45
Et quae rimosa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus subjectior in diem et horam
Invidiae noster. Ludos spectaverat una,
Luserat in Campo: Fortunae filius! omnes.
Frigidus a Rostris manat per compita rumor: 53
Quicumque obvius est me consulit: “O bone, nam te
Scire deos quoniam propius contingis oportet;
Numquid de Dacis audisti?” “Nil equidem.” “Ut tu
Semper cris derisor!” “At omnes di exagitent me
Si quidquam.” “Quid, militibus promissa Triquetra 55
Praedia Caesar an est Itala tellure daturus?”
Jurantem me scire nihil mirantur ut unum.
Scilicet egregii mortalem altique silenti.
Perditur haec inter misero lux non sine votis:
O rus, quando ego te adspiciam? quandoque licebit 60
Nunc veterum libris, nunc somno et inertibus horis
Ducere sollicitae jucunda obliviae vitae?
O quando faba Pythagorae cognata simulquo
Uncta satis pingui ponentur oluscula lardo?

O noctes coenaeque deum! quibus ipse meique 65
 Ante Larem proprium vescor vernasque procaces
 Pasco libatis dapibus. Prout cuique libido est
 Siccat inaequales calices conviva, solutus
 Legibus insanis, seu quis capit acria fortis
 Pocula seu modicis uvescit laetius. Ergo 70
 Sermo oritur, non de villis domibusve alienis,
 Nec male necne Lepos saltet; sed quod magis ad nos
 Pertinet et nescire malum est agitur: utrumne
 Divitiis homines an sint virtute beati;
 Quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos; 75
 Et quae sit natura boni summumque quid ejus.
 Cervius haec inter vicinus garrit aniles
 Ex re, fabellas. Si quis nam laudat Arelli
 Sollicitas ignarus opes, sic incipit: "Olim
 Rusticus urbanum inurem nus paupere fertur 80
 Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum,
 Asper et attentus quaesitis, ut tamen artum
 Solveret hospitii animum. Quid multa? neque illo
 Sepositi ciceris nec longae invidit avenae,
 Aridum et ore ferens acinum semesaque lardi 85
 Frusta dedit, cupiens varia fastidia coena
 Vincere tangentis male singula dente superbo;
 Cum pater ipse domus palea porrectus in horna
 Esset ador loliumque, dapibus meliora relinquens.
 Tandem urbanus ad hunc: 'Quid te juvat,' inquit, 'amice,
 Praerupti nemoris patientem vivere dorso? 91
 Vis tu homines urbemque feris praeponere silvis?
 Carpe viam, mihi crede, comes; terrestria quando
 Mortales animas vivunt sortita, neque ulla est
 Aut magno aut parvo leti fuga: quo, bone, circa, 95
 Dum licet in rebus jucundis vive beatus;
 Vive memor quam sis aevi brevis.' Haec ubi dicta
 Agrestem pepulere domo levis exsilit; inde
 Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
 Moenia nocturni subrepero. Jamque tenebat 100
 Nox medium caeli spatium cum ponit uterque
 In locuplete domo vestigia, rubro ubi cocco
 Tincta super lectos canderet vestis eburnos,
 Multaque de magna superessent fercula coena,

Quae procul exstructis inerant hesternae canistris. 105
 Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
 Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes
 Continuatque dapes nec non verniliter ipsi
 Fungitur officiis, praelambens omne quod affert.
 Ille cubans gaudet mutata sorte bonisque 110
 Rebus agit laetum convivam, cum subito ingens
 Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
 Currere per totum pavidi conclave, magisque
 Exanimes trepidare simul domus alta Molossis
 Personuit canibus. Tum rusticus: 'Haud mihi vita 115
 Est opus hac,' ait, 'et valeas; me silva cavusque
 Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.'

VII.

"JAMDUDUM ausculto et cupiens tibi dicere servus
 Pauca reformido." "Davusne?" "Ita, Davus, amicum
 Mancipium domino et frugi quod sit satis, hoc est,
 Ut vitale putes." "Age, libertate Decembri,
 Quando ita majores voluerunt, utere; narra." 5
 "Pars hominum vitiis gaudet constanter et urget
 Propositum; pars multa natat, modo recta capessens,
 Interdum pravis obnoxia. Saepe notatus
 Cum tribus annellis, modo laeva Priscus inani,
 Vixit inaequalis, clavum ut mutaret in horas, 10
 Aedibus ex magnis subito se conderet, unde
 Mundior exiret vix libertinus honeste;
 Jam moechus Romae, jam mallet doctus Athenis
 Vivere, Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
 Scurra Volanerius, postquam illi justa cheragra 15
 Contudit articulos, qui pro se tolleretur atque
 Mitteretur in phimum talos, mercede diurna
 Conductum pavit; quanto constantior isdem
 In vitiis, tanto levius miser ac prior illo,
 Qui jam contento, jam laxo fune laborat." 20
 "Non dices hodie, quorsum haec tam putida tendant,
 Furcifer?" "Ad te, inquam." "Quo pacto, pessime?"
 "Laudas

Fortunam et mores antiquae plebis, et idem
 Si quis ad illa deus subito te agat usque recuses,

Aut quia non sentis quod clamas rectius esse, 25
Aut quia non firmus rectum defendis, et haeres
Nequicquam coeno cupiens evellere plantam.
Romae rus optas, absentem rusticus urbem
Tollis ad astra levis. Si nusquam es forte vocatus
Ad coenam laudas securum olus ac, velut usquam 30
Vinctus eas, ita te felicem dicis amasque
Quod nusquam tibi sit potandum. Jusserit ad se
Maecenas serum sub lumina prima venire
Convivam: 'Nemon oleum fert ocus? Ecquis
Audit?' cum magno blateras clamore fugisque. 35
Mulvius et scurrae tibi non referenda precati
Discedunt. Etenim fateor me, dixerit ille,
Duci ventre levem, nasum nidore supinor,
Imbecillus, iners, si quid vis adde popino.
Tu, cum sis quod ego et fortassis nequior, ultro 40
Insectere velut melior verbisque decoris
Obvolvas vitium? Quid, si me stultior ipso
Quingentis empto drachmis deprenderis! Aufer
Me vultu terrere; manum stomachumque teneto,
Dum quae Crispini docuit me janitor edo. 45
Te conjux aliena capit, meretricula Davum:
Peccat uter nostrum cruce dignius? Acris ubi me
Natura intendit, sub clara nuda lucerna
Quaecunque excepit turgentis verbera caudae,
Clunibus aut agitavit equum lasciva supinum, 50
Dimittit neque famosum neque sollicitum ne
Ditior aut formae melioris meiat eodem.
Tu cum projectis insignibus, annulo equestri
Romanoque habitu, prodis ex judice Dama
Turpis, odoratum caput obscurante lacerna,
Non es quod simulas? Metuens induceris atque
Altercante libidinibus tremis ossa pavore.
Quid refert uri, virgis ferroque necari
Auctoratus eas, an turpi clausus in arca, 60
Quo te demisit peccati conscia herilis,
Contractum genibus tangas caput? Estne marito
Matronae peccantis in ambo justa potestas?
In corruptorem vel justior. Illa tamen se
Non habitu mutato loco, peccato superne.

Cum te formidet mulier neque credat amanti, 65
Ibis sub furcam prudens dominoque furenti
Committes rem omnem et vitam et cum corpore famam.
Evasti, credo metues doctusque cavebis:
Quaeres quando iterum paveas iterumque perire
Possis, o toties servus! Quae bellua ruptis, 70
Cum semel effugit, reddit se prava catenis?
Non sum moechus, ais. Neque ego hercule fur ubi vasa
Praetereo sapiens argentea: tolle periculum,
Jam vaga prosiliet frenis natura remotis. .
Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque 75
Tot tantisque minor, quem ter vindicta quaterque
Imposita haud unquam misera formidine privet?
Adde super dictis quod non levius valeat: nam
Sive vicarius est qui servo paret, uti mos
Vester ait, seu conservus; tibi quid sum ego? Nempe
Tu mihi qui imperitas alii servis miser atque 81
Duceris ut nervis alienis mobile lignum.
Quisnam igitur liber? Sapiens sibi qui imperiosus,
Quem neque pauperies neque mors neque vincula terrent,
Responsare cupidinibus, contemnere honores 85
Fortis, et in se ipso totus, teres, atque rotundus,
Externi ne quid valeat per leve morari,
In quem manca ruit semper fortuna. Potesne
Ex his ut proprium quid noscere? Quinque talenta
Poscit te mulier, vexat foribusque repulsum 90
Perfundit gelida, rursus vocat; eripe turpi
Colla iugo; Liber, liber sum, dic age. Non quis;
Urget enim dominus mentem non lenis et acres
Subjectat lasso stimulos versatque negantem.
Vel cum Pausiaca torpes, insane, tabella, 95
Qui peccas minus atque ego, cum Fulvi Rutubaeque
Aut Pacideiani contento poplite miror
Proelia rubrica picta aut carbone, velut si
Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
Arma viri? Nequam et cessator Davus; at ipse 100
Subtilis veterum iudex et callidus audis.
Nil ego si ducor libo fumante: tibi ingens
Virtus atque animus coenis responsat opimis
Obsequium ventris mihi perniciosius est cur?

Tergo plector enim. Qui tu impunitior illa 105
 Quae parvo sumi nequeunt obsonia captas?
 Nempe inamarescunt epulae sine fine petita.
 Illusque pedes vitiosum ferre recusant
 Corpus. An hic peccat, sub noctem qui puer uvam
 Furtiva mutat strigili: qui praedia vendit, 110
 Nil servile gulae parens habet? Adde, quod idem
 Non horam tecum esse potes, non otia recte
 Ponere, teque ipsum vitas, fugitivus et erro,
 Jam vino quaerens, jam somno fallere curam:
 Frustra; nam comes atra premit sequiturque fugacem." 115
 "Unde mihi lapidem?"—"Quorsum est opus?"—"Unde
 sagittas?"
 "Aut insanit homo aut versus facit." "Ocius hinc te
 Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino."

VIII.

"UT Nasidieni juvat te coena beati?
 Nam mihi quaerenti convivam dictus here illic
 De medio potare die." "Sic ut mihi nunquam
 In vita fuerit melius." "Da, si grave non est,
 Quae prima iratum ventrem placaverit esca." 5
 "In primis Lucanus aper; leni fuit Austro
 Captus, ut aiebat coenae pater; acria circum
 Rapula, lactucae, radices, qualia lassum
 Pervellunt stomachum, siser, allec, faecula Coa.
 His ubi sublatis puer alte cinctus acernam 10
 Gausape purpureo mensam pertersit, et alter
 Sublegit quodcunque jaceret inutile quodque
 Posset coenantes offendere; ut Attica virgo
 Cum sacris Cereris procedit fuscus Hydaspes
 Caecuba vina ferens, Alcon Chium maris experta. 15
 Hic herus: Albanum, Maecenas, sive Falernum
 Te magis appositis delectat, habemus utrumque."
 "Divitias miseras! Sed quis coenantibus una,
 Fundani, pulchre fuerit tibi, nosse laboro."
 "Summus ego et prope me Viscus Thurinus et infra 20
 Si memini Varius; cum Servilio Balatrone
 Vibidius, quas Maecenas adduxerat umbras.
 Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra

Ridiculus totas semel obsorbere placentas;
 Nomentanus ad hoc, qui si quid forte lateret 25
 Indice monstraret digito: nam cetera turba,
 Nos, inquam, coenam aves, conchyliā, pisces,
 Longe dissimilem noto celantia succum;
 Ut vel continuo patuit, cum passeris atque
 Ingustata mihi porrexerat ilia rhombi. 30
 Post hoc me docuit melimela rubere minorem
 Ad lunam delecta. Quid hoc intersit ab ipso
 Audieris melius. Tum Vibidius Balatroni:
 Nos nisi damnose bibimus moriemur inulti:
 Et calices poscit majores. Vertere pallor 35
 Tum parochi faciem nil sic metuentis ut acres
 Potores, vel quod male dicunt liberius vel
 Fervida quod subtile exsurdant vina palatum.
 Invertunt Allifanis vinaria tota
 Vibidius Balatroque, secutis omnibus; imi 40
 Convivae lecti nihilum nocuere lagenis.
 Affertur squillas inter muraena natantes
 In patina porrecta. Sub hoc herus: 'Haec grāvīda,' inquit,
 'Capta est, deterior post partum carne futura.
 His mixtum jus est: oleo quod prima Venafri 45
 Pressit cella; garo de succis piscis Hiberi;
 Vino quinquenni, verum citra mare nato,
 Dum coquitur—cocto Chium sic convenit, ut non
 Hoc magis ullum aliud;—pipere albo, non sine aceto,
 Quod Methymnaeam vitio mutaverit uvam. 50
 Erucas virides, inulas ego primus amaras
 Monstravi incoquere, inlutos Curtillus echinos,
 Ut melius muria quod testa marina remittat.
 Interea suspensa graves aulaca ruinas
 In patinam fecere, trahentia pulveris atrī 55
 Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
 Nos majus veriti postquam nihil esse pericli
 Sensimus erigimur. Rufus posito capite, ut si
 Filius immaturus obisset, flere. Quis esset
 Finis ni sapiens sic Nomentanus amicum 60
 Tolleret: 'Heu, Fortuna, quis est crudelior in nos
 Te deus? Ut semper gaudes illudere rebus
 Humanis?' Varius mappa compescere risum

Vix poterat. Balatro suspendens omnia naso,
 'Haec est conditio vivendi,' aiebat, 'eoque 63
 Responsura tuo nunquam est par fama labori.
 Tene ut ego accipiar laute torquerier omni
 Sollicitudine districtum, ne panis adustus,
 Ne male conditum jus apponatur, ut omnes
 Praecincti recte pueri comptique ministrent! 73
 Adde hos praeterea casus, aulaca ruant si
 Ut modo; si patinam pede lapsus frangat agaso.
 Sed convivatoris uti ducis ingenium res
 Adversae nudare solent, celare secundae.'
 Nasidienus ad haec: 'Tibi di quaecunque preceris 75
 Commoda dent! Ita vir bonus es convivaque comis.'
 Et soleas poscit. Tum in lecto quoque videres
 Stridere secreta divisos aure susurros."
 "Nullos his mallem ludos spectasse; sed illa
 Redde age quae deinceps risisti." "Vibidius dum 80
 Quaerit de pueris num sit quoque fracta lagena,
 Quod sibi poscenti non dantur pocula, dumque
 Ridetur fictis rerum Balatrone secundo,
 Nasidienne, redis mutatae frontis, ut arte
 Emendaturus fortunam; deinde secuti 85
 Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
 Membra gruis sparsi sale multo, non sine farre;
 Pinguibus et ficis pastum jecur anseris albae
 Et leporum avulsos, ut multo suavius, armos,
 Quam si cum lumbis quis edit; tum pectore adusto 90
 Vidimus et merulas poni et sine clune palumbes,
 Suaves res, si non causas narraret earum et
 Naturas dominus; quem nos sic fugimus uli,
 Ut nihil omnino gustaremus, velut illis
 Canidia afflasset pejor serpentibus Afris." 95

EPISTOLARUM

LIBER PRIMUS.

I.

PRIMA dicte mihi, summa dicende Camena,
Spectatum satis et donatum jam rude quaeris,
Maecenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem est aetas, non mens. Veianius armis
Herculis ad postem fixis latet abditus agro, 5
Ne populum extrema toties exoret arena.
Est mihi purgatam crebro qui personet aurem:
Solve senescentem mature sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus et ilia ducat.
Nunc itaque et versus et cetera ludicra pono, 10
Quid verum atque decens curo et rogo et omnis in hoc sum;
Condo et compono quae mox depromere possim.
Ac ne forte roges quo me duce, quo laere tuter,
Nullius addictus jurare in verba magistri
Quo me cunque rapit tempestas deferor hospes. 15
Nunc agilis fio et mensor civilibus undis,
Virtutis verae custos rigidusque satelles;
Nunc in Aristippi furtim praecepta relabor,
Et mihi res non me rebus subjungere conor.
Ut nox longa quibus mentitur amica, diesque 20
Longa videtur opus debentibus, ut piger annus
Pupillis quos dura premit custodia matrum;
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quae spem
Consiliumque morantur agendi naviter id quod
Aequae pauperibus prodest, locupletibus aequae, 25
Aequae neglectum pueris senibusque nocebit.
Restat ut his ego me ipse regam solerque elementis.
Non possis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi;
Nec quia desperes invicti membra Glyconis, 30

Nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
Est quadam prodire tenuis si non datur ultra.
Fervet avaritia miseroque cupidine pectus,
Sunt verba et voces quibus hunc lenire dolorem
Possis et magnam morbi deponere partem. 35
Laudis amore tumes, sunt certa piacula quae te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.
Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator,
Nemo adeo ferus est ut non mitescere possit,
Si modo culturae patientem commodet aurem. 40
Virtus est vitium fugere et sapientia prima
Stultitia caruisse. Vides quae maxima credis
Esse mala, exiguum censum turpemque repulsam,
Quanto devites animi capitisque labore.
Impiger extremos curris mercator ad Indos, 45
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes:
Ne cures ea quae stulte miraris et optas
Discere, et audire, et meliori credere non vis?
Quis circum pagos et circum compita pugnax
Magna coronari contemnat Olympia, cui spes, 50
Cui sit conditio dulcis sine pulvere palmae?
Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
“O cives, cives, quaerenda pecunia primum est;
Virtus post nummos.” Haec Janus summus ab imo
Perdocet, haec recinunt juvenes dictata senesque, 55
Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto.
Est animus tibi, sunt mores et lingua fidesque;
Sed quadringentis sex septem milia desunt,
Plebs eris. At pueri ludentes, “Rex eris,” aiunt,
“Si recte facies.” Hic murus aëneus esto, 60
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
Roscia, dic sodes, melior lex an puerorum est
Nenia, quae regnum recte facientibus offert,
Et maribus Curiis et decantata Camillis?
Isne tibi melius suadet qui rem facias, rem, 65
Si possis recte, si non quocunque modo rem,
Ut propius spectes lacrimosa poemata Pupi,
An qui Fortunae te responsare superbae
Liberum et erectum praesens hortatur et aptat?
Quodsi me populus Romanus forte roget, cur 70

Non ut porticibus sic iudiciis fruar isdem,
 Nec sequar aut fugiam quae diligit ipse vel odit,
 Olim quod vulpes aegroto cauta leoni
 Respondit referam: Quia me vestigia terrent,
 Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum. 75
 Bellua multorum es capitum. Nam quid sequar aut quem?
 Pars hominum gestit conducere publica, sunt qui
 Crustis et pomis viduas venentur avaras,
 Excipiantque senes quos in vivaria mittant;
 Multis occulto crescit res fenore. Verum 80
 Esto aliis alios rebus studiisque teneri:
 Idem eadem possunt horam durare probantes?
 Nullus in orbe sinus Baiis praelucet amoenis,
 Si dixit dives, lacus et mare sentit amorem
 Festinantis heri; cui si vitiosa libido 85
 Fecerit auspicium, "Cras ferramenta Teanum
 Tolleis, fabri." Lectus genialis in aula est,
 Nil ait esse prius, melius nil caelibe vita;
 Si non est jurat bene solis esse maritis.
 Quo teneam vultus mutantem Protea nodo? 90
 Quid pauper? Ride: mutat coenacula, lectos,
 Balnea, tonsores, conducto navigio aequae
 Nauseat ac locuples quem ducit priva triremis.
 Si curatus inaequali tonsore capillos
 Occurri, rides; si forte subucula pexae 95
 Trita subest tunicae vel si toga dissidet impar,
 Rides: quid, mea cum pugnat sententia secum,
 Quod petiit spernit, repetit quod nuper omisit,
 Aestuat et vitae disconvenit ordine toto,
 Diruit, aedificat, mutat quadrata rotundis? 100
 Insanire putas sollemnia me neque rides,
 Nec medici credis nec curatoris egere
 A praetore dati, rerum tutela mearum
 Cum sis et prave sectum stomacheris ob unguem
 De te pendentis, te respicientis amici. 105
 Ad summam: sapiens uno minor est Jove, dives,
 Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum;
 Praecipue sanus, nisi cum pituita molesta est.

II.

TROJANI belli scriptorem, maxime Lolli,
 Dum tu declamas Romae Praeneste relegi;
 Qui quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
 Planius ac melius Chrysippo et Crantore dicit.
 Cur ita crediderim nisi quid te detinet audi. 5
 Fabula qua Paridis propter narratur amorem
 Graecia Barbariae lento collisa duello
 Stultorum regum et populorum continet aestus.
 Antenor censet belli praecidere causam:
 Quid Paris? Ut salvus regnet vivatque beatus 10
 Cogi posse negat. Nestor componere lites
 Inter Peliden festinat et inter Atriden;
 Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
 Quidquid delirant reges plectuntur Achivi.
 Seditione, dolis, scelere atque libidine et ira 15
 Iliacos intra muros peccatur et extra.
 Rursus quid virtus et quid sapientia possit
 Utile proposuit nobis exemplar Ulixen,
 Qui domitor Trojae multorum providus urbes
 Et mores hominum inspexit, latumque per aequor, 20
 Dum sibi dum sociis reditum parat, aspera multa
 Pertulit adversis rerum immersabilis undis.
 Sirenum voces et Circae pocula nosti;
 Quae si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
 Sub domina meretrice fuisset turpis et excors, 25
 Vixisset canis immundus vel amica luto sus.
 Nos numerus sumus et fruges consumere nati,
 Sponsi Penelopae, nebulones, Alcinoique
 In cute curanda plus acquo operata juvenus,
 Cui pulchrum fuit in medios dormire dies et 30
 Ad strepitum citharae cessatum ducere curam.
 Ut jugulent homines surgunt de nocte latrones:
 Ut te ipsum serves non expergisceris? Atqui
 Si noles sanus cures hydropicus; et ni
 Posces ante diem librum cum lumine, si non 35
 Intendes animum studiis et rebus honestis,
 Invidia vel amore vigil torquebere. Nam cur
 Quae laedunt oculos festinas demere, si quid

Est animum differs curandi tempus in annum?
 Dimidium facti qui coepit habet; sapere aude; 40
 Incipe. Qui recte vivendi prorogat horam
 Rusticus exspectat dum defluat amnis; at ille
 Labitur et labetur in omne volubilis aevum.
 Quaeritur argentum puerisque beata creandis
 Uxor, et incultae pacantur vomere silvae: 45
 Quod satis est cui contingit nihil amplius optet.
 Non domus et fundus, non acris acervus et auri
 Aegroto domini deduxit corpore febres,
 Non animo curas. Valeat possessor oportet
 Si comportatis rebus bene cogitat uti. 50
 Qui cupit aut metuit juvat illum sic domus et res
 Ut lippum pictae tabulae, fomenta podagram,
 Auriculas citharae collecta sorde dolentes.
 Sincerum est nisi vas quodcunque infundis accescit.
 Sperne voluptates, nocet emptas dolore voluptas. 55
 Semper avarus eget: certum voto pete finem.
 Invidus alterius macrescit rebus opimis;
 Invidia Siculi non invenero tyranni
 Majus tormentum. Qui non moderabitur irae
 Infectum volet esse dolor quod suaserit et mors, 60
 Dum poenas odio per vim festinat inulto.
 Ira furor brevis est: animum rege, qui nisi pareat
 Imperat; hunc frenis, hunc tu compesce catena.
 Fingit equum tenera docilem cervice magister
 Ire viam qua monstret eques; venaticus, ex quo 65
 Tempore cervinam pellem latravit in aula,
 Militat in silvis catulus. Nunc adbibere puro
 Pectore verba, puer, nunc te melioribus offer.
 Quo semel est imbuta recens servabit odorem
 Testa diu. Quodsi cessas aut strenuus anteis, 70
 Nec tardum opprior nec praecedentibus insto.

III.

JULI Flore, quibus terrarum militet oris
 Claudius Augusti privignus scire laboro.
 Thracane vos Hebrusque nivali compede vinctus,
 An freta vicinas inter currentia turres,
 An pingues Asiae campi collesque morantur?

Quid studiosa cohors operum struit? Hoc quoque curo.
 Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
 Bella quis et paces longum diffundit in aevum?
 Quid Titius Romana brevi venturus in ora?
 Pindarici fontis qui non expalluit haustus, 12
 Fastidire lacus et rivos ausus apertos.
 Ut valet? ut meminit nostri? Fidibusne Latini
 Thebanos aptare modos studet auspice Musa,
 An tragica desaevit et ampullatur in arte?
 Quid mihi Celsus agit? monitus multumque monendus 15
 Privatas ut quaerat opes, et tangere vitet
 Scripta Palatinus quaecumque recepit Apollo,
 Ne si forte suas repetitum venerit olim
 Grex avium plumas moveat cornicula risum
 Furtivis nudata coloribus. Ipse quid audes? 20
 Quae circumvolitas agilis thyma? Non tibi parvum
 Ingenium, non incultum est et turpiter hirtum.
 Seu linguam causis acuis seu civica jura
 Respondero paras seu condis amabile carmen,
 Prima ferēs hederæ victricis præmia. Quodsi 25
 Frigida curarum fomenta relinquere posses
 Quo to caelestis sapientia duceret ires.
 Hoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli
 Si patriæ volumus, si nobis vivere cari.
 Debes hoc etiam rescribere, si tibi curæ 30
 Quantæ conveniat Munatius; an male sarta
 Gratia nequicquam coit et rescinditur. At vos
 Seu calidus sanguis seu rerum inciticia vexat
 Indomita cervice feros, ubicunque locorum
 Vivitis, indigni fraternum rumpere foedus, 35
 Pascitur in vestrum reditum votiva juvenca.

IV.

ALBI, nostrorum sermonum candide iudex,
 Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
 Scribere quod Cassi Parmensis opuscula vincat,
 An tacitum silvas inter reptare salubres,
 Curantem quidquid dignum sapiente bonoque est? 5
 Non tu corpus eras sine pectore. Di tibi formam,
 Di tibi divitias dederunt artemque fruendi.

Quid voveat dulci nutricula majus alumno,
 Qui sapere et fari possit quae sentiat, et cui
 Gratia, fama, valetudo contingat abunde, 10
 Et mundus victus non deficiente crumena?
 Inter spem curamque, timores inter et iras,
 Omnem crede diem tibi diluxisse supremum:
 Grata superveniet quae non sperabitur hora.
 Me pinguem et nitidum bene curata cute vides 15
 Cum ridere voles Epicuri de grege porcum.

V.

Si potes Archiacis conviva recumbere lectis
 Nec modica coenare times olus omne patella,
 Supremo te sole domi, Torquate, manebo.
 Vina bibes iterum Tauro diffusa palustres
 Inter Minturnas Sinuessanumque Petrinum. 5
 Si melius quid habes arcesse vel imperium fer.
 Jamdudum splendet focus et tibi munda supellex.
 Mitte leves spes et certamina divitiarum
 Et Moschi causam: cras nato Caesare festus
 Dat veniam somnumque dies; impune licebit 10
 Aestivam sermone benigno tendere noctem.
 Quo mihi fortunam si non conceditur uti?
 Parcus ob heredis curam nimiumque severus
 Assidet insano: potare et spargere flores
 Incipiam, patiarque vel inconsultus haberi. 15
 Quid non ebrietas designat? Operta recludit,
 Spes jubet esse ratas, ad proelia trudit inertem;
 Sollicitis animis onus eximit, addocet artes.
 Fecundi calices quem non fecere disertum?
 Contracta quem non in paupertate solutum? 20
 Haec ego procurare et idoneus imperor et non
 Invitus, ne turpe toral, ne sordida mappa
 Corruget nares, ne non et cantharus et lanx
 Ostendat tibi te, ne fidos inter amicos
 Sit qui dicta foras eliminet, ut coëat par 25
 Jungaturque pari. Butram tibi Septiciumque,
 Et nisi coena prior potiorque puella Sabinum
 Detinet, assumam; locus est et pluribus umbris:
 Sed nimis arta premunt olidae convivia caprac.

Tu quotus esse velis rescribe, et rebas omissis 20
Atria servantem postico falle clientem.

VI.

NIL admirari prope res est una, Numici,
Solaque quae possit facere et servare beatum.
Hunc solem et stellas et decedentia certis
Tempora momentis sunt qui formidine nulla
Inbuti spectent: quid censes munera terrae, 5
Quid maris extremos Arabas ditantis et Indos,
Ludicra quid, plausus et amici dona Quiritis,
Quo spectanda modo, quo sensu credis et ore?
Qui timet his adversa fere miratur eodem
Quo cupiens pacto; pavor est utrobique molestus 10
Improvisa simul species exterret utrumque.
Gaudeat an dolcat, cupiat metuatne, quid ad rem,
Si quidquid vidit melius pejusve sua spe
Defixis oculis animoque et corpore torpet?
Insani sapiens nomen ferat, aequus iniqui, 15
Ultra quam satis est virtutem si petat ipsam.
I nunc, argentum et marmor vetus aeraque et artes
Suspice, cum gemmis Tyrios mirare colores;
Gaude quod spectant oculi te mille loquentem;
Navus mane forum et vespertinus pete tectum, 20
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mutus et, indignum quod sit, pejoribus ortus
Hic tibi sit potius quam tu mirabilis illi.
Quidquid sub terra est in apricum proferet actas;
Defodiet condetque nitentia. Cum bene notum 25
Porticus Agrippae et via te conspexerit Appi,
Ire tamen restat Numa quo devenit et Ancus.
Si latus aut renes morbo tentantur acuto
Quaere fugam morbi. Vis recte vivere: quis non?
Si virtus hoc una potest dare, fortis omissis 30
Hoc age deliciis. Virtutem verba putas et
Lucum ligna: cave ne portus occupet alter,
Ne Cibratica, ne Bithyna negotia perdas;
Millo talenta rotundentur, totidem altera, porro et
Tertia succedant et quae pars quadrat acervum. 35
Scilicet uxorem cum dote fidemque et amicos

Et genus et formam regina Pecunia donat,
 Ac bene nummatum decorat Suadela Venusque.
 Mancipiis locuples eget acris Cappadocum rex:
 Ne fueris hic tu. Chlamydes Lucullus, ut aiunt, 41
 Si posset centum scenæ præbere rogatus,
 "Qui possum tot?" ait; "tamen et quaeram et quot
 habebo

Mittam:" post paulo scribit sibi millia quinque
 Esse domi chlamydum; partem vel tolleret omnes.
 Exilis domus est ubi non et multa supersunt 45
 Et dominum fallunt et prosunt furibus. Ergo,
 Si res sola potest facere et servare beatum,
 Hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
 Si fortunatum species et gratia præstat,
 Mercemur servum qui dictet nomina, lacvum 50
 Qui fodicet latus et cogat trans pondera dextram
 Porrigere. "Hic multum in Fabia valet, ille Velina;
 Cui libet hic fasces dabit eripietque curule
 Cui volet importunus ebur." Frater, Pater, adde;
 Ut cuique est ætas ita quemque facetus adopta. 55
 Si bene qui coenat bene vivit, lucet, camus
 Quo ducit gula; piscemur, venemur, ut olim
 Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos
 Differtum transire forum populumque jubebat,
 Unus ut e multis populo spectante referret 60
 Emptum mulus aprum. Crudi tumidique lavemur,
 Quid deceat, quid non, obliti, Cærite cera
 Digni, remigium vitiosum Ithacensis Ulixei,
 Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
 Si, Mimnermus uti censet, sine amore jocisque 65
 Nil est jucundum, vivas in amore jocisque.
 Vive, vale. Si quid novisti rectius istis
 Candidus imperti; si non his utere mecum.

VII.

QUINQUE dies tibi pollicitus me rure futurum,
 Sextilem totum mendax desideror. Atqui
 Si me vivere vis sanum recteque valentem,
 Quam mihi das aegro dabis aegrotare timentī,
 Mæccenas, veniam, dum ficus primæ calorque

Designatorem decorat lictoribus atris,
Dum pueris omnis pater et matercula lallet,
Officiosaque sedulitas et opella forensis
Adducit febres et testamenta resignat.
Quodsi bruma nives Albanis illinet agris, 10
Ad mare descendet vates tuus et sibi parcet
Contractusque leget; te, dulcis amice, reviset
Cum Zephyris, si concedes, et hirundine prima.
Non quo more piris vesci Calaber jubet hospes
Tu me fecisti locupletem. "Vescere sodes." 15
"Jam satis est." "At tu quantum vis tolle." "Benignc."
"Non invisa feres pueris munuscula parvis."
"Tam teneor dono, quam si dimittar onustus."
"Ut libet; haec porcis hodie comedenda relinques."
Prodigus et stultus donat quae spernit et odit; 20
Haec seges ingratos tulit et feret omnibus annis.
Vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus,
Nec tamen ignorat quid distent aera lupinis:
Dignum praestabo me etiam pro laude merentis.
Quodsi me noles usquam discedere, reddes 25
Forte latus, nigros angusta fronte capillos,
Reddes dulce loqui, reddes ridere decorum, et
Inter vina fugam Cinarae maerere protervae.
Forte per angustam tenuis vulpecula rimam
Repserat in cumeram frumenti, pastaque rursus 30
Ire foras pleno tendebat corpore frustra;
Cui mustela procul, "Si vis," ait, "effugere istinc,
Macra cavum repetes artum quem macra subisti."
Hac ego si compellor imagine cuncta resigno;
Nec somnum plebis laudo satur altilium, nec 35
Otia divitiis Arabum liberrima muto.
Saepe verecundum laudasti, rexque paterque
Audisti coram, nec verbo parcius absens:
Inspice si possum donata reponere laetus.
Haud male Telemachus, proles patientis Ulixei: 40
"Non est aptus equis Ithace locus, ut neque planis
Porrectus spatiis nec multae prodigus herbae;
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam."
Parvum parva decent; mihi jam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet aut imbellis Tarentum. 45

Strenuus et fortis causisque Philippus agendis
Clarus ab officiis octavam circiter horam
Dum redit, atque Foro nimium distare Carinas
Jam grandis natu queritur, conspexit, ut aiunt,
Adrasum quendam vacua tonsoris in umbra 50
Cultello proprios purgantem leniter ungues.
“Demetri,”—puer hic non laeve jussa Philippi
Accipiebat—“abi, quaere et refer, unde domo, quis,
Cujus fortunae, quo sit patre quove patrono.”
It, redit et narrat, Volteium nomine Menam, 55
Praeconem, tenui censu, sine crimine, notum
Et properare loco et cessare et quaerere et uti,
Gaudentem parvisque sodalibus et lare certo
Et ludis et post decisa negotia Campo.
“Scitari libet ex ipso quodcunque refers; dic 60
Ad coenam veniat.” Non sane credere Mena,
Mirari secum tacitus. Quid multa? “Benigne,”
Respondet. “Neget ille mihi?” “Negat improbus et te
Negligit aut horret.” Volteium mane Philippus
Vilia vendentem tunicato scruta popello 65
Occupat et salvere jubet prior. Ille Philippo
Excusare laborem et mercenaria vincla,
Quod non mane domum venisset, denique quod non
Providisset eum. “Sic ignovisse putato
Me tibi si coenas hodie mecum.” “Ut libet.” “Ergo 70
Post nonam venies; nunc i, rem strenuus auge.”
Ut ventum ad coenam est, dicenda tacenda locutus
Tandem dormitum dimittitur. Hic ubi saepe
Occultum visus decurrere piscis ad hamum
Mane cliens et jam certus conviva, jubetur 75
Rura suburbana indictis comes ire Latinis.
Impositus mannīs arvum caelumque Sabinum
Non cessat laudare. Videt ridetque Philippus,
Et sibi dum requiem, dum risus undique quaerit,
Dum septem donat sestertia, mutua septem 80
Promittit, persuadet uti mercetur agellum.
Mercatur. Ne te longis ambagibus ultra
Quam satis est morer, ex nitido fit rusticus atque
Sulcos et vineta crepat mera; praeparat ulmos,
Immoritur studiis et amore senescit habendi. 85

Verum ubi oves furto, morbo periore capellae,
 Spem mentita seges, bos est enectus arando,
 Offensus damnis media de nocte caballum
 Arripit iratusque Philippi tendit ad aedes.
 Quem simul adspexit scabrum intonsumque Philippus, 90
 "Durus," ait, "Voltei, nimis attentusque videris
 Esse mihi." "Pol me miserum, patrone, vocares,
 Si velles," inquit, "verum mihi ponere nomen!
 Quod te per Genium dextramque deosque Penates
 Obsecro et obtestor, vitae me redde priori." 95
 Qui semel adspexit quantum dimissa petitis
 Praestent, mature redeat repetatque relicta.
 Metiri se quemque suo modulo ac pede verum est.

VIII.

CELso gaudere et bene rem gerere Albinovano
 Musa rogata refer, comiti scribaeque Neronis.
 Si quaeret quid agam, dic multa et pulchra minantem
 Vivere nec recte nec suaviter; haud quia grando
 Contuderit vites oleamque momorderit aestus, 5
 Nec quia longinquis armentum aegrotet in agris;
 Sed quia mente minus validus quam corpore toto
 Nil audire velim, nil discere, quod levet aegrum;
 Fidis offendar medicis, irascar amicis,
 Cur me funesto properent arcere veterno; 10
 Quae nocuere sequar, fugiam quae profore credam;
 Romae Tibur amem ventosus, Tibure Romam.
 Post haec ut valeat, quo pacto rem gerat et se,
 Ut placeat juveni percontare utque cohorti.
 Si dicet, Recte, primum gaudere, subinde 15
 Praeceptum auriculis hoc instillare memento:
 Ut tu fortunam sic nos te, Celso, feremas.

IX.

SEPTIMIUS, Claudii, nimirum intelligit unus
 Quanti me facias; nam cum rogat et prece cogit
 Scilicet ut tibi se laudare et tradere coner,
 Dignum mente domoque legentis honesta Neronis,
 Munere cum fungi propioris censet amici, 5
 Quid possim videt ac novit me valdius ipso.

Multa quidem dixi cur excusatus abirem;
 Sed timui mea ne finxisse minora putarer,
 Dissimulator opis propriae, mihi commodus uni.
 Sic ego majoris fugiens opprobria culpae 10
 Frontis ad urbanam descendi praecordia. Quodsi
 Depositum laudas ob amici jussa pudorem,
 Scribe tui gregis hunc et fortem crede bonumque.

X.

URBIS amatorem Fuscum salverè jubemus
 Ruris amatores, hac in re scilicet una
 Multum dissimiles, ad caetera paene gemelli;
 Fraternis animis quidquid negat alter et alter;
 Annuimus pariter vetuli notique columbi. 5
 Tu nidum servas; ego laudo ruris amoeni
 Rivos et musco circumlita saxa nemusque.
 Quid quaeris? Vivo et regno simul ista reliqui
 Quae vos ad caelum fertis rumore secundo:
 Utque sacerdotis fugitivus liba recuso; 10
 Pane egeo jam mellitis potiore placentis.
 Vivere naturae si convenienter oportet
 Ponendaeque domo quaerenda est area primum,
 Novistine locum potiore rure beato?
 Est ubi plus tepeant hiemes, ubi gratior aura 15
 Leniat et rabiem Canis et momenta Leonis,
 Cum semel accepit Solem furibundus acutum?
 Est ubi divellat somnos minus invida cura?
 Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
 Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum 20
 Quam quae per pronum trepidat cum murmure rivum?
 Nempe inter varias nutritur silva columnas,
 Laudaturque domus longos quae prospicit agros.
 Naturam expellas furca tamen usque recurret,
 Et mala perrumpet furtim fastidia victrix. 25
 Non qui Sidonio contendere callidus ostro
 Nescit Aquinatam potantia vellera fucum
 Certius accipiet damnum propiusque medullis,
 Quam qui non poterit vero distinguere falsum.
 Quem res plus nimio delectavere secundae, 30
 Mutatae quantent. Si quid mirabere pones

Invitus. Fuge magna: licet sub paupere tecto
 Reges et regum vita praecurrere amicos.
 Cervus equum pugna melior communibus herbis
 Pellebat, donec minor in certamine longo 35
 Imploravit opes hominis frenumque recepit;
 Sed postquam victor violens discessit ab hoste
 Non equitem dorso, non frenum depulit ore.
 Sic qui pauperiem veritus potiore metallis
 Libertate caret, dominum vehit improbus atque 40
 Serviet aeternum, quia parvo nesciet uti.
 Cui non conveniet sua res, ut calceus olim,
 Si pede major erit subvertet, si minor uret.
 Laetus sorte tua vives sapienter, Aristi,
 Nec me dimittes incastigatum ubi plura 45
 Cogere quam satis est ac non cessare videbor.
 Imperat aut servit collecta pecunia cuique,
 Tortum digna sequi potius quam ducere funem.
 Haec tibi dictabam post fanum putre Vacunae,
 Excepto quod non simul esses caetera laetus. 50

XI.

Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos,
 Quid concinna Samos, quid Croesi regia Sardes,
 Smyrna quid et Colophon? Majora minorave fama,
 Cunctane prae Campo et Tiberino flumine sordent?
 An venit in votum Attalicis ex urbibus una, 5
 An Lebedum laudas odio maris atque viarum?
 Scis Lebedus quid sit; Gabiis desertior atque
 Fidenis vicus; tamen illic vivere vellem,
 Oblitusque meorum obliviscendus et illis
 Neptunum procul e terra spectare furem. 10
 Sed neque qui Capua Romam petit imbre lutoque
 Adpersus volet in caupona vivere; nec qui
 Frigus collegit furnos et balnea laudat
 Ut fortunatam plene praestantia vitam.
 Nec si te validus jactaverit Auster in alto, 15
 Idcirco navem trans Aegaeum mare vendas.
 Incolumi Rhodos et Mytilene pulchra facit quod
 Paenula solstitio, campestre nivalibus auris,
 Per brumam Tiberis. Sextili mense caminus.

Dum licet ac vultum servat Fortuna benignum, 20
 Romae laudetur Samos et Chios et Rhodos absens.
 Tu quamcunque deus tibi fortunaverit horam
 Grata sume manu, neu dulcia differ in annum,
 Ut quocunque loco fueris vixisse libenter
 Te dicas; nam si ratio et prudentia curas, 25
 Non locus effusi late maris arbiter aufert,
 Caelum non animum mutant qui trans mare currunt.
 Strenua nos exercet inertia: navibus atque
 Quadrigis petimus bene vivere. Quod petis hic est,
 Est Ulubris, animus si te non deficit aequus. 30

XII.

FRUCTIBUS Agrippae Siculis quos colligis, Icci,
 Si recto frueris non est ut copia major
 Ab Jove donari possit tibi. Tolle querelas;
 Pauper enim non est cui rerum suppetit usus.
 Si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil 5
 Divitiae poterunt regales addere majus.
 Si forte in medio positorum abstemius herbis
 Vivis et urtica, sic vives protinus ut te
 Confestim liquidus Fortunae rivus inauret;
 Vel quia naturam mutare pecunia nescit, 10
 Vel quia cuncta putas una virtute minora.
 Miramur si Democriti pecus edit agellos
 Cultaque dum peregre est animus sine corpore velox;
 Cum tu inter scabiem tantam et contagia lucri
 Nil parvum sapias et adhuc sublimia cures: 15
 Quae mare compescant causae, quid temperet annum,
 Stellae sponte sua jussaene vagentur et errent,
 Quid premat obscurum lunae, quid proferat orbem,
 Quid velit et possit rerum concordia discors,
 Empedocles an Stertinium deliret acumen. 20
 Verum seu pisces seu porrum et caepe trucidas
 Utere Pompeio Grospho, et si quid petet ultro
 Defer; nil Grosphus nisi verum orabit et aequum.
 Vilis amicorum est annona bonis ubi quid deest.
 Ne tamen ignores quo sit Romana loco res: 25
 Cantaber Agrippae, Claudii virtute Neronis
 Armenius cecidit; jus imperiumque Phraates.

Caesaris accepit genibus minor; aurea fruges
Italiae pleno defundit Copia cornu.

XIII.

Ut proficiscentem docui te saepe dinque
Augusto reddes signata volumina, Vini,
Si validus, si lactus erit, si denique poscet;
Ne studio nostri pecces odiumque libellis
Sedulus importes opera vehemente minister. 5
Si te forte meae gravis urêt sarcina chartae,
Abjicito potius quam quo perferre juberis
Clitellas ferus impingas, Asinaeque paternum
Cognomen veritas in risum et fabula fias.
Viribus uteris per clivos, flumina, lamas; 10
Victor propositi simul ac perveneris illuc,
Sic positum servabis onus, ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum,
Ut vinosa glomus furtivae Pyrrhia lanae,
Ut cum pilcolo solcas conviva tribulis. 15
Ne vulgo narres te sudavisse ferendo
Carmina, quae possint oculos auresque morari
Caesaris; oratus multa prece nitere porro.
Vade, vale, cave ne titubes mandataque frangas.

XIV.

VILLICE silvarum et mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis habitatum quinque focus et
Quinque bonos solitum Variam dimittere patres,
Certemus spinas animone ego fortius an tu
Evellas agro, et melior sit Horatius an res. 5
Me quamvis Lamiae pietas et cura moratur
Fratrem maerentis, raptō de fratre dolentis
Insolabiliter, tamen istuc mens animusque
Fert et amat spatii obstantia rumpere claustra.
Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum: 10
Cui placet alterius sua nimirum est odio sors.
Stultus uterque locum immeritum causatur inique:
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.
Tu mediastinus tacita prece rura petebas,
Nunc urbem et ludos et balnea villicus optas; 15

Me constare mihi scis, et discedere tristem.
Quandocunque trahunt invisa negotia Romam.
Non eadem miramur; eo disconvenit inter
Meque et te: nam quae deserta et inhospita tesca
Credis amoena vocat mecum qui sentit, et odit 20
Quae tu pulchra putas. Fornix tibi et uncta popina
Incutiunt urbis desiderium, video, et quod
Angulus iste feret piper et thus ocus uva,
Nec vicina subest vinum praebere taberna
Quae possit tibi, nec meretrix tibicina, cujus 25
Ad strepitum salias terrae gravis: et tamen urges
Jampridem non tacta ligonibus arva bovemque
Disjunctum curas et strictis frondibus explēs;
Addit opus pigro rivus, si decidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere prato. 30
Nunc age quid nostrum concentum dividat audi.
Quem tenues decuere togae nitidique capilli,
Quem scis immunem Cinarae placuisse rapaci,
Quem bibulum liquidi media de luce Falerni,
Coena brevis juvat et prope rivum somnus in herba; 35
Nec luisse pudet sed non incidere ludum.
Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat, non odio obscuro morsuque venenat;
Rident vicini glebas et saxa moventem.
Cum servis urbana diaria rodere mavis: 40
Horum tu in numerum voto ruis; invidet usum
Lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti.
Optat ephippia bos, piger optat arare caballus;
Quam scit uterque libens censebo exerceat artem.

XV.

QUAE sit hiems Veliae, quod caelum, Vala, Salerni,
Quorum hominum regio et qualis via, (nam mihi Baias
Musa supervacuas Antonius et tamen illis
Me facit invisum, gelida cum perluor unda
Per medium frigus. Sane murteta relinqui 5
Dictaque cessantem nervis elidere morbum
Sulphura contemni vicus gemit, invidus aegris,
Qui caput et stomachum supponere fontibus audent
Clusinis Gabiosque petunt et frigida rura.

Mutandus locus est et deversoria nota 10
Praeteragendus equus. "Quo tendis? Non mihi Cumas
Est iter aut Baias," laeva stomachosus habena
Dicet eques; sed equi frenato est auris in ore.)
Major utrum populum frumenti copia pascat;
Collectosne bibant imbres puteosne perennes 15
Jugis aquae; (nam vina nihil moror illius orae;
Rure meo possum quidvis perferre patique,
Ad mare cum veni generosum et lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
In venas animumque meum, quod verba ministret, 20
Quod me Lucanae juvenem commendet amicae.)
Tractus uter plures lepores, uter educet apros,
Utra magis pisces et echinos aequora celent,
Pinguis ut inde domum possim Phaeaxque reverti,
Scribere te nobis, tibi nos accredere par est. 25
Maenius, ut rebus maternis atque paternis
Fortiter absumptis urbanus coepit haberi,
Scurra vagus non qui certum praesepe teneret,
Impransus non qui civem dinosceret hoste,
Quaelibet in quemvis opprobria fingere saevus, 30
Pernicies et tempestas barathrumque macelli,
Quidquid quaesierat ventri donabat avaro.
Hic ubi nequitiae fautoribus et timidis nil
Aut paulum abstulerat patinas coenabat omasi
Vilis et agninae, tribus ursis quod satis esset; 35
Scilicet ut ventres lamna candente nepotum
Diceret urendos, corrector Bestius. Idem
Quidquid erat nactus praedae majoris ubi omne
Verterat in fumum et cinerem, "Non hercule miror,"
Aiebat, "si qui comedunt bona, cum sit obeso 40
Nil melius turdo, nil vulva pulchrius ampla."
Nimirum hic ego sum; nam tuta et parvula laudo
Cum res deficiunt, satis inter vilia fortis;
Verum ubi quid melius contingit et unctius idem
Vos sapere et solos aio bene vivere, quorum. 45
Conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

XVI.

NE perconteris fundus meus, optime Quinti,
 Arvo pascat herum an baccis opulentet olivae,
 Pomisne et pratis an amicta vitibus ulmo,
 Scribetur tibi forma loquaciter et situs agri.
 Continui montes ni dissociantur opaca 5
 Valle, sed ut veniens dextrum latus adspiciat Sol,
 Laevum discedens curru fugiente vaporet.
 Temperiem laudes. Quid, si rubicunda benigni
 Corna vepres et pruna ferant, si quercus et ilex
 Multa fruge pecus multa dominum juvet umbra, 10
 Dicas adductum propius frondere Tarentum.
 Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
 Frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus,
 Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
 Hae latebrae dulces, etiam si credis amoenae, 15
 Incolumem tibi me praestant Septembribus horis.
 Tu recte vivis si curas esse quod audis.
 Jactamus jampridem omnis te Roma beatum;
 Sed vereor ne cui de te plus quam tibi credas,
 Neve putes alium sapiente bonoque beatum, 20
 Neu si te populus sanum recteque valentem
 Dictitet occultam febrem sub tempus edendi
 Dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
 Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
 Si quis bella tibi terra pugnata marique 25
 Dicat et his verbis vacuas permulceat aures:
 "Tene magis salvum populus velit an populum tu
 Servet in ambiguo qui consulit et tibi et urbi
 Juppiter;" Augusti laudes agnoscere possis:
 Cum pateris sapiens emendatusque vocari, 30
 Responsesne tuo dic sodes nomine? Nempe
 Vir bonus et prudens dici delector ego ac tu.
 Qui dedit hoc hodie cras si volet auferet, ut si
 Detulerit fasces indigno detrahet idem.
 "Pone, meum est:" inquit. Pono tristisque recedo. 35
 Idem si clamet furem, neget esse pudicum,
 Contendat laqueo collum pressisse paternum;
 Mordear opprobriis falsis mutemque colores?
 Falsus honor juvat et mendax infamia terret 39

Quem nisi mendosum et medicandum? Vir bonus est
Qui consulta patrum, qui leges juraque servat, [quis?
Quo multae magnaeque secantur iudice lites,
Quo res sponsore et quo causae teste tenentur.
Sed videt hunc omnis domus et vicinia tota.
Introrsum turpem, speciosum pelle decora. 45
"Nec furtum feci nec fugi," si mihi dicat
Servus, "Habes pretium, loris non ureris," aio.
"Non hominem occidi." "Non pasces in cruce corvos."
"Sum bonus et frugi." "Renuit negitatque Sabellus:
Cautus enim metuit foveam lupus accipiterque 50
Suspectos laqueos et opertum miluus hamum.
Oderunt peccare boni virtutis amore;
Tu nihil admittes in te formidine poenae:
Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis;
Nam de mille fabae modis cum surripis unum, 55
Damnum est non facinus mihi pacto lenius isto."
Vir bonus, omne forum quem spectat et omne tribunal,
Quandocunque deos vel porco vel bove placat,
Jane pater! clare, clare cum dixit, Apollo!
Labra movet metuens audiri: "Pulchra Laverna, 60
Da mihi fallere, da justo sanctoque videri,
Noctem peccatis et fraudibus objice nubem."
Qui melior servo, qui liberior sit avarus,
In triviis fixum cum se demittit ob assem,
Non video; nam qui cupiet metuet quoque; porro, 65
Qui metuens vivet liber mihi non erit unquam.
Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
Semper in augenda festinat et obruitur re.
Vendere cum possis captivum occidere noli;
Serviet utiliter: sine pascat durus aretque, 70
Naviget ac mediis hiemet mercator in undis;
Annonae prosit; portet frumenta penusque.
Vir bonus et sapiens audebit dicere: "Pentheu,
Rector Thebarum, quid me perferre patique
Indignum coges?" "Adimam bona." "Nempe pecus, rem,
Lectos, argentum: tollas licet." "In manicis et 76
Compedibus saevo te sub custode tenebo."
"Ipse deus simul atque volam me solvet." Opinor
Hoc sentit: "Moriar; mors ultima linea rerum est."

XVII.

QUAMVIS, Scaeva, satis per te tibi consulis, et scis
 Quo tandem pacto deccat majoribus uti,
 Disce, docendus adhuc, quae censet amicus, ut si
 Caecus iter monstrare velit; tamen adspice si quid
 Et nos quod cures proprium fecisse loquamur. 5
 Si te grata quies et primam somnus in horam
 Delectat, si te pulvis strepitusque rotarum,
 Si laedit caupona, Ferentinum ire jubebo;
 Nam neque divitibus contingunt gaudia solis,
 Nec vixit male qui natus moriensque fefellit. 10
 Si prodesse tuis pauloque benignius ipsum
 Te tractare voles, accedes siccus ad unctum.
 "Si pranderet olus patienter regibus uti
 Nollet Aristippus." "Si sciret regibus uti
 Fastidiret olus qui me notat." Utrius horum 15
 Verba probes et facta doce, vel junior audi
 Cur sit Aristippi potior sententia; namque
 Mordacem Cynicum sic eludebat, ut aiunt:
 "Scurror ego ipse mihi, populo tu; rectius hoc et
 Splendidius multo est. Equus ut me portet, alat rex, 20
 Officium facio: tu poscis vilia rerum,
 Dante minor quamvis fers te nullius egentem."
 Omnis Aristippum decuit color et status et res,
 Tentantem majora, fere praesentibus acquum.
 Contra quem duplici panno patientia velat 25
 Mirabor vitae via si conversa decebit.
 Alter purpureum non exspectabit amictum,
 Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
 Personamque feret non inconcinuus utramque;
 Alter Miletī textam cane pejus et angui 30
 Vitabit chlamydem, morietur frigore si non
 Rettuleris pannum. Refer et sine vivat ineptus.
 Res gerere et captos ostendere civibus hostes
 Attingit solium Jovis et caelestia tentat:
 Principibus placuisse viris non ultima laus est. 35
 Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
 Sedit qui timuit ne non succederet. Esto!
 Quid qui pervenit, fecitne viriliter? Atqui

Hic est aut nusquam quod quaerimus. Hic onus horret,
 Ut parvis animis et parvo corpore majus: 40
 Hic subit et perfert. Aut virtus nomen inane est,
 Aut decus et pretium recte petit experiens vir.
 Coram rege suo de paupertate tacentes
 Plus poscente ferent; distat sumasne pudenter
 An rapias. Atqui rerum caput hoc erat, hic fons. 45
 "Indotata mihi soror est, paupercula mater,
 Et fundus nec vendibilis nec pascere firmus,"
 Qui dicit, clamat, "Victum date." Succinit alter:
 "Et mihi dividuo findetur munere quadra."
 Sed tacitus pasci si posset corvus haberet 50
 Plus dapis et rixae multo minus invidiaeque.
 Brundisium comes aut Surrentum ductus amoenum,
 Qui queritur salebras et acerbum frigus et imbres,
 Aut cistam effractam et subducta viatica plorat,
 Nota refert meretricis acumina, saepe catellam, 55
 Saepe periscelidem raptam sibi flentis, uti mox
 Nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
 Nec semel irrisus triviis attollere curat
 Fracto crure planum, licet illi plurima manet
 Lacrima, per sanctum juratus dicat Osirim: 60
 "Credite non ludo; crudeles, tollite claudum."
 "Quaere peregrinum," vicinia rauca reclamat.

XVIII.

Si bene te novi metues, liberrime Lolli,
 Scurrantis speciem praebere professus amicum.
 Ut matrona meretrici dispar erit atque
 Discolor, infido scurrae distabit amicus.
 Est huic diversum vitio vitium prope majus, 5
 Asperitas agrestis et inconcinna gravisque,
 Quae se commendat tonsa cute, dentibus atris,
 Dum vult libertas dici mera veraque virtus,
 Virtus est medium vitiorum et utrinque reductum.
 Alter in obsequium plus aequo pronus et imi 10
 Derisor lecti sic nutum divitis horret,
 Sic iterat voces et verba cadentia tollit,
 Ut puerum saevo credas dictata magistro
 Reddere vel partes mimum tractare secundas.

Alter rixatur de lana saepe caprina, 15
Propugnat nugis armatûs: "Scilicet ut non
Sit mihi prima fides, et vere quod placet ut non
Acri ter elatrem! Pretium aetas altera sordet."
Ambigitur quid enim? Castor sciat an Dolichos plus;
Brundisium Minuci melius via ducat an Appi. 20
Quem damnosa Venus, quem praeceps alea nudat,
Gloria quem supra vires et vestit et ungit,
Quem tenet argenti sitis importuna famesque,
Quem paupertatis pudor et fuga, dives amicus
Saepe decem vitiis instructior odit et horret: 25
Aut si non odit regit, ac veluti pia mater
Plus quam se sapere et virtutibus esse priorem
Vult, et ait prope vera: "Meae (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes; tibi parvula res est:
Arta decet sanum comitem toga; desine mecum 30
Certare." Eutrapelus cuicumque nocere volebat
Vestimenta dabat pretiosa: beatus enim jam
Cum pulchris tunicis sumet nova consilia et spes,
Dormiet in lucem, scorto postponet honestum
Officium, nummos alienos pascet, ad inum 35
Thrax erit aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu scrutaberis iuius unquam,
Commissumque teges et vino tortus et ira;
Nec tua laudabis studia aut aliena reprehendes,
Nec cum venari volet ille poëmata panges. 40
Gratia sic fratrum geminorum Amphionis atque
Zethi dissiluit, donec suspecta severo
Conticuit lyra. Fraternis cessisse putatur
Moribus Amphion: tu cede potentis amici
Lenibus imperiis, quotiesque educet in agros 45
Aetolis onerata plagis jumenta canesque,
Surge et inhumanae senium depone Camenae,
Coenes ut pariter pulmenta laboribus èmpta;
Romanis sollemne viris opus, utile famae
Vitaeque et membris, praesertim cum valeas et 50
Vel cursu superare canem vel viribus aprum
Possis. Adde virilia quod speciosius arma
Non est qui tractet; scis, quo clamore coronae
Proelia sustineas campestria; denique saevam

Militiam puer et Cantabrica bella tulisti 55
Sub duce qui templis Parthorum signa refigit
Nunc, et si quid abest Italis adjudicat armis.
Ac, ne te retrahas et inexcusabilis absis,
Quamvis nil extra numerum fecisse modumque 60
Curas, interdum nugaris rure paterno;
Partitur lintres exercitus; Actia pugna
Te duce per pueros hostili more refertur;
Adversarius est frater, lacus Hadria, donec
Alterutrum velox Victoria fronde coronet.
Consentire suis studiis qui crediderit te, 65
Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
Protinus ut moneam, si quid monitoris eges tu
Quid de quoque viro et cui dicas saepe videto.
Percontatorem fugito, nam garrulus idem est,
Nec retinent patulae commissa fideliter aures, 70
Et semel emissum volat irrevocabile verbum.
Non ancilla tuum jecur ulceret ulla puerve
Intra marmoreum venerandi limen amici,
Ne dominus pueri pulchri caraeve puellae
Munere te parvo beet aut incommodus angat. 75
Qualem commendes etiam atque etiam adspice, ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur et quondam non dignum tradimus: ergo
Quem sua culpa premet deceptus omitte tueri,
Ut penitus notum, si tentent crimina, serves 80
Taterisque tuo fidentem praesidio; qui
Dente Theonino cum circumroditur, ecquid
Ad te post paulo ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur paries cum proximus ardet,
Et neglecta solent incendia sumere vires. 85
Dulcis inexpertis cultura potentis amici:
Expertus metuit. Tu dum tua navis in alto est
Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
Oderunt hilarem tristes tristemque jocos,
Sedatum celeres, agilem navumque remissi; 90
Potiores bibuli media de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula, quamvis
Nocturnos jures te formidare vapores.
Deme supercilio nubem; plerumque modestus

Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
 Inter cuncta leges et percontabere doctos,
 Qua ratione quæas traducere leniter aevum;
 Num te semper inops agitet vexetque cupido,
 Num pavor et rerum mediocriter utilium spes;
 Virtutem doctrina paret, naturane donet;
 Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum;
 Quid pure tranquillet, honos an dulce lucellum,
 An secretum iter et fallentis semita vitae.
 Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
 Quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus,
 Quid sentire putas? quid credis, amice, precari?
 Sit mihi quod nunc est, etiam minus; et mihi vivam
 Quod superest aevi, si quid superesse volunt di;
 Sit bona librorum et provisæ frugis in annum
 Copia, neu flitem dubiæ spe pendulus horæ.
 Sed satis est orare Jovem quæ donat et aufert:
 Det vitam, det opes, æquum mi animum ipse parabo.

XIX.

PRISCO si credis, Maecenas docte, Cratino,
 Nulla placere diu nec vivere carmina possunt
 Quæ scribuntur aquæ potioribus. Ut male sanos
 Adscripsit Liber Satyris Faunisque poetas
 Vina fere dulces oluerunt mane Camenæ.
 Laudibus arguitur vini vinosus Homerus;
 Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma
 Prosiluit dicenda. "Forum putealque Libonis
 Mandabo siccis, adimam cantare severis."
 Hoc simul edixi non cessavere poetæ
 Nocturno certare mero, putere diurno.
 Quid, si quis vultu torvo ferus et pede nudo
 Exiguæque togæ simulet textore Catonem,
 Virtutemne repræsentet moresque Catonis?
 Rupit Iarbitam Timagenis æmula lingua,
 Dum studet urbanus tenditque disertus haberi.
 Decipit exemplar vitiis imitabile; quodsi
 Pallerem casu biberent exsangue cuminum.
 O imitatores, servum pecus, ut mihi sæpe
 Bilem, sæpe jocum vestri movere tumultus!

Libera per vacuum posui vestigia princeps,
 Non aliena meo pressi pede. Qui sibi fidit
 Dux regit examen. Parios ego primus iambos
 Ostendi Latio, numeros animosque secutus
 Archilochi, non res et agentia verba Lycamben. 25
 Ac ne me foliis ideo brevioribus ornes
 Quod timui mutare modos et carminis artem,
 Temperat Archilochi Musam pede mascula Sappho,
 Temperat Alcaeus, sed rebus et ordine dispar,
 Nec socerum quaerit quem versibus oblinat atris, 30
 Nec sponsae laqueum famoso carmine nectit.
 Hunc ego non alio dictum prius ore Latinus
 Vulgavi fidicen; juvat immemorata ferentem
 Ingenuis oculisque legi manibusque teneri.
 Scire velis mea cur ingratus opuscula lector 35
 Laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?
 Non ego ventosae plebis suffragia venor
 Impensis coenarum et tritae munere vestis;
 Non ego nobilium scriptorum auditor et ultor
 Grammaticas ambire tribus et pulpita dignor: 40
 Hinc illae lacrimae. "Spissis indigna theatri
 Scripta pudet recitare et nugis addere pondus,"
 Si dixi: "Rides," ait, "et Jovis auribus ista
 Servas; fidis enim manare poëtica mella
 Te solum, tibi pulcher." Ad haec ego naribus uti 45
 Formido, et luctantis acuto ne secer ungui,
 "Displicet iste locus," clamo, "et diludia posco."
 Ludus enim genuit trepidum certamen et iram,
 Ira truces inimicitias et funebre bellum.

XX.

VERTUMNUM Janumque, liber, spectare videris,
 Scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.
 Odisti claves et grata sigilla pudico;
 Paucis ostendi gemis et communia laudas,
 Non ita nutritus. Fuge quo descendere gestis.
 Non erit emisso reditus tibi. "Quid miser egi?
 Quid volui?" dices ubi quis te laeserit; et scias
 In breve te cogi cum plenus languet amator.
 Quodsi non odio peccantis desipit augur,

Carus eris Romæ donec te deserat ætas; 10
Contrectatus ubi manibus sordescere vulgi.
Coeperis, aut tineas pasces taciturnus inertes,
Aut fugies Uticam aut vinctus mitteris Ilerdam.●
Ridebit monitor non exauditus, ut ille
Qui male parentem in rupes protrusit asellum 15
Iratus: quis enim invitum servare labore?
Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
Occupet extremis in vicis balba senectus.
Cum tibi sol tepidus plures admoverit aures,
Me, libertino natum patre et in tenui re, 20
Majores pennas nido extendisse loqueris,
Ut quantum generi demas virtutibus addas;
Me primis Urbis belli placuisse domique;
Corporis exigui, præcanum, solibus aptum,
Irasci celerem, tamen ut placabilis essem. 25
Forte mecum si quis te percontabitur ævum,
Me quater undenos sciat implevisse Decembres
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

EPISTOLARUM

LIBER SECUNDUS.

I.

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes, in publica commoda peccem
Si longo sermone morer tua tempora, Caesar.
Romulus et Liber pater et cum Castore Pollux, 5
Post ingentia facta deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
Componunt, agros assignant, oppida condunt,
Ploravere suis non respondere favorem
Speratum meritis. Diram qui contudit hydram 10
Notaque fatali portenta labore subegit,
Comperit invidiam supremo fine domari.
Urit enim fulgore suo qui praegravat artes
Infra se positas; extinctus amabitur idem.
Praesenti tibi maturos largimur honores, 15
Jurandasque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus, sapiens et justus in uno,
Te nostris ducibus, te Graiis anteferendo,
Cetera nequaquam simili ratione modoque 20
Aestimat, et nisi quae terris semota suisque
Temporibus defuncta videt, fastidit et odit;
Sic fautor veterum ut tabulas peccare vetantes
Quas bis quinque viri sanxerunt, foedera regum
Vel Gabiis vel cum rigidis aequata Sabinis, 25
Pontificum libros, annosa volumina vatum,
Dictitet Albano Musas in monte locutas.
Si quia Graecorum sunt antiquissima quaeque
Scripta vel optima Romani pensantur eadem
Scriptores trutina, non est quod multa loquamur: 30

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce dūri;
 Venimus ad summum fortunae; pingimus atque
 Psallimus et luctamur Achivis doctius unctis.
 Si meliora dies ut vina poëmata reddit,
 Scire velim chartis pretium quotus arroget annus. 35
 Scriptor abhinc annos centum qui decidit inter
 Perfectos veteresque referri debet, an inter
 Viles atque novos? Excludat jurgia finis.
 Est vetus atque probus centum qui perficit annos.
 Quid, qui deperiit minor uno mense vel anno, 40
 Inter quos referendus erit? veteresne poëtas,
 An quos et praesens et postera respuat actas?
 Iste quidem veteres inter ponctur honeste
 Qui vel mense brevi vel toto est junior anno.
 Utor permissa caudaeque pilos ut equinae 45
 Paulatim vello et demo unum, demo et item unum,
 Dum cadat elusus ratione ruentis acervi
 Qui redivit in fastos et virtutem aestimat annis,
 Miraturque nihil nisi quod Libitina sacravit.
 Ennius et sapiens et fortis et alter Homerus, 50
 Ut critici dicunt, leviter curare videtur
 Quo promissa cadant et somnia Pythagorea.
 Naevius in manibus non est et mentibus haeret
 Paene recens? Adeo sanctum est vetus omne poëma.
 Ambigitur quotiens uter utro sit prior, aufert 55
 Pacuvius docti famam senis, Accius alti,
 Dicitur Afrani toga convenisse Menandro,
 Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi,
 Vincere Caecilius gravitate, Terentius arte.
 Hos ediscit et hos arcto stipata theatro 60
 Spectat Roma potens; habet hos numeratque poëtas
 Ad nostrum tempus Livi scriptoris ab aevo.
 Interdum vulgus rectum videt, est ubi peccat.
 Si veteres ita miratur laudatque poëtas
 Ut nihil anteferat nihil illis comparet, errat: 65
 Si quaedam nimis antique, si pleraque dure
 Dicere credit eos, ignave multa fatetur,
 Et sapit et mecum facit et Jove judicat aequo.
 Non equidem insector delendaque carmina Livi
 Esse reor, memini quae plagosum mihi parvo 70

Orbilium dictare; sed emendata videri
Pulchraque et exactis minimum distantia miror;
Inter quae verbum emicuit si forte decorum, et
Si versus paulo concinnior unus et alter,
Injuste totum ducit venditque poema. 75
Indignor quidquam reprehendi, non quia crasse
Compositum illepideve putetur, sed quia nuper;
Nec veniam antiquis sed honorem et praemia posci.
Recte necne crocum floresque perambulet Attae
Fabula si dubitem, clament periisse pudorem 80
Cuncti paene patres, ea cum reprehendere coner
Quae gravis Aesopus, quae doctus Roscius egit:
Vel quia nil rectum nisi quod placuit sibi ducunt,
Vel quia turpe putant parere minoribus, et quae
Imberbes didicere senes perdenda fateri. 85
Jam Saliare Numae carmen qui laudat, et illud
Quod mecum ignorat solus vult scire videri,
Ingeniis non ille favet plauditque sepultis,
Nostra sed impugnat, nos nostraque lividus odit.
Quod si tam Graecis novitas invisae fuisset 90
Quam nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet
Quod legeret tereretque viritim publicus usus?
Ut primum positis nugari Graccia bellis
Coepit et in vitium fortuna labier aequa,
Nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum, 95
Marmoris aut eboris fabros aut aeris amavit,
Suspendit picta vultum mentemque tabella,
Nunc tibiciniibus, nunc est gavisa tragoedis;
Sub nutrice puella velut si luderet infans,
Quod cupide petiit mature plena reliquit. 100
Quid placet aut odio est quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonae ventique secundi.
Romae dulce diu fuit et sollemne reclusa
Mane domo vigilare, clienti promere jura,
Cautos nominibus rectis expendere nummos, 105
Majores audire, minori dicere, per quae
Crescere res posset, minui damnosa libido.
Mutavit mentem populus levis et calet uno
Scribendi studio; pueri patresque severi
Fronde comas vincti cuenant et carmina dictant. 110

Ipse ego qui nullos me adfirmo scribere versus
 Invenior Parthis mendacior, et prius orto
 Solo vigil calamum et chartas et scrinia posco.
 Navem agere ignarus navis timet; abrotonum aegro
 Non audet nisi qui didicit dare; quod medicorum est
 Promittunt medici; tractant fabrilia fabri: 116
 Scribimus indocti doctique poemata passim.
 Hic error tamen et levis hacc insania quantas
 Virtutes habeat sic collige: vatis avarus
 Non temere est animus; versus amat, hoc studet unum;
 Detrimenta, fugas servorum, incendia ridet; 121
 Non fraudem socio puerove incogitat ullam
 Pupillo; vivit siliquis et pane secundo;
 Militiae quamquam piger et malus, utilis urbi,
 Si das hoc parvis quoque rebus magna juvari. 125
 Os tenerum pueri balbumque poeta figurat,
 Torquet ab obscœnis jam nunc sermonibus aurem,
 Mox etiam pectus praeceptis format amicis,
 Asperitatis et invidiae corrector et irae;
 Recte facta refert, orientia tempora notis 130
 Instruit exemplis, inopem solatur et aegrum.
 Castis cum pueris ignara puella mariti
 Disceret unde preces vatem ni Musa dedisset?
 Poscit opem chorus et praesentia numina sentit,
 Caelestes implorat aquas docta prece blandus, 135
 Avertit morbos, metuenda pericula pellit,
 Impetrat et pacem et locupletem frugibus annum.
 Carmine di superi placantur, carmine Manes.
 Agricolae prisci, fortes parvoque beati,
 Condita post frumenta levantes tempore festo 140
 Corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem,
 Cum sociis operum, pueris et conjuge fida,
 Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
 Floribus et vino Genium memorem brevis aevi.
 Fescennina per hunc inventa licentia morem 145
 Versibus alternis opprobria rustica fudit,
 Libertasque recurrentes accepta per annos
 Lusit amabiliter, donec jam saevus apertam
 In rabiem coepit verti jocus et per honestas
 Ire domos impune minax. Doluere cruento 150

Dente laccessiti; fuit intactis quoque cura
Conditione super communi; quin etiam lex
Poenaeque lata malo quae nollet carmine quemquam
Describi; vertere modum, formidine fustis
Ad bene dicendum delectandumque redacti. 155
Graecia capta ferum victorem cepit et artes
Intulit agresti Latio; sic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius et grave virus
Munditiae pepulere; sed in longum tamen aevum
Manserunt hodieque manent vestigia ruris. 160
Serus enim Graecis admovit acumina chartis,
Et post Punica bella quietus quaerere coepit
Quid Sophocles et Thespis et Aeschylus utile ferrent.
Tentavit quoque rem, si digne vertere posset,
Et placuit sibi, natura sublimis et acer; 165
Nam spirat tragicum satis et feliciter audet,
Sed turpem putat inscite metuitque lituram.
Creditor ex medio quia res arcessit habere
Sudoris minimum, sed habet comoedia tanto
Plus oneris quanto veniae minus. Adspice, Plautus 170
Quo pacto partes tutetur amantis ephēbi,
Ut patris attenti, lenonis ut insidiosi;
Quantus sit Dossennus edacibus in parasitis,
Quam non adstricto percurrat pulpita socco;
Gestit enim nummum in loculos demittere, post hoc 175
Securus cadat an recto stet fabula talo.
Quem tulit ad scenam ventoso Gloria curru
Exanimat lentus spectator, sedulus inflat:
Sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum
Subruit aut reficit. Valeat res ludicra si mo 180
Palma negata macrum, donata reducit opinium.
Saepe etiam audacem fugat hoc terretque poëtam,
Quod numero plures, virtute et honore minores,
Indocti stolidique, et depugnare parati
Si discordet eques, media inter carmina poscunt 185
Aut ursum aut pugiles; his nam plebecula plaudit.
Verum equitis quoque jam migravit ab aure voluptas
Omnis ad incertos oculos et gaudia vana.
Quattuor aut plures aulaea premuntur in horas,
Dum fugiunt equitum turmae peditumque catervae; 190

Mox trahitur manibus regum fortuna retortis,
 Esseda festinant, pilenta, petorrita, naves,
 Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
 Si foret in terris rideret Democritus, seu
 Diversum confusa genus panthera camelo, 195
 Sive elephas albus vulgi converteret ora;
 Spectaret populum ludis attentius ipsis,
 Ut sibi praeberentem mimo spectacula plura;
 Scriptores autem narrare putaret asello
 Fabellam surdo. Nam quae pervincere voces 200
 Evaluere sonum referunt quem nostra theatra?
 Garganum mugire putes nemus aut mare Tuscum,
 Tanto cum strepitu ludi spectantur et artes
 Divitiaeque peregrinae, quibus oblitus actor
 Cum stetit in scena concurrit dextera laevae. 205
 Dixit adhuc aliquid? Nil sane. Quid placet ergo?
 Lana Tarentino violas imitata veneno.
 Ac ne forte putes me quae facere ipse recusem
 Cum recte tractent alii laudare maligne:
 Ille per extantum funem mihi posse videtur 210
 Ire poeta, meum qui pectus inaniter angit,
 Irritat, mulcet, falsis terroribus implet,
 Ut magus, et modo me Thebis, modo ponit Athenis.
 Verum age et his qui se lectori credere malunt
 Quam spectatoris fastidia ferre superbi 215
 Curam redde brevem, si munus Apolline dignum
 Vis complere libris et vatibus addere calcar,
 Ut studio majore petant Helicon virentem.
 Multa quidem nobis facimus mala saepe poetae,
 (Ut vineta egomet caedam mea,) cum tibi librum 220
 Sollicito damus aut fesso; cum laedimur unum
 Si quis amicorum est ausus reprehendere versum;
 Cum loca jam recitata revolvimus irrevocati;
 Cum lamentamur non apparere labores
 Nostros et tenui deducta poemata filo; 225
 Cum speramus eo rem venturam ut simul atque
 Carmina rescieris nos fingere commodus ultro
 Arcessas, et egere vetes, et scribere cogas.
 Sed tamen est operae pretium cognoscere, quales
 Aedituos habeat belli spectata domique 230

Virtus, indigno non committenda poëtae.
 Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
 Choerilus, incultis qui versibus et male natis
 Rettulit acceptos, regale nomisma, Philippo s.
 Sed veluti tractata notam labemque remittunt 235
 Atramenta, fere scriptores carmine foedo
 Splendida facta linunt. Idem rex ille poëta
 Qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
 Edicto vetuit ne quis se praeter Apellen
 Pingeret, aut alius Lysippo duceret aera 240
 Fortis Alexandri vultum simulantia. Quodsi
 Judicium subtile videndis artibus illud
 Ad libros et ad haec Musarum dona vocares,
 Boeotum in crasso jurares aëre natum.
 At neque dedecorant tua de se judicia atque 245
 Munera, quae multa dantis cum laude tulerunt
 Dilecti tibi Virgilius Variusque poëtae;
 Nec magis expressi vultus per aënea signa,
 Quam per vatis opus mores animique virorum
 Clarorum apparent. Nec sermones ego mallem 250
 Repentes per humum quam res componere gestas,
 Terrarumque situs et flumina dicere, et arces
 Montibus impositas, et barbara regna, tuisque
 Auspiciis totum confecta duella per orbem,
 Claustraque custodem pacis cohibentia Janum, 255
 Et fornidatam Parthis te principe Romam,
 Si quantum cupcrem possem quoque; sed neque parvum
 Carmen majestas recipit tua, nec meus audet
 Rem tentare pudor quam vires ferre recusent.
 Sedulitas autem stulte quem diligit urget, 260
 Praecipue cum se numeris commendat et arte:
 Discit enim citius meminitque libentius illud
 Quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.
 Nil moror officium quod me gravat, ac neque ficto
 In pejus vultu proponi cereus usquam, 265
 Nec prave factis decorari versibus opto,
 Ne rubeam pingui donatus munere, et una
 Cum scriptore meo, capsula porrectus aperta,
 Deferar in vicum vendentem thus et odores
 Et piper et quidquid chartis amicitur ineptis. 270

II.

FLORE, bono claroque fidelis amice Neroni,
 Si quis forte velit puerum tibi vendere natum
 Tibure vel Gabiis, et tecum sic agat: "Hic et
 Candidus et talos a vertice pulcher ad imos
 Fiet eritque tuus nummorum millibus octo, 5
 Verna ministeriis ad nutus aptus heriles,
 Litterulis Graecis imbutus, idoneus arti
 Cuilibet; argilla quidvis imitaberis uda;
 Quin etiam canet indoctum sed dulce bibenti:
 Multa fidem promissa levant, ubi plenius aequo 10
 Laudat venales qui vult extrudere merces.
 Res urget me nulla; meo sum pauper in aere.
 Nemo hoc manganum faceret tibi; non temere a me
 Quivis ferret idem. Semel hic cessavit et, ut fit,
 In scalis latuit metuens pendentis habenae." 15
 Des nummos, excepta nihil te si fuga laedat,
 Ille ferat pretium poenae securus, opinor;
 Prudens emisti vitiosum; dicta tibi est lex:
 Insequeris tamen hunc et lite moraris iniqua?
 Dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi 20
 Talibus officiis prope mancum, ne mea saevus
 Jurgares ad te quod epistola nulla rediret.
 Quid tum profeci mecum facientia jura
 Si tamen attentas? Quereris super hoc etiam, quod
 Expectata tibi non mittam carmina mendax. 25
 • Luculli miles collecta viatica multis
 Aerumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
 Perdiderat; post hoc vehemens lupus et sibi et hosti
 Iratus pariter, jejunis dentibus acer,
 Praesidium regale loco dejecit, ut aiunt, 30
 Summe munito et multarum divite rerum.
 Clarus ob id factum donis ornatur honestis,
 Accipit et bis dena super sestertia nummum.
 Forte sub hoc tempus castellum evertere praetor
 Nescio quod cupiens hortari coepit eundem 35
 Verbis quae timido quoque possent addere mentem:
 "I, bone, quo virtus tua te vocat, i pede fausto,
 Grandia laturus meritorum praemia. Quid stas?"

Post haec ille catus quantumvis rusticus: "Ibit,
 Ibit eo quo vis qui zonam perdidit," inquit. 40
 Romae nutriri mihi contigit, atque doceri
 Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles.
 Adjecere bonae paulo plus artis Athenae,
 Scilicet ut vellem curvo dignoscere rectum,
 Atque inter silvas Academi quaerere verum. 45
 Dura sed emovere loco me tempora grato,
 Civilisque rudem belli tulit aestus in arma
 Caesaris Augusti non responsura lacertis.
 Unde simul primum me dimisere Philippi,
 Decisis humilem pennis inopemque paterni 50
 Et laris et fundi, paupertas impulit audax,
 Ut versus facerem: sed quod non desit habentem
 Quae poterunt unquam satis expurgare cicutae,
 Ni melius dormire putem quam scribere versus?
 Singula de nobis anni praedantur euntes; 55
 Eripuere jocos, vencrem, convivia, ludum;
 Tendunt extorquere poëmata; quid faciam vis?
 Denique non omnes eadem mirantur amantque:
 Carmine tu gaudes, hic delectatur iambis,
 Ille Bioncis sermonibus et sale nigro. 60
 Tres mihi convivae prope dissentire videntur,
 Poscentes vario multum diversa palato.
 Quid dem? quid non dem? renuis tu quod jubet alter;
 Quod petis id sane est invisum acidumque duobus.
 Praeter caetera me Romaene poëmata censes 65
 Scribere posse inter tot curas totque labores?
 Illic sponsum vocat, hic auditum scripta relictis
 Omnibus officiis; cubat hic in colle Quirini,
 Ille extremo in Aventino, visendus uterque;
 Intervalla vides humane commoda. Verum 70
 Purae sunt plateae, nihil ut meditantibus obstat.
 Festinat calidus mulis gerulisque redemptor,
 Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum,
 Tristia robustis luctantur funera plaustis,
 Hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus: 75
 I nunc et versus tecum meditare canoros.
 Scriptorum chorus omnis amat nemus et fugit urbem,
 Rito cliens Bacchi somno gaudentis et umbra:

Tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
 Vis canere et contracta sequi vestigia vatum? 80
 Ingenium sibi quod vacuas desumpsit Athenas,
 Et studiis annos septem dedit insenuitque
 Libris et curis, statua taciturnius exit
 Plerumque et risu populum quatit; hic ego rerum
 Fluctibus in mediis et tempestatibus urbis 85
 Verba lyrae motura sonum connectere digner?
 Frater erat Romae consulti rhetor, ut alter
 Alterius sermone meros audiret honores,
 Gracchus ut hic illi, foret huic ut Mucius ille,
 Qui minus argutos vexat furor iste poëtas? 90
 Carmina compono, hic elegos. "Mirabile visu
 Caclatumque novem Musis opus!" Adspice primum,
 Quanto cum fastu, quanto molimine circum-
 Spectemus vacuum Romanis vatibus aedem!
 Mox etiam, si forte vacas, sequere et procul audi, 95
 Quid ferat et quare sibi nectat uterque coronam.
 Caedimur et totidem plagis consumimus hostem
 Lento Samnites ad lumina prima duello.
 Discedo Alcaeus puncto illius; ille meo quis?
 Quis nisi Callimachus? Si plus adposcere visus, 100
 Fit Minnermus et optivo cognomine crescit.
 Multa fero ut placem genus irritabile vatum,
 Cum scribo et supplex populi suffragia capto;
 Idem, finitis studiis et mente recepta,
 Obtorem patulas impune legentibus aures. 105
 Ridentur mala qui componunt carmina; verum
 Gaudent scribentes et se venerantur, et ultro,
 Si taceas, laudant quidquid scripsere beati.
 At qui legitimum cupiet fecisse poëma
 Cum tabulis animum censoris sumet honesti; 110
 Audebit quaecunque parum splendoris habebunt
 Et sine pondere erunt et honore indigna ferentur
 Verba movere loco, quamvis invita recedant
 Et versentur adhuc intra penetralia Vestae.
 Obscurata diu populo bonus eruet atque 115
 Proferet in lucem speciosa vocabula rerum,
 Quae priscis memorata Catonibus atque Cethegis
 Nunc situs informis premit et deserta vetustas;

Adsciscet nova quae genitor produxerit usus.
Vehemens et liquidus puroque simillimus amni 120
Fundet opes Latiumque beabit divite lingua;
Luxuriantia compescet, nimis aspera sano
Levabit cultu, virtute carentia tollet,
Ludentis speciem dabit et torquebitur, ut qui
Nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa movetur. 125
Praetulerim scriptor delirus inersque videri,
Dum mea delectent mala me vel denique fallant,
Quam sapere et ringi. Fuit haud ignobilis Argis,
Qui se credebat miros audire tragoedos,
In vacuo laetus sessor plausorque theatro; 130
Caetera qui vitae servaret munia recto
More, bonus sane vicinus, amabilis hospes,
Comis in uxorem, posset qui ignoscere servis
Et signo laeso non insanire lagenae,
Posset qui rupem et puteum vitare patentem. 135
Hic ubi cognatorum opibus curisque reffectus
Expulit helleboro morbum bilemque meraco
Et redit ad sese: "Pol me occidistis, amici,
Non servastis," ait, "cui sic extorta voluptas
Et demptus per vim mentis gratissimus error." 140
Nimirum sapere est abjectis utile nugis,
Et tempestivum pueris concedere ludum;
Ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis,
Sed verae numerosque modosque ediscere vitae.
Quocirca mecum loquor haec tacitusque recorder: 145
"Si tibi nulla sitim finiret copia lymphae,
Narrares medicis; quod quanto plura parasti.
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?
Si vulnus tibi monstrata radice vel herba
Non fieret levius, fugeres radice vel herba 150
Proficiente nihil curarier. Audieras, cui
Rem di donarent illi decedere pravam
Stultitiam; et cum sis nihilo sapientior ex quo
Plenior es, tamen uteris monitoribus isdem?
At si divitiae prudentem reddere possent, 155
Si cupidum timidumque minus te, nempe ruberes
Viveret in terris te si quis avarior uno.
Si proprium est quod quis libra mercatur et acre,

Quaedam, si credis consultis, mancipat usus ;
Qui te pascit ager tuus est, et villicus Orbi, 160
Cum segetes occat tibi mox frumenta daturas,
Te dominum sentit. Das nummos, accipis uvam,
Pullos, ova, cadum temeti: nempe modo isto
Paulatim mercaris agrum fortasse trecentis
Aut etiam supra nummorum millibus emptum. 165
Quid refert vivas numerato nuper an olim ?
Emptor Aricini quondam Veientis et arvi
Emptum cœnat olus, quamvis aliter putat; emptis
Sub noctem gelidam lignis calefactat aënum;
Sed vocat usque suum qua populus adsita certis 170
Limitibus vicina refugit jurgia; tamquam
Sit proprium quidquam, puncto quod mobilis horae
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc morte suprema
Permutet dominos et cedat in altera jura.
Sic quia perpetuus nulli datur usus, et heres 175
Heredem alterius velut unda supervenit undam,
Quid vici prosunt aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adjecti Lucani, si metit Orcus
Grandia cum parvis, non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas, 180
Argentum, vestes Gaetulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant, est qui non curat habere.
Cur alter fratrum cessare et ludere et ungi
Praeferat Herodis palmetis pinguibus, alter
Dives et importunus ad umbram lucis ab ortu 185
Silvestrem flammis et ferro mitiget agrum,
Scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
Naturæ deus humanae, mortalis in unum
Quodque caput, vultu mutabilis, albus et ater.
Utar et ex modico quantum res poscet acervo 190
Tollam, nec metuum quid de me judicet heres,
Quod non plura datis invenerit; et tamen idem
Scire volam quantum simplex hilarisque nepoti
Discrepet et quantum discordet parcus avaro.
Distat enim spargas tua prodigus an neque sumptum 195
Invitus facias neque plura parare labores,
Ac potius, puer ut festis Quinquatribus olim,
Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.

Pauperies immunda *domus* procul absit: ego, utrum
Nave ferar magna an parva, ferar unus et idem. 200
Non agimur tumidis velis aquilone secundo;
Non tamen adversis aetatem ducimus austris,
Viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis usque priores.
Non es avarus: abi; quid, caetera jam simul isto 205
Cum vitio fugere? Caret tibi pectus inani
Ambitione? Caret mortis formidine et ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
Nocturnos lemures portentaque Thessala rides?
Natales grate numeras? Ignoscis amicis? 210
Lenior et melior fis accedente senecta?
Quid te exempta levat spinis de pluribus una?
Vivere si recte nescis decede peritis.
Lusisti satis, edisti satis atque bibisti:
Tempus abire tibi est, ne potum largius aequo 215
Rideat et pulset lasciva decentius aetas."

DE ARTE POETICA

LIBER.

HUMANO capiti cervicem pictor equinam
Jungere si velit, et varias inducere plumas
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne,
Spectatum admissi risum teneatis, amici? 5
Credite, Pisones, isti tabulae fore librum
Persimilem cujus, velut aegri somnia, vanae
Fingentur species, ut nec pes nec caput uni
Reddatur formae. "Pictoribus atque poëtis
Quidlibet audendi semper fuit aequa potestas." 10
Scimus et hanc veniam petimusque damusque vicissim;
Sed non ut placidis coëant immitia, non ut
Serpentes avibus gementur, tigribus agni.
Inceptis gravibus plerumque et magna professis
Purpureus, late qui splendeat, unus et alter 15
Adsuitur pannus, cum lucus et ara Dianae
Et properantis aquae per amoenos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum aut pluvius describitur arcus;
Sed nunc non erat his locus. Et fortasse cupressum
Scis simulare: quid hoc, si fractis enatat exspes 20
Navibus aere dato qui pingitur? Amphora coepit
Institui; currente rota cur urceus exit?
Denique sit quidvis simplex dumtaxat et unum.
Maxima pars vatium, pater et juvenes patre digni,
Decipimur specie recti: brevis esse laboro, 25
Obscurus fio; sectantem levia nervi
Deficiunt animique; professus grandia target;
Serpit humi tutus nimium timidusque procellae;
Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
Delphinum silvis appingit, fluctibus aprum. 30
In vitium ducit culpae fuga si caret arte.

Aemilium circa ludum faber unus et unguēs
Exprimet et molles imitabitur aere capillos,
Infelix operis summa quia ponere totum
Nesciet. Hunc ego me, si quid componere curem, 35
Non magis esse velim quam naso vivere pravo,
Spectandum nigris oculis nigroque capillo.
Sumito materiam vestris qui scribitis aequam
Viribus et versate diu quid ferre recusent,
Quid valeant humeri. Cui lecta potenter erit res, 40
Nec facundia deseret hunc nec lucidus ordo.
Ordinis haec virtus erit et venus, aut ego fallor,
Ut jam nunc dicat jam nunc debentia dici,
Pleraque differat et praesens in tempus omittat;
Hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor. 45
In verbis etiam tenuis cautusque serendis,
Dixeris egregie notum si callida verbum
Reddiderit junctura novum. Si forte necesse est
Indiciis monstrare recentibus abdita rerum,
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis 50
Continget, dabiturque licentia sumpta pudenter;
Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem si
Graeco fonte cadent, parce detorta. Quid autem
Caecilio Plautoque dabit Romanus ademptum
Virgilio Varioque? Ego cur acquirere pauca 55
Si possum invideor, cum lingua Catonis et Enni
Sermonem patrium ditaverit et nova rerum
Nomina protulerit? Licuit semperque licebit
Signatum praesente nota producere nomen.
Ut silvae foliis pronos mutantur in annos, 60
Prima cadunt: ita verborum vetus interit actas,
Et juvenum ritu florent modo nata vigentque.
Debemur morti nos nostraque; sive receptus
Terra Neptunus classes aquilonibus arcet,
Regis opus, sterilisve diu palus aptaque remis 65
Vicinas urbes alit et grave sentit aratrum,
Seu cursum mutavit iniquum frugibus annis
Doctus iter melius, mortalia facta peribunt,
Nedum sermonum stet honos et gratia vivax.
Multa renascentur quae jam cecidere, cadentque 70
Quae nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,

Quem penes arbitrium est et jus et norma loquendi.
 Res gestae regumque ducumque et tristia bella
 Quo scribi possent numero monstravit Homerus.
 Versibus impariter junctis querimonia primum, 75
 Post etiam inclusa est voti sententia compos:
 Quis tamen exiguos elegos emisit auctor,
 Grammatici certant et adhuc sub iudice lis est.
 Archilochum proprio rabies armavit iambo;
 Hunc socci cepere pedem grandesque cothurni, 80
 Alternis aptum sermonibus et populares
 Vincentem strepitus et natum rebus agendis.
 Musa dedit fidibus divos puerosque deorum
 Et pugilem victorem et equum certamine primum
 Et juvenum curas et libera vina referre. 85
 Discriptas servare vices operumque colores
 Cur ego si nequeo ignoroque poëta salutor?
 Cur nescire pudens prave quam discere malo?
 Versibus exponi tragicis res comica non vult;
 Indignatur item privatis ac prope socco 90
 Dignis carminibus narrari coena Thyestae.
 Singula quaeque locum teneant sortita decenter.
 Interdum tamen et vocem comoedia tollit,
 Iratusque Chremes tumido delitigat ore;
 Et tragicus plerumque dolet sermone pedestri 95
 Telephus et Peleus, cum pauper et exsul uterque
 Projicit ampullas et sesquipedalia verba,
 Si curat cor spectantis tetigisse querela.
 Non satis est pulchra esse poëmata; dulcia sunt
 Et quocunque volent animum auditoris agunto, 100
 Ut ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
 Humani vultus: si vis me flere dolendum est
 Primum ipsi tibi: tunc tua me infortunia laedent,
 Telephe vel Peleu; male si mandata loqueris
 Aut dormitabo aut ridebo. Tristia maestum 105
 Vultum verba decent, iratum plena minarum,
 Ludentem lasciva, severum seria dictu.
 Format enim natura prius nos intus ad omnem
 Fortunarum habitum; juvat aut impellit ad iram
 Aut ad humum maerore gravi deducit et angit; 110
 Post effert animi motus interprete lingua.

Si dicentis erunt fortunis absona dicta
 Romani tollent equites peditesque cachinnum.
 Intererit multum divusne loquatur an heros,
 Maturusne senex an adhuc florente juventa 115
 Fervidus, et matrona potens an sedula nutrix,
 Mercatorne vagus cultorne virentis agelli,
 Colchus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis.
 Aut famam sequero aut sibi convenientia finge.
 Scriptor honoratum si forte reponis Achillem, 120
 Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
 Jura neget sibi nata, nihil non arroget armis.
 Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
 Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.
 Si quid inexpertum scenae committis et audes 125
 Personam formare novam, servetur ad imum
 Qualis ab incepto processerit, et sibi constet.
 Difficile est proprie communia dicere; tuque
 Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
 Quam si proferres ignota indictaque primus. 130
 Publica materies privati juris erit, si
 Non circa vilem patulumque moraberis orbem,
 Nec verbo verbum curabis reddere fidus
 Interpres, nec desilies imitator in arctum
 Unde pedem proferre pudor vetet aut operis lex. 135
 Nec sic incipies ut scriptor cyclicus olim:
 "Fortunam Priami cantabo et nobile bellum."
 Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
 Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.
 Quanto rectius hic qui nil molitur inepte: 140
 "Dic mihi, Musa, virum captae post tempora Trojae
 Qui mores hominum multorum vidit et urbes."
 Non fumum ex fulgore sed ex fumo dare lucem
 Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
 Antiphaten Scyllamque et cum Cyclope Charybdis. 145
 Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
 Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo;
 Semper ad eventum festinat et in medias res
 Non secus ac notas auditorem rapit, et quae
 Desperat tractata nitescere posse relinquit; 150
 Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,

Primo ne medium, medio ne discrepet imum.
Tu quid ego et populus mecum desideret audi:
Si plausoris eges aulaea manentis et usque
Sessuri donec cantor 'Vos plaudite' dicat, 155
Aetatis cujusque notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor naturis dandus et annis.
Reddere qui voces jam scit puer et pede certo
Signat humum, gestit paribus colludere, et iram
Colligit ac ponit temere, et mutatur in horas. 160
Imberbus juvenis tandem custode remoto
Gaudet equis canibusque et aprici gramine campi,
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Utilium tardus provisor, prodigus aeris,
Sublimis cupidusque et amata relinquere pernix. 165
Conversis studiis aetas animusque virilis
Quaerit opes et amicitias, inservit honori,
Commisisse cavet quod mox mutare laboret.
Multa senem circumveniunt incommoda, vel quod
Quaerit et inventis miser abstinet ac timet uti, 170
Vel quod res omnes timide gelideque ministrat,
Dilator, spe longus, iners, avidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, castigator censorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda secum, 175
Multa recedentes adimunt. Ne forte seniles
Mandentur juveni partes pueroque viriles,
Semper in adjunctis aevoque morabimur aptis.
Aut agitur res in scenis aut acta refertur.
Segnius irritant animos demissa per aurem, 180
Quam quae sunt oculis subjecta fidelibus, et quae
Ipse sibi tradit spectator: non tamen intus
Digna geri promes in scenam, multaue tolles
Ex oculis quae mox narret facundia praesens.
Ne pueros coram populo Medea trucidet, 185
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus,
Aut in avem Procne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcunque ostendis mihi sic incredulus odi.
Neve minor neu sit quinto productior actu
Fabula, quae posci vult et spectata reponi; 190
Nec deus intersit nisi dignus vindice nodus

Inciderit; nec quarta loqui persona laboret.
 Actoris partes chorus officiumque virile
 Defendat, neu quid medios intercinat actus
 Quod non proposito conducat et haereat apte. 193
 Ille bonis faveatque et consilietur amice,
 Et regat iratos et amet peccare timentes;
 Ille dapes laudet mensae brevis, ille salubrem
 Justitiam legesque et apertis otia portis;
 Ille tegat commissa deosque precetur et oret, 200
 Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.
 Tibia non ut nunc orichalco vincta tubaeque
 Aemula, sed tenuis simplexque foramine pauco
 Adspirare et adesse choris erat utilis atque
 Nondum spissa nimis complere sedilia flatu; 205
 Quo sane populus numerabilis utpote parvus
 Et frugi castusque verecundusque coibat.
 Postquam coepit agros extendere victor et urbes
 Latior amplecti murus vinoque diurno
 Placari Genius festis impune diebus, 210
 Accessit numerisque modisque licentia major;
 Indoctus quid enim saperet liberque laborum
 Rusticus urbano confusus, turpis honesto?
 Sic priscae motumque et luxuriem addidit arti
 Tibicen traxitque vagus per pulpita vestem; 215
 Sic etiam fidibus voces crevere severis,
 Et tulit eloquium insolitum facundia praeceps,
 Utiliumque sagax rerum et divina futuri
 Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
 Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum, 220
 Mox etiam agrestes Satyros nudavit, et asper
 Incolumi gravitate jocum tentavit, eo quod
 Illecebris erat et grata novitate morandus
 Spectator, functusque sacris et potus et exlex.
 Verum ita risores, ita commendare dicaces 225
 Conveniet Satyros, ita vertere seria ludo,
 Ne quicumque deus, quicumque adhibebitur heros,
 Regali conspectus in auro nuper et ostro,
 Migret in obscuras humili sermone tabernas,
 Aut dum vitat humum nubes et inania captet. 227
 Effutire leves indigna Tragoedia versus,

Ut festis matrona moveri jussa diebus,
 Intererit Satyris paulum pudibunda protervis.
 Non ego inornata et dominantia nomina solum
 Verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo; 235
 Nec sic enitar tragico differre colori
 Ut nihil intersit Davusne loquatur et audax
 Pythias emuncto lucrata Simone talentum,
 An custos famulusque dei Silenus alumni.
 Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quisvis 240
 Speret idem, sudet multum frustraue laboret
 Ausus idem: tantum series juncturaque pollet,
 Tantum de medio sumptis accedit honoris.
 Silvius deducti caveant me iudice Fauni,
 Ne velut innati triviis ac paene forenses 245
 Aut nimium teneris juvenentur versibus unquam,
 Aut immunda crepent ignominiosaue dicta;
 Offenduntur enim quibus est equus et pater et res,
 Nec, si quid fricti ciceris probat et nucis emptor,
 Aequis accipiunt animis donantve corona. 250
 Syllaba longa brevi subjecta vocatur iambus,
 Pes citus; unde etiam trimetris accrescere jussit
 Nomen iambeis, cum senos redderet ictus
 Primus ad extremum similis sibi. Non ita pridem,
 Tardior ut paulo graviorque veniret ad aures, 255
 Spondeos stabiles in jura paterna recepit
 Commodus et patiens, non ut de sede secunda
 Cederet aut quarta socialiter. Hic et in Acci
 Nobilibus trimetris apparet rarus, et Enni
 In scenam missos cum magno pondere versus 260
 Aut operae celeris nimium curaue carentis
 Aut ignoratae premit artis crimine turpi.
 Non quisvis videt immodulata poemata iudex,
 Et data Romanis venia est indigna poetis.
 Idcircone vager scribamque licenter? an omnes 265
 Visuros peccata putem mea, tutus et intra
 Spem veniae cautus? Vitavi denique culpam,
 Non laudem merui. Vos exemplaria Graeca
 Nocturna versate manu, versate diurna.
 At vestri proavi Plautinos et numeros et 270
 Laudavere sales: nimium patienter utrumque

Ne dicam stulte mirati, si modo ego et vos
 Scimus inurbanum lepido seponere dicto
 Legitimumque sonum digitis callemus et aure.
 Ignotum tragicæ genus invenisse Camenæ 275
 Dicitur et plaustris vexisse poemata Thespis,
 Quæ canerent agerentque peruncti faecibus ora.
 Post hunc personæ pallæque repertor honestæ
 Aeschylus et modicis instravit pulpita tignis
 Et docuit magnumque loqui nitique cothurno. 280
 Successit vetus his comoedia, non sine multa
 Laude; sed in vitium libertas excidit et vim
 Dignam lego regi; lex est accepta chorusque
 Turpiter obticuit sublato jure nocendi.
 Nil intentatum nostri liquere poetæ, 285
 Nec minimum meruere decus vestigia Græca
 Ausi deserere et celebrare domestica facta,
 Vel qui prætextas vel qui docuere togatas.
 Nec virtute foret clarisve potentius armis
 Quam lingua Latium, si non offenderet unum 290
 Quemque poetarum limæ labor et mora. Vos, o
 Pompilius sanguis, carmen reprehendite quod non
 Multa dies et multa litura coercuit atque
 Perfectum decies non castigavit ad unguem.
 Ingenium misera quia fortunatius arte 295
 Credit et excludit sanos Helicone poetas
 Democritus, bona pars non unguis ponere curat,
 Non barbam, secreta petit loca, balnea vitat.
 Nanciscetur enim pretium nomenque poetæ,
 Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam 300
 Tonsori Licino commiserit. O ego laevis,
 Qui purgor bilem sub verni temporis horam!
 Non alius faceret meliora poemata. Verum
 Nil tanti est. Ergo fungar vice cotis, acutum
 Reddere quæ ferrum valet exsors ipsa secandi; 305
 Munus et officium nil scribens ipse docebo,
 Unde parentur opes, quid alat formetque poetam;
 Quid deceat, quid non; quo virtus, quo ferat error.
 Scribendi recte sapere est et principium et fons:
 Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ, 310
 Verbaque provisam rem non invita sequentur.

Qui didicit patriae quid debeat et quid amicis,
 Quo sit amore parens, quo frater amandus et hospes,
 Quod sit conscripti, quod iudicis officium, quae
 Partes in bellum missi ducis, ille profecto 315
 Reddere personae scit convenientia cuique.
 Respicere exemplar vitae morumque jubebo
 Doctum imitatorem et vivas hinc ducere voces,
 Interdum speciosa locis morataque recto
 Fabula nullius veneris, sine pondere et arte, 320
 Valdius oblectat populum meliusque moratur
 Quam versus inopes rerum nugaeque canorae.
 Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo
 Musa loqui, praeter laudem nullius avaris.
 Romani pueri longis rationibus assem 325
 Discunt in partes centum diducere. "Dicat
 Filius Albini: Si de quincunce remota est
 Uncia, quid superat? Poteras dixisse." "Triens." "Eu!
 Rem poteris servare tuam. Redit uncia, quid fit?"
 "Semis." At haec animos aerugo et cura peculi 330
 Cum semel imbuerit, speramus carmina fingi
 Posse linenda cedro et levi servanda cupresso?
 Aut prodesse volunt aut delectare poëtae,
 Aut simul et jucunda et idonea dicere vitae.
 Quidquid praecipies esto brevis, ut cito dicta 335
 Percipiant animi dociles teneantque fideles;
 Omno supervacuum pleno de pectore manat.
 Ficta voluptatis causa sint proxima veris,
 Nec quodcunque volet poscat sibi fabula credi,
 Neu pransae Lamiae vivum puerum extrahat alvo. 340
 Centuriae seniorum agitant expertia frugis,
 Celsi praetereunt austera poëmata Ramnes:
 Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,
 Lectorem delectando pariterque monendo;
 Hic meret aera liber Sosiis; hic et mare transit 345
 Et longum noto scriptori prorogat aevum.
 Sunt delicta tamen quibus ignovisse velimus;
 Nam neque chorda sonum reddit quem vult manus et mens,
 Poscentique gravem persaepe remittit acutum;
 Nec semper feriet quodcunque minabitur arcus. 350
 Verum ubi plura nitent in carmine non ego paucis

Offendar maculis, quas aut incuria fudit
Aut humana parum cavit natura. Quid ergo est?
Ut scriptor si peccat idem librarius usque
Quamvis est monitus venia caret; ut citharoedus 355
Ridetur chorda qui semper oberrat eadem:
Sic mihi qui multum cessat fit Choerilus ille,
Quem bis terve bonum cum risu miror; et idem
Indignor quandoque bonus dormitat Homerus;
(Verum operi longo fas est obrepere somnum.) 360
Ut pictura poësis: erit quae si propius stes
Te capiat magis, et quaedam si longius abstes.
Haec amat obscurum, volet haec sub luce videri,
Judicis argutum quae non formidat acumen;
Haec placuit semel, haec decies repetita placebit. 365
O major juvenum, quamvis et voce paterna
Fingeris ad rectum et per te sapis, hoc tibi dictum
Tolle memor, certis medium et tolerabile rebus
Recte concedi. Consultus juris et actor
Causarum mediocris abest virtute disertus 370
Messallae nec scit quantum Cascellius Aulus,
Sed tamen in pretio est: mediocribus esse poëtis
Non homines, non di, non concessere columnae.
Ut gratas inter mensas symphonia discors
Et crassum unguentum et Sardo cum melle papaver 375
Offendunt, poterat duci quia coena sine istis:
Sic animis natum inventumque poëma juvandis,
Si paulum summo decessit vergit ad imum.
Ludere qui nescit campestribus abstinet armis,
Indoctusque pilae discive trochive quiescit, 380
Ne spissae risum tollant impune coronae:
Qui nescit versus tamen audet fingere. Quidni?
Liber et ingenuus, praesertim census equestrem
Summam nummorum vitioque remotus ab omni.
Tu nihil invita dices faciesve Minerva; 385
Id tibi iudicium est, ea mens. Si quid tamen olim
Scripseris in Maeci descendat iudicis aures
Et patris et nostras, nonumque prematur in annum,
Membranis intus positis: delere licebit
Quod non edideris; nescit vox missa reverti. 390
Silvestres homines sacer interpresque deorum

Caedibus et victu foedo deterruit Orpheus,
 Dictus ob hoc lenire tigres rabidosque leones;
 Dictus et Amphion, Thebanæ conditor arcis,
 Saxa movere sono testudinis et prece blanda 395
 Ducere quo vellet. Fuit hæc sapientia quondam,
 Publica privatis secernere, sacra profanis,
 Concubitu prohibere vago, dare jura maritis,
 Oppida moliri, leges incidere ligno;
 Sic honor et nomen divinis vatibus atque 400
 Carminibus venit. Post hos insignis Homerus
 Tyrtæusque mares animos in Martia bella
 Versibus exacuit; dictæ per carmina sortes;
 Et vitæ monstrata via est; et gratia regum
 Pieriis tentata modis; ludusque repertus 405
 Et longorum operum finis: ne forte pudori
 Sit tibi Musa lyrae sollers et cantor Apollo.
 Natura fieret laudabile carmen an arte
 Quaesitum est: ego nec studium sine divite vena
 Nec rude quid possit video ingenium; alterius sic 410
 Altera poscit opem res et conjurat amice.
 Qui studet optatam cursu contingere metam
 Multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit,
 Abstinuit venere et vino; qui Pythia cantat
 Tibicen didicit prius extinuitque magistrum. 415
 Nec satis est dixisse: "Ego mira poemata pango;
 Occupet extremum scabies; mihi turpe relinqui est
 Et quod non didici sane nescire fateri."
 Ut præco, ad merces turbam qui cogit emendas,
 Assentatores jubet ad lucrum ire poeta 420
 Dives agris, dives positis in fenore nummis.
 Si vero est unctum qui recte ponere possit
 Et spondere levi pro paupere et eripere atris
 Litibus implicitum, mirabor si sciet inter-
 Noscere mendacem verumque beatus amicum. 425
 Tu seu donaris seu quid donare voles cui,
 Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
 Lætitiae; clamabit enim Pulchre! bene! recte!
 Pallescet super his, etiam stillabit amicis
 Ex oculis rorem, saliet, tundet pede terram. 430
 Ut qui conducti plorant in funere dicunt

Et faciunt prope plura dolentibus ex animo, sic
Derisor vero plus laudatore movetur.
Reges dicuntur multis urgere culullis
Et torquere mero quem perspexisse laborant, 435
An sit amicitia dignus: si carmina condes
Nunquam te fallant animi sub vulpo latentes.
Quintilio si quid recitares, "Corrige sodes
Hoc," aiebat, "et hoc:" melius te posse negares
Bis terque expertum frustra, delere jubebat
Et male tornatos incudi reddere versus.
Si defendere delictum quam vertere malles,
Nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem
Quin sine rivali teque et tua solus amares.
Vir bonus et prudens versus reprehendet inertes, 445
Culpabit duros, incompactis adlinet atrum
Traverso calamo signum, ambitiosa recidet
Ornamenta, parum claris lucem dare coget,
Arguet ambigue dictum, mutanda notabit,
Fiet Aristarchus; non dicet: "Cur ego amicum 450
Offendam in nugis?" Hae nugae seria ducent
In mala derisum semel exceptumque sinistre.
Ut mala quem scabies aut morbus regius urget
Aut fanaticus error et iracunda Diana,
Vesanum tetigisse timent fugiuntque poëtam 455
Qui sapiunt; agitant pueri incautique sequuntur.
Hic, dum sublimis versus ructatur et errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum foveamve, licet, "Succurrite," longum
Clamet, "Io cives!" non sit qui tollere curet. 460
Si curet quis opem ferre et demittere funem,
"Qui scis an prudens huc se projecit atque
Servari nolit?" dicam, Siculique poëtae
Narrabo interitum. Deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Actnam 465
Insiluit. Sit jus liceatque perire poëtis:
Invitum qui servat idem facit occidenti.
Nec semel hoc fecit, nec si retractus erit jam
Fiet homo et ponet famosae mortis amorem.
Nec satis apparet cur versus factitet, utrum 470
Minxerit in patrios cineres, an triste bidental

Moverit incestus: certe furit ac velut ursus
Objectos caveae valuit si frangere clathros,
Indoctum doctumque fugat recitator acerbus;
Quem vero arripuit tenet occiditque legendo,
Non missura cutem nisi plena cruoris hirudo.

475

Trochee - v

Spondee - -

Dactyl - v v

Basekine v - -

Choriambus - v v -

R. A. Burr	Stroke	18	5-9	152
L. B. Harrison	7	19	5-8	155
C. Scott	6	19	6-	170
W. Adler	5	19	5-7 $\frac{1}{2}$	156
R. H. Gardiner	4	18	6-	150
G. A. Bramwell	3	19	6-	149
E. W. Duffee	2	18	5-8 $\frac{1}{2}$	148
F. L. Peck bow		19	5-10	157

average 154

Burn
Scott Harrison
Gardiner Adler
Durfee Bramwell
Reck

ad

